МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

БИЛТЕН

Јануари/Февруари 2006

Интернет адреса на Министерството за финансии на Република Македонија
http://www.finance.gov.mk/

Интернет адреса на Управата за јавни приходи
http://www.ujp.gov.mk/

Интернет адреса на Царинската управа на Република Македонија
http://www.customs.gov.mk/

Интернет адреса на Македонската берза за долгорочни хартии од вредност
http://www.mse.org.mk/

Интернет адреса на Комисијата за хартии од вредност
http://www.sec.gov.mk/

Интернет адреса на Државниот завод за статистика
http://www.stat.gov.mk/

Интернет адреса на Централниот регистар на Република Македонија
http://www.crm.org.mk/

Скопје, јануари/февруари 2006

СОДРЖИНА

ТАБЕЛИ И ГРАФИЧКИ ПРИКАЗИ

Табела 1: Република Македонија – Основни макроекономски индикатори 5
Табела 2: Одбрани макроекономски индикатори во одделни транзициони економии 5
Табела 3: Бруто домашен производ (реални стапки на раст) 6
Табела 4: БДП според производен метод 7
Табела 5: БДП според расходен метод 7
Табела 6: Основни краткорочни економски трендови 8
Бруто домашен производ 10
Цени 11
Надворешно–трговска размена 12
Краткорочни економски движења – Февруари 2006 година 14
Надворешен долг на Република Македонија 24
Карактеристики на портфолиото на јавниот долг 28
Табела 7: Буџет – Централна државна власт 36
Табела 8: Функционална класификација на расходите на Централниот буџет на Република Македонија . . . 37
Табела 9: Консолидиран буџет на Централната власт и Вон–буџетските фондови 38
Табела 10: Платен биланс на Република Македонија (годишни податоци) 40
Табела 11: Фонд за пензиско и инвалидско осигурување 41
Табела 12: Фонд за здравствено осигурување 42
Табела 13: Агенција за вработување 43
Табела 14: Фонд за магистрални и регионални патишта 44
Македонска берза на долгорочни хартии од вредност – Февруари 2006 година 45
Табела 15: Македонска берза – извештај за тргување од 1.02.2006 до 28.02.2006 година 48
Пазар на пари и краткорочни хартии од вредност 52
Депозити на физичките лица кај банките и штедилниците 53
Каматни стапки на банките и штедилниците во Република Македонија 54
Кредитни линии за мали и средни претпријатија 56

СТАТИИ

Кратки вести 64
The Economist – Пазари во развој во Европа: Справување со растечките дефицити на тековните сметки 70
Јован Деспотовски – Процес на европска интеграција – „квантен скок“ во нова реалност 73
Никола Прокопенко – Правосудниот систем во Република Македонија низ призмата на спроведувањето на стратегијата за негова реформа 77
Дарко Блажевски – Примарни дилери на пазарот на државни хартии од вредност 85

ПОЧИТУВАНИ,

Во изминатиот период, посветивме особено внимание и постигнавме резултати во регулирањето и институционалното поставување на системот на Јавните набавки во Република Македонија. Со оглед на фактот што преку овој систем, практично јавните институции трошат голем дел од средствата за набавка на стоки, работи и услуги, како и вкупните инвестициски активности во јавниот сектор, потребата од соодветно регулирање е еден од нашите високи приоритети, како и важен елемент за нашето приближување кон Европската Унија. Целта е процесот на јавните набавки да биде транспарентен, економичен и со недискриминаторски постапки.

Во овој период постигнавме многу во насока на унапредување на процесот на јавни набавки. Формирано е Бирото за јавни набавки при Министерството за финансии, како институционална подршка на процесот на јавни набавки и како централен орган одговорен за следење и унапредување на постапките за јавни набавки во земјата. Бирото за јавни набавки отпочна со своите активности во јуни 2005 година, и во еден дел ги продолжи активностите на дотогашниот Сектор за јавни набавки, при Министерство за финансии. Институционалната поставеност и воспоставената правна рамка се основата врз која се гради системот, преку зајакнување на капацитетот кај набавувачите за примена на одредбите од законот, натамошно зголемување на транспарентноста и отвореноста на постапките за сите заинтересирани понудувачи и унифицирање на примената на законските одредби. Креиравме и редовно го унапредуваме веб порталот на Бирото за јавни набавки. Во контекст на заложбите за максимална транспарентност и сузбивање на корупцијата, веб порталот ги содржи сите информации релевантни за јавните набавки во државата. Тој, исто така, го содржи и единствениот регистар за јавни набавки, кој по електронски пат дава увид и податоци за секоја спроведена односно реализирана постапка на јавна набавка. На тој начин практично се заокружува процесот на транспарентноста со претходното објавување на тендерите за јавни набавки, кои врз основа на Законот, Бирото ги објавува на база на дневно ажурирање.

Воведовме електронски систем на јавни набавки. Со цел понатамошно обезбедување на транспарентност како и усовршување и модернизирање на системот на јавните набавки, во декември 2005 година се изврши Измена на Законот за јавни набавки со кој се воведе задолжително електронско објавување на повиците за јавни набавки на веб страницата на Бирото (покрај објавувањето во Службен весник) и се воведе електронски систем на јавни набавки, како начин за поефикасно и потранспарентно спроведување на постапките. Донесен е и Правилник за видот и начинот на користење на електронскиот систем. Ова претставува чекор напред кон воведувањето на нови техники на набавување како и поедноставување на постапките, а истите ги предвидуваат и новите Директиви на ЕУ од областа на јавните набавки. Веќе со комплетна вклученост на Бирото за јавни набавки, во процесот на подготовките и имплементирањето на електронскиот начин, се случија и првите постапки на јавни набавки по електронски пат кои резултираа со успех и голем интерес. Реализиравме обука за над 300 учесници во процесот на јавни набавки со организирање на 18 семинари за период од 20 месеци. Подигнувањето на јавната свест на граѓаните за јавните набавки, како процес е фокусот на кој беа и се насочени нашите активности. На семинарите учествуваа лица од разни профили на набавувачи, и детално се обработија постап-

ките за јавни набавки и најдобрата меѓународна пракса. Се одржаа и форуми со понудувачите, како активни учесници на пазарот. Со намера на набавувачите да им се помогне во подобро спроведување на Законот, се изработи сеопфатен „Прирачник за самостојна обука за јавни набавки“ преку приказ на преглед на јавните набавки, опис на сите постапки предвидени со законот и нивната примена, кој е достапен на веб страницата на Бирото. Истовремено, изготвени се и насоки за постапките, со цел олеснување при нивната примена.

Направивме и значајни чекори кон натамошно усогласување на нашето законодавство со европското законодавство преку изработка на стандардна тендерска документација за сите типови постапки и изработка на предлогот за имплементирање на најновите директиви од областа на Јавните набавки на ЕУ.

И тоа не е се. Со добивањето на кандидатскиот статус, се зголемија обврските во процесот на усогласување со новата регулативата на ЕУ во делот на јавните набавки, кои продолжуваат во континуитет.

Во оваа прилика, би сакал да го истакнам моето цврсто уверување дека преку развојот на системот на јавните набавки обезбедуваме законитост, рационалност, ефикасност и транспарентност во процесот на јавни набавки, и ја стимулираме конкуренцијата и еднаквоста на понудувачите во постапките за јавни набавки, со цел економично да се трошат јавните средства и повторно да ја спречиме корупцијата во целокупниот процес.

Со почит,
м-р **Никола Поповски**
Министер за финансии

ОСНОВНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ
годишни податоци за Република Македонија

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004*	2005*
Реален БДП	%	1,2	1,4	3,4	4,3	4,5	–4,5	0,9	2,8	4,1	4,0
БДП	УСД мил.	3.390	3.458	3.581	3.674	3.588	3.437	3.769	4.631	5.368	5.625
Инфлација (просек)	%	2,3	2,6	–0,1	–0,7	5,8	5,5	1,8	1,2	–0,4	0,5
„Инфлација(крај на период)„	%	–0,7	2,7	–2,4	2,4	6,1	3,7	1,1	2,6	–1,9	1,2
БДП дефлатор	%	2,9	3,4	1,4	2,7	8,2	3,6	3,4	0,3	1,3	–
Буџетско салдо											
(централен буџет и фондови)	% БДП	–0,5	–0,4	–1,7	0,0	1,8	–7,2	–5,7	–0,6	0,4	0,3
Девизен курс, просек	ДЕН/1УСД	40,0	49,8	54,5	56,9	65,9	68,1	64,7	54,3	49,4	49,3
Девизен курс, просек	ДЕН/1ЕУР	50,1	56,2	61,1	60,6	60,7	60,9	61,0	61,3	61,3	61,3
Девизен курс, крај на период	ДЕН/1УСД	41,4	55,4	51,8	60,3	65,3	69,2	58,6	49,9	45,9	51,7
Девизен курс, крај на период	ДЕН/1ЕУР	51,3	61,2	60,9	60,6	60,8	61,0	61,1	61,3	61,4	61,2
Извоз (Ф.О.Б.)	УСД мил.	1.147	1.237	1.291	1.190	1.321	1.153	1.112	1.359	1.672	2.041
Увоз (Ф.О.Б.)	УСД мил.	1.462	1.623	1.807	1.686	2.011	1.677	1.916	2.211	2.785	3.097
Трговски биланс	УСД мил.	–315	–386	–516	–496	–690	–524	–804	–852	–1.113	–1.056
Биланс на тековна сметка	УСД мил.	–340	–286	–269	–32	–75	–235	–358	–152	–415	–81
како % од БДП	%	–10,0	–8,3	–7,5	–0,9	–2,1	–6,8	–9,5	–3,3	–7,7	–1,4
Девизни резерви	УСД млд.	0,28	0,26	0,33	0,45	0,71	0,78	0,73	0,90	0,99	1,33
Покривање на увозот (резерви/увоз)	месеци	2,2	1,9	2,2	3,2	3,7	4,7	4,0	3,9	3,3	3,6
Надворешен долг 1)	УСД млд.	1.118	1.139	1.437	1.490	1.489	1.506	1.635	1.813	2.044	2.258
како % од БДП	%	33,1	33,5	41,4	41,5	39,9	41,0	43,1	44,9	44,6	40,1
Странски директни инвестиции	УСД мил.	11,2	30,0	127,7	32,4	175,1	440,7	77,7	94,3	150,1	120,0
како % од БДП	%	0,3	0,9	3,6	0,9	4,9	12,8	2,1	2,0	2,8	2,1

1) Почнувајќи од 1998 година, согласно со новата методологија препорачана од Светската банка, вкупниот надворешен долг ги опфаќа краткорочните, среднорочните и долгорочните кредити.
* Проценка или претходни податоци

Извор: Државен завод за статистика, Министерство за финансии на Република Македонија и Народна банка на Република Македонија

ОДБРАНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ ВО ОДДЕЛНИ ТРАНЗИЦИОНИ ЕКОНОМИИ

	Реален БДП				Потрошувачки цени [1]				Тековна сметка (салдо)[2]			
	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006	2007
Пазари во развој - Вкупно	**6,6**	**5,4**	**5,3**	**4,8**	**6,2**	**4,9**	**4,2**	**3,4**	**-5,7**	**-5,2**	**-5,4**	**-5,3**
Бугарија	5,7	5,5	5,6	5,8	6,1	5,0	7,2	4,1	–5,8	–11,8	–10,2	–9,1
Чешка Република	4,7	6,0	5,5	4,5	2,8	1,8	2,8	3,0	–6,0	–2,1	–2,3	–2,3
Естонија	7,8	9,8	7,9	7,1	3,0	4,1	3,6	3,2	–12,7	–10,5	–10,1	–9,6
Унгарија	4,6	4,1	4,4	4,2	6,7	3,5	2,0	2,7	–8,8	–7,9	–8,2	–7,5
Латвија	8,5	10,2	9,0	7,0	6,3	6,7	6,4	5,5	–12,9	–12,5	–12,8	–12,0
Литванија	7,0	7,3	6,5	6,0	1,2	2,6	3,2	2,7	–7,7	–7,5	–7,5	–7,3
Полска	5,3	3,2	4,2	3,8	3,5	2,1	1,3	2,3	–4,1	–1,6	–2,5	–3,1
Романија	8,4	4,1	5,2	5,6	11,9	9,0	7,9	4,8	–8,4	–8,7	–8,3	–8,1
Словачка	5,5	6,0	6,3	6,7	7,5	2,8	3,6	2,5	–3,5	–7,2	–6,4	–5,5
Словенија	4,2	3,9	4,0	4,0	3,6	2,5	2,4	2,4	–2,1	–0,9	–0,3	0,1
Хрватска	3,8	4,1	4,1	4,5	2,1	3,3	3,2	2,5	–5,6	–6,0	–5,9	–5,9
Малта	1,0	1,0	1,3	1,5	2,7	3,1	2,8	2,4	–10,4	–6,7	–6,5	–6,3
Турција	8,9	7,4	6,0	5,0	8,6	8,2	6,5	4,4	–5,2	–6,3	–6,5	–6,1

1) Годишен просек.
2) Процент од БДП.

Извор: World Economic Outlook, IMF, Washington D.C., April 2005

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД
(реални стапки на раст, квартал во однос на ист квартал претходна година, 2000–2005)

		Земјоделство, лов, шумарство и рибарство	Вадење руди и камен, преработувачка индустрија и снабдување со ел. енергија, гас и вода	Градежништво	Трговија на големо и трговија на мало	Хотели и ресторани	Сообраќај, складирање и врски	Финансиско посредување, активности во врска со недвижен имот, изнајмување и импутирани станарини	Јавна управа и одбрана, социјална заштита, образование, здравство и социјална работа	Импутиран и банкарски услуги	Додадена вредност	Нето даноци на производство	БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД
		А + Б	**В + Г + Д**	**Ѓ**	**Е**	**Ж**	**З**	**Ѕ + И + Љ**	**Ј + К + Л + Н**				
2000	I	2.4	16.3	4.1	37.7	-7.1	13.4	2.4	1.0	0.5	11.4	15.1	12.0
	II	3.6	17.1	-9.9	4.6	-14.8	11.1	2.5	1.3	0.8	5.6	9.0	6.1
	III	1.2	1.8	5.3	-8.7	-9.6	10.1	2.7	-0.8	1.9	0.6	3.9	1.0
	IV	-3.1	4.5	12.5	-12.7	-13.1	0.7	3.2	-1.1	3.7	-0.3	3.0	0.2
	00/99	**1.0**	**9.4**	**2.6**	**3.0**	**-11.3**	**8.5**	**2.7**	**0.1**	**1.7**	**4.1**	**7.5**	**4.5**
2001	I	-6.9	-2.8	0.7	-18.9	6.7	-4.8	3.0	-8.7	-6.9	-6.2	-6.9	-6.3
	II	-12.5	-4.7	-4.9	4.5	-7.1	-7.2	2.6	-5.1	-8.5	-3.8	-4.4	-3.9
	III	-13.3	-10.6	-22.9	4.4	-14.7	-11.1	1.4	0.8	-13.1	-6.2	-6.9	-6.4
	IV	-10.3	-0.5	-22.8	9.7	-0.1	-9.9	1.3	3.7	-13.5	-1.5	-2.2	-1.6
	01/00	**-10.8**	**-4.6**	**-14.4**	**-0.8**	**-4.5**	**-8.3**	**2.1**	**-2.3**	**-10.5**	**-4.4**	**-5.1**	**-4.5**
2002	I	-5.6	-10.1	-7.0	6.0	-1.0	-3.4	-2.8	10.0	-2.5	-1.8	1.1	-1.3
	II	-2.5	-3.5	0.7	4.6	16.1	-6.7	-4.1	4.7	1.7	-0.9	2.0	-0.4
	III	-1.6	-1.3	5.3	4.2	32.2	-0.5	-4.1	0.8	6.2	0.3	3.2	0.8
	IV	1.8	10.2	1.4	6.8	18.8	3.5	-3.7	-0.8	2.2	3.6	6.6	4.1
	02/01	**-2.0**	**-0.8**	**0.6**	**5.4**	**16.7**	**-1.8**	**-3.7**	**3.5**	**1.8**	**0.4**	**3.3**	**0.9**
2003 *	I	3.2	3.9	8.8	1.8	14.2	-2.7	-4.4	5.7	4.4	2.3	-0.5	1.8
	II	3.5	4.0	8.1	2.2	6.7	5.2	-3.7	6.5	-3.2	3.5	0.7	3.0
	III	6.5	15.0	13.8	1.1	11.1	0.5	-3.0	4.9	-4.3	5.9	3.1	5.4
	IV	6.2	-0.7	21.6	2.0	7.0	-0.9	-3.3	2.7	-1.6	1.7	-1.0	1.2
	03/02	**4.8**	**5.0**	**13.3**	**1.8**	**9.6**	**0.4**	**-3.6**	**4.9**	**-1.2**	**3.3**	**0.6**	**2.8**
2004*	I	4.5	0.7	2.7	13.3	-11.2	-7.6	11.5	0.0	10.4	3.4	3.4	3.4
	II	6.3	0.7	10.1	14.9	-8.4	-5.0	12.4	-0.4	13.2	4.8	4.8	4.8
	III	6.7	1.3	6.6	16.6	-14.2	-4.7	12.0	-1.3	13.7	4.6	4.6	4.6
	IV	7.3	-5.0	8.6	17.6	-10.7	-2.2	11.2	-0.8	12.6	3.4	3.4	3.4
	04/03	**6.2**	**-0.8**	**7.4**	**15.7**	**-11.3**	**-4.8**	**11.8**	**-0.6**	**12.5**	**4.0**	**4.4**	**4.1**
2005*	I	4,1	4,7	-9,7	5,9	3,9	6,4	0,2	0,5	-0,9	2,9	2,9	2,9
	II	3,6	13,0	-9,0	8,2	8,6	7,4	0,9	0,3	1,4	5,0	5,0	5,0
	III	2,8	5,9	-3,0	8,6	8,6	8,0	1,5	2,0	0,0	4,1	4,1	4,1
	IV	1,8	4,0	-0,2	8,7	4,9	3,0	2,9	3,4	11,1	3,8	3,8	3,8
	05/04	**3,1**	**6,8**	**-5,0**	**7,9**	**6,6**	**6,1**	**1,4**	**1,5**	**2,9**	**4,0**	**4,0**	**4,0**

* Претходни податоци

Извор: Државен завод за статистика.

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД СПОРЕД ПРОИЗВОДНИОТ МЕТОД

Во милиони денари | По тековни цени

НКД сектор	Назив	2000	2001	2002	2003	2004 [1]	Индекси 2004/2003
А	Земјоделство, лов и шумарство	23.756	22.933	24.509	28.672	30.073	4,9
Б	Рибарство	14	24	48	27	21	–22,2
В	Вадење на руди и камен	1.856	1.312	960	989	1.042	5,4
Г	Преработувачка индустрија	40.926	39.587	37.925	39.651	39.663	0,0
Д	Снабдување со електрична енергија, гас и вода	10.381	10.041	9.146	11.778	11.080	–5,9
Ѓ	Градежништво	13.361	11.801	11.893	13.537	14.736	8,9
Е	Трговија на големо и мало, поправка на моторни возила, мотоцикли и предмети за лична употреба и за домаќинствата	25.402	26.076	27.348	28.282	36.000	27,3
Ж	Хотели и ресторани	3.463	3.410	4.088	4.653	4.172	–10,3
З	Сообраќај, складирање и врски	21.261	21.694	20.610	21.062	20.642	–2,0
Ѕ	Финансиско посредување	7.342	7.420	7.427	6.110	7.510	22,9
И	Активности во врска со недвижен имот, изнајмување и деловни активности	7.466	8.304	8.168	8.453	8.853	4,7
Ј	Јавна управа и одбрана, задолжителна социјална заштита	14.333	14.445	16.145	16.984	17.874	5,2
К	Образование	8.266	8.048	8.688	9.436	9.913	5,1
Л	Здравство и социјална работа	8.987	8.690	9.361	9.897	9.650	–2,5
Љ	Други комунални, културни, општи и лични услужни активности	5.217	5.548	5.553	5.503	5.984	8,7
	Импутирани станарини	10.465	10.631	10.792	13.732	15.662	14,1
	Минус: импутирани банкарски услуги	5.153	4.738	4.160	3.797	4.720	24,3
А.	**Додадена вредност по основни цени**	**197.344**	**195.230**	**198.592**	**214.969**	**228.155**	**6,1**
Б.	Нето даноци на производство	39.045	38.611	45.378	36.516	37.101	1,6
А + Б	**БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД**	**236.389**	**233.841**	**243.970**	**251.485**	**265.256**	**5,5**

1) Претходни податоци

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД СПОРЕД РАСХОДНИОТ МЕТОД

	Во милиони денари					Во %				
	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004
БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД (по тековни цени)	**236.389**	**233.841**	**243.970**	**251.486**	**265.257**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**
Финална потрошувачка	**218.986**	**221.771**	**242.795**	**243.853**	**261.723**	**92,6**	**94,8**	**99,5**	**97,0**	**98,7**
Финална потрошувачка на домаќинствата	175.965	163.788	188.179	191.873	206.610	74,4	70,0	77,1	76,3	77,9
Финална јавна потрошувачка	43.021	57.983	54.616	51.980	55.112	18,2	24,8	22,4	20,7	20,8
Бруто-инвестиции	**50.683**	**42.759**	**50.276**	**50.261**	**57.202**	**21,4**	**18,3**	**20,6**	**20,0**	**21,6**
Инвестиции во основни средства	38.332	34.716	40.448	42.110	47.286	16,2	14,8	16,6	16,7	17,8
Пораст на залихи	12.351	8.043	9.828	8.151	9.916	5,2	3,4	4,0	3,2	3,7
Извоз на стоки и услуги	**114.209**	**99.091**	**92.780**	**95.254**	**106.758**	**48,3**	**42,4**	**38,0**	**37,9**	**40,2**
Извоз на стоки	87.161	78.625	71.994	73.800	82.635	36,9	33,6	29,5	29,3	31,2
Извоз на услуги	19.971	15.894	16.387	17.705	20.154	8,4	6,8	6,7	7,0	7,6
Набавки на нерезидентите во земјата	7.077	4.572	4.399	3.749	3.968	3,0	2,0	1,8	1,5	1,5
Увоз на стоки и услуги	**147.489**	**129.780**	**141.881**	**137.882**	**160.426**	**62,4**	**55,5**	**58,2**	**54,8**	**60,5**
Увоз на стоки	123.910	107.166	124.062	120.038	137.584	52,4	45,8	50,9	47,7	51,9
Увоз на услуги	23.579	22.614	17.819	17.844	22.842	10,0	9,7	7,3	7,1	8,6

Извор: Државен завод за статистика

ОСНОВНИ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ТРЕНДОВИ

Процентуална промена во однос на истиот период од претходната година, освен ако не е поинаку назначено

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2005					
							К – 1	К – 2	К – 3	К – 4	Јануари	Февруари
РЕАЛЕН СЕКТОР												
Производство реални промени												
Бруто домашен производ	4,6	–4,5	0,9	2,8	4,1	4,0	2,9	5,0	4,1	3,8		
Индустриско производство	3,5	–3,1	–0,8	6,6	–2,1	7,0	4,8	13,0	6,0	4,1	1,8	–2,2
номинални промени												
Инвестиции во машини и опрема	20,8	–16,9	16,4	–7,7	4,9	4,9	5,7	4,8	–2,8	7,4		
Цени												
Трошоци на живот	5,8	5,5	1,8	1,2	–0,4	0,5	–0,4	0,9	0,9	0,8	2,8	2,6
Цени на производители на индустриски производи	8,9	2,0	–0,9	–0,3	0,9	3,2	1,9	2,3	4,5	3,8	6,4	6,1
Конкурентност на индустријата												
Продуктивност	6,0	0,5	3,0	13,1	3,9	2,5	12,5	5,9	–7,0	–1,5	4,0	
Трошоци за работна сила по единица производ	–4,7	–0,7	0,2	–10,3	0,7	–0,5	–7,2	–8,6	8,9	5,1	–4,9	
Реални трошоци за работна сила по единица производ	–12,5	–2,7	1,1	–10,1	–0,4	–4,4	–20,6	–9,1	6,4	5,7	–11,0	
Берзански цени на најважните извозни и увозни производи цени во САД$												
Сурова нафта–брент	28,3	24,4	25,0	28,9	38,3	54,4	47,6	53,1	61,6	56,9	63,6	59,9
Јагнешко месо (ц/кг)	261,9	291,2	330,3	388,4	461,4	443,3	478,1	479,7	429,2	410,8	378,2	393,3
Никел	8.638,0	5.944,7	6.772,0	9.629,0	13.823,4	14.744,0	15.348,0	16.191,0	14.567,4	12.649,0	14.555,0	14.979,0
Бакар	1.813,0	1.578,3	1.559,0	1.779,0	2.866,0	3.679,0	3.268,0	3.379,0	3.756,6	4.302,0	4.734,0	4.982,0
Олово	45,4	47,6	45,3	51,5	88,7	97,6	97,8	100,4	89,2	104,9	125,6	127,7
Цинк	112,8	88,6	77,9	82,8	104,8	138,1	131,5	137,2	129,7	164,0	209,0	221,9
Ладно валани челични лимови	385,8	299,2	328,3	444,6	607,1	733,3	683,3	712,5	750,0	750,0	750,0	750,0
Топло валани челични лимови	295,8	216,5	246,7	320,2	502,5	633,3	583,3	612,5	650,0	650,0	650,0	650,0
НАДВОРЕШЕН СЕКТОР												
номинални промени на доларски вредности												
Извоз на стоки (ФОБ)	11,0	–12,7	–3,7	22,2	22,4	21,8	31,7	39	14,3	8,0	–16,9	–5,6
Увоз на стоки (ЦИФ)	17,9	–19,4	16,3	15,3	25,9	10,1	13,8	24,6	8,8	–2,8	–10,1	–15,9
Трговски биланс (милиони САД $)	–771	–533	–849	–937	–1.230	1.187	–219,2	–380,0	–263,0	–326,6	–65,8	–40,6
Тековна сметка на Платниот биланс (милиони САД $)	–236	–38	–324	–277	–415	–81,0	–21,4	–112,6	78,2	34,4	8,1	34,3
Промена во девизните резерви (милиони САД $) „–“ значи намалување	235,6	62,0	–40,5	168,8	82,3	415,1	62,0	78,0	138,0	88,3	–190,6	4,8
Надворешен долг средно. долго. (крај на период во милиони САД $)	1.438,0	1.444,0	1.571,0	1.771,0	1.957,0	2.168,3	1.961,0	1.994,2	1.980,0	2.168,3	1.972,1	1981,2
Курсеви (просечен)												
денар/ЕУРО	60,73	60,91	60,98	61,26	61,34	61,30	61,40	61,37	61,22	61,19	61,28	61,25
денар/САД $	65,89	68,04	64,73	54,30	49,41	49,2919	46,80	48,68	50,16	51,47	50,75	50,98

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2005					
							К – 1	К – 2	К – 3	К – 4	Јануари	Февруари
ВЛАДИНИ ФИНАНСИИ												
номинални промени												
Приходи	22,5	–10,3	10,1	–7,4	5,8	7,5	–9,0	5,8	27,3	6,3	–11,2	4,1
Даночни приходи	22,1	–6,9	14,0	–9,6	6,8	4,8	–3,1	6,2	7,3	8,0	–12,8	3,1
ДДВ	75,2	–1,8	19,8	3,2	21,6	5,1	–5,9	4,4	10,4	10,7	–28,4	–2,7
Расходи	12,7	27,0	–0,1	–13,8	0,3	6,1	5,6	0,6	6,2	10,9	–5,2	13,8
Тековни расходи	1,8	31,9	17,2	–1,2	1,4	2,2	3,6	–0,5	3,7	1,6	2,9	13,4
Капитални расходи	94,5	28,3	11,8	–447,0	–3,4	47,4	42,2	11,4	32,7	85	–73,7	20,2
Салдо на централниот буџет (во милиони денари)	6.285	–12.490	7.343	–2.551	371	1.183,0	–1.005,0	357,0	3.593,0	–1.672,0	–233,0	–1.515,0
Салдо на консолидираниот буџет (во милиони денари)	5.905	–13.171	–13.019	–2.596	7	–1.708,0	–1.035,0	750,0	3.501,0	–2.420,0	462,0	–1.450,0
МОНЕТАРЕН СЕКТОР												
номинални промени (крај на период)												
Нето девизни средства	73,8	57,6	–19,1	5,3	4,7	30,3	4,0	13,4	10,0	30,3	16,9	18,3
Кредити на приватен сектор	17,2	7,3	12,7	15,8	18,7	20,5	25,0	23,0	22,0	20,5	20,2	19,6
Готови пари во оптек	16,6	48,5	0,0	0,3	–0,1	2,0	2,0	0,5	1,3	2,0	–9,3	4,1
М1	22,6	5,6	4,6	1,1	–1,1	7,5	6,5	3,8	6,0	7,5	4,2	5,9
М2	29,4	61,9	–7,0	15,9	15,1	16,0	23,4	14,5	14,1	16,0	14,6	14,4
М4	25,6	56,7		13,2	15,3	15,1	21,4	21,5	13,7	15,1	14,2	14,3
Однос на девизните резерви спрема М1	165,0	188,2	150,5	150,7	162,0	230,0	167,6	178,0	192,0	230,0	214,0	207,0
СОЦИЈАЛЕН СЕКТОР												
Пазар на работна сила												
Стапка на невработеност (АРС)	32,2	30,5	31,9	36,7	36,7	36,5	38,6	37,4	36,5	36,5		
Вкупно нововработени (крај на период)	101.996	90.308	110.401	79.921	112.013	147.965	27.845	63.873	102.114	147.965	11.595	36.765
Нововработени на неопределено време (крај на период)	63.987	63.346	74.341	49.661	63.538	85.033	16.801	36.212	59.363	85.033	6.652	21.610
Плати												
Номинални нето плати	5,5	3,5	6,9	4,8	4,0	4,5	3,0	2,2	2,2	3,6	6,4	6,5
Реални нето плати	–0,3	–1,9	5,0	3,6	4,4	2,0	3,4	2,0	1,3	2,8	3,5	3,8
Потрошувачка кошница	2,5	5,2	2,7	–0,7	–2,7	–1,2	–4,0	–3,3	0,5	–0,5	0,0	0,5
Социјална заштита												
Број на пензионери (крај на период)	241.221	247.200	249.421	254.267	260.075	265.152	260.879	260.879	262.833	265.152	265.686	266.125
Број на домаќинства кои примаат социјална помош (крај на период)	77.309	80.160	82.673	64.453	66.940	66.485	69.667	69.667	68.517	66.485	65.949	64.094
Број на лица кои примаат надомест за невработени (крај на период)	35.046	41.375	46.772	47.324	45.867	40.230	44.230	44.230	41.412	40.124	39.850	39.171

Извор: Државен завод за статистика, Народна банка на Република Македонија, Министерство за финансии, Министерство за труд и социјална политика, Агенција за вработување, World Development Prospects (Pink Sheets), пресметки на Министерството за финансии

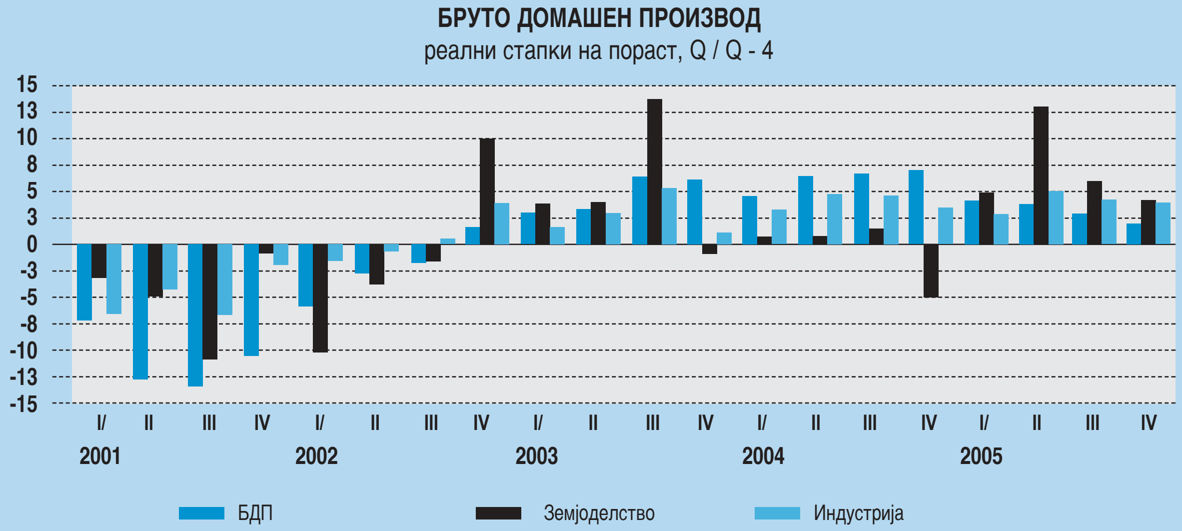

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004 [2]
Бруто домашен производ[1] во милиони САД $	3.450	3.389	3.351	3.390	3.458	3.575	3.730	3.899	3.723	3.755	4.546	4.842
	1993	**1994**	**1995**	**1996**	**1997**	**1998**	**1999**	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004 [2]**
Бруто домашен производ[1] (по глава на жител) во САД $	1.785	1.742	1.705	1.709	1.732	1.781	1.848	1.924	1.830	1.859	2.243	2.382

1) Пресметани по ПАРЕ методологија на ООН со која се врши конверзија со курс приспособен кон движењата на цените во националната економија. Притоа, како базен е земен курсот на САД$ во однос на денарот во 1994 година и е извршена индексација со дефлаторот.
2) Претходни податоци

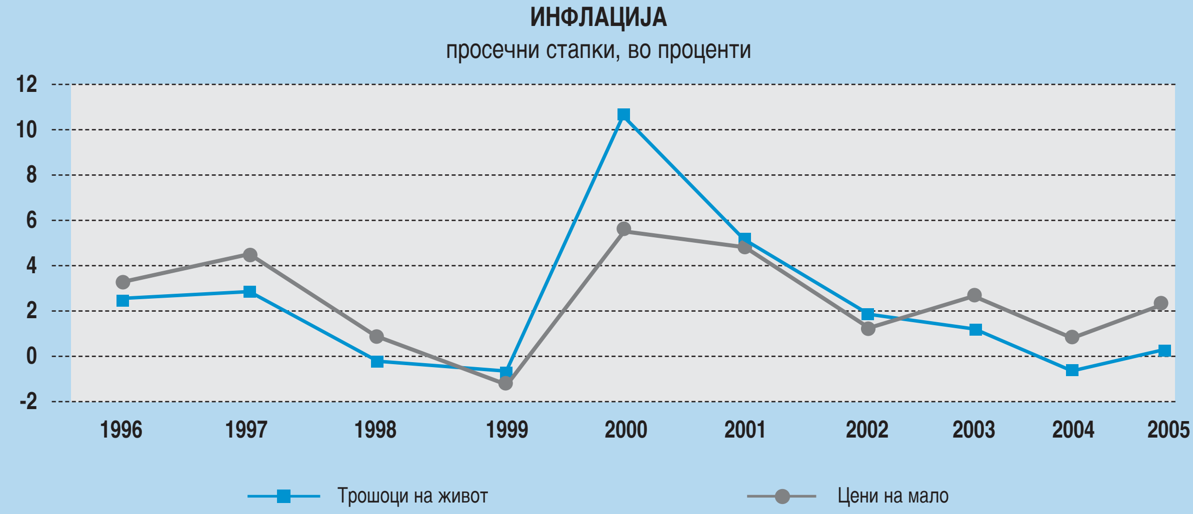

просечни стапки во проценти

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Трошоци на живот	2.3	2.6	–0.1	–0.7	5.8	5.5	1.8	1.2	–0.4	0.5
Цени на мало	3.0	4.4	0.8	–1.1	10.6	5.2	1.4	2.4	0.9	2.1

крај на година, во проценти

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Трошоци на живот	–0.7	2.7	–2.4	2.4	6.1	3.7	1.1	2.6	–1.9	1.2
Цени на мало	0.2	4.5	–1.0	2.3	10.8	1.2	2.2	2.9	–0.1	3.2

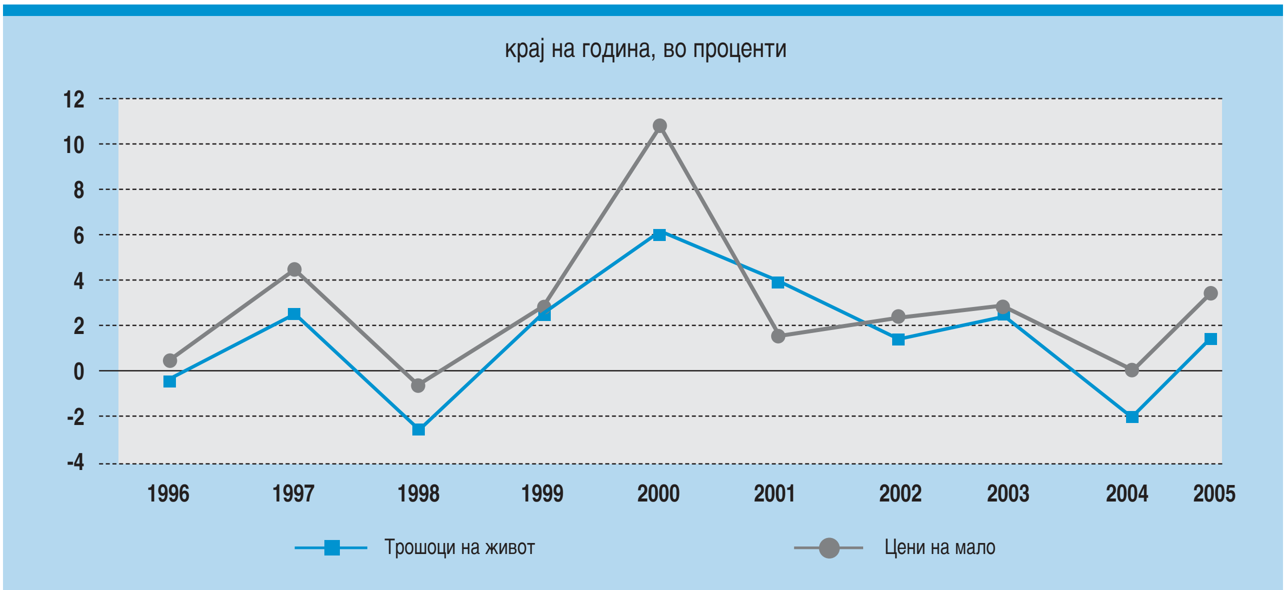

НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКА РАЗМЕНА

во милиони САД $

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Извоз на стоки	1,199	1,055	1,086	1,204	1,147	1,237	1,292	1,190	1,321	1,153	1,112	1,359	1,674	2,041
Увоз на стоки (FOB)	1,206	1,013	1,271	1,427	1,462	1,623	1,807	1,686	2,011	1,677	1,917	2,211	2,793	3,097
Салдо	–7	42	–185	–223	–315	–386	–515	–496	–690	–524	–805	–852	–1,119	–1,056

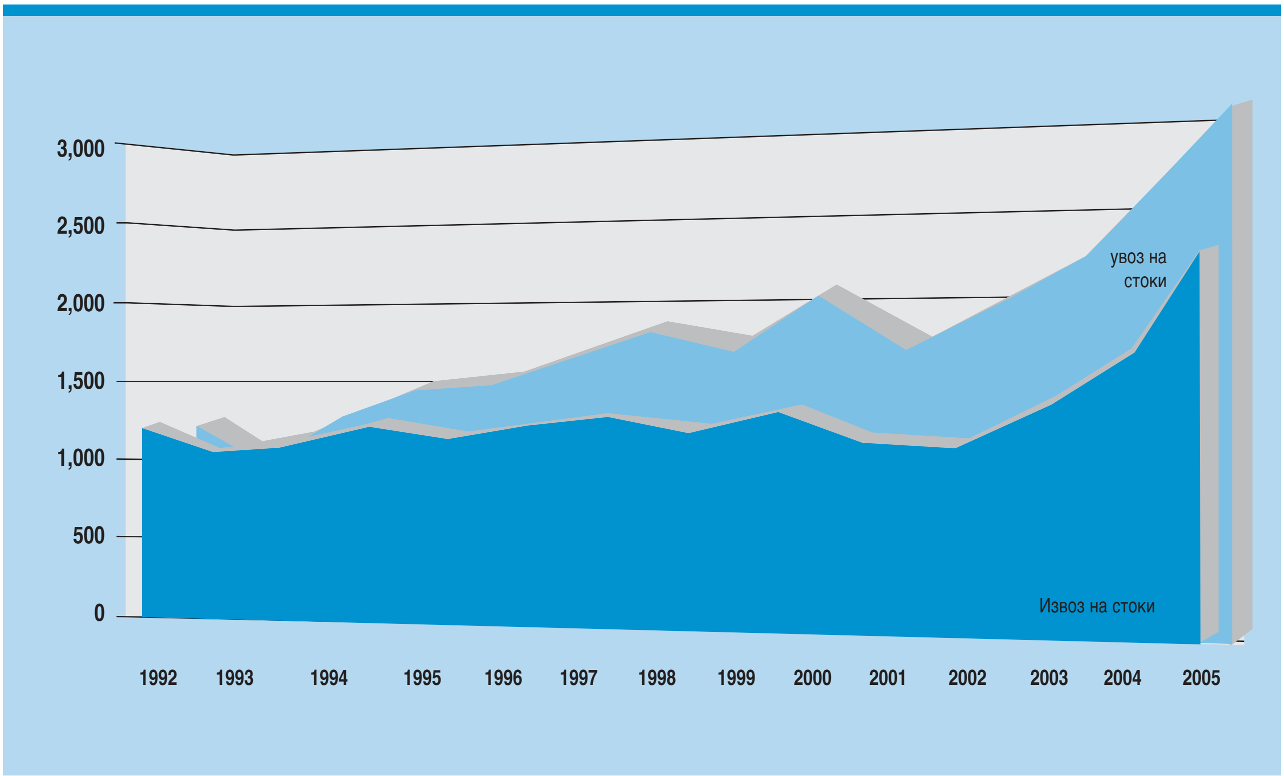

НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКА РАЗМЕНА

		Вкупно			Германија			Србија и Црна Гора		
		Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо
2000		1,322.6	2,093.8	-771.2	257.5	253.3	4.2	335.2	190.4	144.8
2001		1,155.0	1,687.6	-532.6	237.5	213.3	24.2	266.8	157.2	109.6
2002		1,115.5	1,995.2	-879.7	234.0	284.7	-50.7	246.4	185.2	61.2
2003		1,363.2	2,299.9	-936.7	278.3	303.8	-25.5	273.8	212.6	61.2
2004		1.675,9	2.931,6	-1.255,7	317,1	368,1	-51,0	347,6	249,7	97,9
2005		2.041,3	3.228,0	-1.186,7	364,2	335,0	29,2	459,4	264,1	195,3
2000	Q1	331,1	606,8	-275,7	66,1	80,9	-14,8	78,8	47,8	31,0
	Q2	317,7	481,0	-163,3	56,9	52,7	4,2	76,3	47,3	29,0
	Q3	345,1	470,6	-125,5	70,8	55,0	15,8	82,8	47,3	35,5
	Q4	328,7	535,4	-206,7	63,7	64,7	-1,0	97,3	48,0	49,3
2001	Q1	291,5	400,4	-108,9	69,0	52,8	16,2	62,3	34,9	27,4
	Q2	285,3	416,6	-131,3	52,9	59,0	-6,1	74,1	39,2	34,9
	Q3	295,7	378,9	-83,2	61,9	42,8	19,1	62,9	33,4	29,5
	Q4	282,5	491,7	-209,2	53,7	58,7	-5,0	67,5	49,7	17,8
2002	Q1	244,0	444,2	-200,2	60,9	56,4	4,5	47,2	38,2	9,0
	Q2	264,4	461,7	-197,3	54,0	70,5	-2,7	53,6	47,9	5,7
	Q3	289,1	497,1	-208,0	60,3	77,1	-10,4	55,8	47,9	7,9
	Q4	301,8	597,6	-295,8	57,0	89,2	-32,2	66,4	55,1	11,3
2003	Q1	293,7	531,7	-238,0	66,6	69,2	-2,6	47,2	50,4	-3,2
	Q2	355,8	580,9	-225,1	68,0	74,2	-6,2	76,4	54,8	21,6
	Q3	337,8	550,2	-212,4	72,0	71,0	1,0	74,7	53,5	21,2
	Q4	375,9	637,1	-261,2	71,7	89,4	-17,7	75,5	53,9	21,6
2004	Q1	366,1	616,9	-250,8	82,1	84,4	-2,3	57,9	48,2	9,7
	Q2	368,0	716,6	-348,6	63,4	90,3	-26,9	84,4	63,7	20,7
	Q3	443,4	708,3	-264,9	78,5	83,1	-4,6	97,5	68,1	29,4
	Q4	498,4	889,8	-391,4	93,1	110,3	-17,2	107,8	69,7	38,1
2005	Q1	482,0	701,2	-219,2	112,0	73,7	38,3	75,0	58,8	16,2
	Q2	512,7	892,6	-379,9	80,7	90,6	-9,9	123,2	71,2	52,0
	Q3	507,9	769,0	-261,1	84,9	79,2	5,7	128,9	66,9	62,0
	Q4	538,7	865,2	-326,5	86,6	91,5	-4,9	132,3	67,2	65,1
2003	I	78,6	159,0	-80,4	18,7	22,6	-3,9	11,3	15,0	-3,7
	II	94,7	152,2	-57,5	21,9	21,7	0,2	15,5	15,4	0,1
	III	120,4	220,5	-100,1	26,0	24,9	1,1	20,4	20,0	0,4
	IV	117,3	190,3	-73,0	22,2	21,2	1,0	22,4	15,4	7,0
	V	119,9	208,4	-88,5	23,6	26,5	-2,9	27,3	23,2	4,1
	VI	118,6	182,2	-63,6	22,2	26,5	-4,3	26,7	16,2	10,5
	VII	124,3	194,8	-70,5	25,2	27,8	-2,6	27,2	18,0	9,2
	VIII	96,1	173,1	-77,0	22,2	20,5	1,7	23,1	18,3	4,8
	IX	117,4	182,3	-64,9	24,6	22,7	1,9	24,4	17,2	7,2
	X	124,7	214,0	-89,3	22,8	26,7	-3,9	28,9	18,8	10,1
	XI	122,7	198,8	-76,1	24,7	29,4	-4,7	22,6	15,7	6,9
	XII	128,5	224,3	-95,8	24,2	33,3	-9,1	24,0	19,4	4,6
2004	I	102,5	176,7	-74,2	27,3	21,8	5,5	14,5	11,2	3,3
	II	132,0	199,6	-67,6	28,0	32,8	-4,8	20,0	17,0	3,0
	III	131,6	240,6	-109,0	26,8	29,8	-3,0	23,4	20,0	3,4
	IV	125,2	238,4	-113,2	22,3	27,6	-5,3	26,4	22,5	3,9
	V	118,2	224,3	-106,1	19,7	29,2	-9,5	27,9	22,6	5,3
	VI	124,6	253,9	-129,3	21,4	33,5	-12,1	30,1	18,6	11,5
	VII	155,8	253,4	-97,6	31,6	32,4	-0,8	31,2	20,2	11,0
	VIII	137,6	223,5	-85,9	25,0	25,4	-0,4	34,1	28,0	6,1
	IX	150,0	231,4	-81,4	21,9	25,3	-3,4	32,2	19,9	12,3
	X	158,2	257,9	-99,7	24,6	32,2	-7,6	33,4	21,7	11,7
	XI	154,0	295,2	-141,2	26,9	34,9	-8,0	33,0	21,4	11,6
	XII	186,2	336,7	-150,5	41,6	43,2	-1,6	41,4	26,6	14,8
2005	I	147,9	209,9	-62,0	43,3	21,7	21,6	19,0	15,8	3,2
	II	156,6	224,0	-67,4	35,5	25,7	9,8	22,4	16,7	5,7
	III	177,5	267,3	-89,8	33,2	26,3	6,9	33,6	26,3	7,3
	IV	174,5	312,7	-138,2	29,5	25,7	3,8	38,8	30,2	8,6
	V	179,1	284,6	-105,5	23,1	31,2	-8,1	42,8	19,0	23,8
	VI	159,1	295,3	-136,2	28,1	33,7	-5,6	41,6	22,0	19,6
	VII	184,5	256,8	-72,3	35,8	28,2	7,6	41,7	18,5	23,2
	VIII	146,8	239,5	-92,7	22,8	26,5	-3,7	42,3	21,6	20,7
	IX	176,6	272,7	-96,1	26,3	24,5	1,8	44,9	26,8	18,1
	X	191,4	283,7	-92,3	28,3	30,6	-2,3	50,7	24,5	26,2
	XI	171,7	280,9	-109,2	25,5	29,2	-3,7	42,5	20,1	22,4
	XII	175,6	300,6	-125,0	32,8	31,7	1,1	39,1	22,6	16,5
2006	I	122,8	188,7	-65,9	26,4	20,8	5,6	22,5	12,1	10,4
	II	147,8	188,4	-40,6	29,1	23,6	5,5	29,3	13,3	16,0

во милиони САД $

САД			Италија			Грција			Русија		
Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо
165.6	83.0	82.6	90.8	111.1	–20.3	84.1	201.5	–117.4	10.3	191.8	–181.5
99.7	51.5	48.2	88.7	107.7	–19.0	101.4	184.0	–82.6	13.9	139.4	–125.5
77.4	58.7	18.7	81.9	118.6	–36.7	116.9	237.9	–121.0	14.4	125.4	–111.0
72.8	56.2	16.6	95.4	122.5	–27.1	179.8	300.2	–120.4	13.7	177.8	–164.1
71,9	47,7	24,2	134,4	163,6	–29,2	228,8	277,9	–49,1	19,7	265,4	–245,7
44,0	45,0	–1,0	169,5	185,2	–15,7	312,9	296,8	22,1	21,4	418,6	–397,2
49,6	16,3	33,3	25,4	29,4	–4,0	19,7	43,1	–23,4	2,6	60,8	–58,2
48,6	16,5	32,1	27,4	29,3	–1,9	18,4	42,3	–23,9	2,7	38,6	–35,9
37,5	23,4	14,1	18,1	25,4	–7,3	23,5	55,3	–31,8	2,1	33,2	–31,1
29,9	26,8	3,1	19,9	27,0	–7,1	22,5	60,8	–38,3	2,9	59,2	–56,3
28,4	13,4	15,0	24,0	19,2	4,8	21,2	40,2	–19,0	2,8	53,4	–50,6
23,4	15,6	7,8	21,4	23,3	–1,9	24,3	38,7	–14,4	3,7	31,7	–28,0
26,9	11,7	15,2	24,3	29,5	–5,2	30,6	51,1	–20,5	3,3	26,9	–23,6
21,0	10,8	10,2	19,0	35,7	–16,7	25,3	54,0	–28,7	4,1	27,4	–23,3
18,0	18,2	–0,2	26,7	24,6	2,1	19,2	46,0	–26,8	3,4	49,4	–46,0
18,9	15,6	3,3	25,1	26,2	–1,1	27,6	49,4	–21,8	3,6	22,3	–18,7
16,5	10,7	5,8	21,2	29,4	–8,2	30,3	52,2	–21,9	3,5	13,3	–9,8
24,6	13,9	10,7	18,7	32,2	–13,5	35,6	56,3	–20,7	3,0	61,1	–58,1
16,7	13,8	2,9	26,9	21,6	5,3	35,1	98,4	–63,3	2,5	25,1	–22,6
13,8	19,1	–5,3	26,5	34,3	–7,8	52,1	76,4	–24,3	3,6	34,6	–31,0
16,0	11,1	4,9	21,6	29,3	–7,7	43,7	56,7	–13,0	3,4	53,5	–50,1
26,3	12,2	14,1	20,4	37,3	–16,9	48,9	68,7	–19,8	4,2	64,6	–60,4
14,8	13,4	1,4	24,5	26,3	–1,8	52,7	59,4	–6,7	3,9	63,1	–59,2
14,1	11,6	2,5	29,1	45,4	–16,3	55,1	73,6	–18,5	4,7	47,9	–43,2
23,4	11,1	12,3	38,5	43,0	–4,5	54,6	69,9	–15,3	5,5	74,5	–69,0
19,6	11,6	8,0	42,3	48,9	–6,6	66,4	75,0	–8,6	5,6	79,9	–74,3
7,5	13,7	–6,2	43,6	37,2	6,4	74,2	66,3	7,9	5,3	77,4	–72,1
11,9	12,2	–0,3	39,9	47,6	–7,7	80,8	79,2	1,6	5,1	99,9	–94,8
15,5	9,0	6,5	45,7	48,3	–2,6	81,1	72,2	8,9	5,3	113,0	–107,7
9,1	10,1	–1,0	40,3	52,1	–11,8	76,8	79,1	3,7	5,7	128,3	–122,6
6,7	5,2	1,5	8,9	7,3	1,6	8,2	43,9	–35,7	0,5	1,8	–1,3
5,1	3,9	1,2	7,5	6,0	1,5	11,7	22,9	–11,2	0,5	2,1	–1,6
4,9	4,7	0,2	10,5	8,3	2,2	15,2	31,6	–16,4	1,5	21,2	–19,7
3,5	4,5	–1,0	8,9	10,4	–1,5	17,4	31,2	–13,8	1,0	9,6	–8,6
3,4	6,1	–2,7	7,9	11,8	–3,9	18,5	25,6	–7,1	1,1	17,1	–16,0
6,9	8,5	–1,6	9,7	12,1	–2,4	16,2	19,6	–3,4	1,5	7,9	–6,4
7,2	3,9	3,3	7,4	11,8	–4,4	16,9	22,4	–5,5	1,3	9,8	–8,5
4,5	3,1	1,4	6,4	9,0	–2,6	10,9	15,4	–4,5	1,1	23,2	–22,1
4,3	4,1	0,2	7,8	8,5	–0,7	15,9	18,9	–3,0	1,0	20,5	–19,5
5,7	4,4	1,3	5,5	11,3	–5,8	18,2	22,8	–4,6	2,3	24,6	–22,3
6,8	2,8	4,0	7,2	11,8	–4,6	15,9	21,0	–5,1	1,2	19,6	–18,4
13,8	5,0	8,8	7,7	14,2	–6,5	14,8	24,9	–10,1	0,7	20,4	–19,7
6,4	5,3	1,1	5,8	7,6	–1,8	12,5	17,7	–5,2	1,4	21,8	–20,4
4,6	3,8	0,8	8,0	9,9	–1,9	17,8	21,0	–3,2	1,2	17,3	–16,1
3,8	4,3	–0,5	10,7	8,8	1,9	22,4	20,7	1,7	1,3	24,0	–22,7
3,6	4,6	–1,0	12,0	13,8	–1,8	19,9	23,0	–3,1	1,7	27,3	–25,6
4,5	3,6	0,9	7,8	14,7	–6,9	17,1	24,8	–7,7	1,7	2,2	–0,5
6,0	3,4	2,6	9,3	16,9	–7,6	18,1	25,8	–7,7	1,3	18,4	–17,1
7,9	3,2	4,7	13,3	19,5	–6,2	21,2	29,3	–8,1	1,8	22,7	–20,9
6,0	3,5	2,5	13,1	11,0	2,1	13,7	17,5	–3,8	1,9	29,6	–27,7
9,5	4,4	5,1	12,1	12,5	–0,4	19,7	23,1	–3,4	1,8	22,2	–20,4
8,0	3,5	4,5	12,4	14,7	–2,3	21,6	23,4	–1,8	1,8	26,4	–24,6
4,4	4,6	–0,2	12,9	15,1	–2,2	23,7	25,0	–1,3	2,2	25,5	–23,3
7,2	3,5	3,7	17,0	19,1	–2,1	21,1	26,6	–5,5	1,6	28,0	–26,4
3,1	4,5	–1,4	12,3	9,6	2,7	20,2	18,6	1,6	1,0	25,9	–24,9
1,8	5,7	–3,9	13,8	10,2	3,6	26,8	21,0	5,8	1,7	23,4	–21,7
2,6	3,5	–0,9	17,5	17,4	0,1	27,2	26,7	0,5	2,6	28,1	–25,5
3,5	4,2	–0,7	10,3	7,9	2,4	31,8	29,7	2,1	1,5	33,5	–32,0
4,4	3,7	0,7	16,9	20,2	–3,3	23,9	25,3	–1,4	1,9	22,4	–20,5
4,0	4,3	–0,3	12,7	19,5	–6,8	25,1	24,2	0,9	1,7	44,0	–42,3
6,0	3,0	3,0	20,4	18,6	1,8	34,4	27,2	7,2	1,7	28,9	–27,2
4,5	3,0	1,5	10,8	14,8	–4,0	19,9	19,8	0,1	1,9	37,4	–35,5
5,0	3,0	2,0	14,5	14,9	–0,4	26,8	25,2	1,6	1,7	46,7	–45,0
4,1	2,7	1,4	14,8	16,8	–2,0	27,7	23,7	4,0	1,7	53,4	–51,7
3,0	3,7	–0,7	12,8	15,0	–2,2	25,5	25,8	–0,3	1,6	40,3	–38,7
2,0	3,7	–1,7	12,7	20,3	–7,6	23,6	29,6		2,4	34,6	–32,2
2,7	3,4	–0,7	14,7	10,6	4,1	16,1	17,1	–1,0	1,8	29,9	–28,1
2,4	2,0	0,4	17,4	13,5	3,9	18,2	18,2	0,0	2,2	14,0	–11,8

КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

ФЕВРУАРИ 2006 ГОДИНА

РЕЗИМЕ НА НАЈВАЖНИТЕ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА ВО ФЕВРУАРИ 2006 ГОДИНА

- Пораст на индустриското производство во февруари за 6,9% на месечна основа, а пад на годишна основа од 2,2%, при што на кумулативна основа за првите два месеци остана на исто ниво како и во претходната година;

- Месечен пораст на трошоците на живот од 0,3%, а на годишна основа 2,6%, при што инфлацијата за првите два месеци на годишно ниво изнесува 2,7%;

- Пад на извозот на стоки во периодот јануари–февруари за 11,1% на годишна основа, со истовремено намалување на увозот за 13,1%;

- Дефицитот во надворешно–трговската размена во првите два месеци е помал за 23 милиони долари од тој во истиот период од 2005 година и изнесува 106,4 милиони САД долари;

- Зголемување на надворешниот долг за 9 милиони САД долари на месечна основа, при што истиот достигна износ од 1.981 милиони долари;

- Дефицит во Централниот Буџет во износ од 1.748 милиони денари, поради помалата наплата на јавните приходи и поголемо трошење на буџетските средства;

- Бруто девизните резерви на крајот на февруари 2006 година достигнаа 1.156 милиони долари и на месечна основа се пониски за 15 милиони долари;

- На крајот на февруари 2006 година бројот на регистрирани невработени лица изнесуваше 360.804, и е за 0,2% повисок во однос на претходниот месец, а на годишно ниво е намален за 34.098 лица или за 8,4%.

1. РЕАЛЕН СЕКТОР

1.1. Индустриско производство

Како што е вообичаено за почетокот на годината, по јануарското (сезонско) намалување на производството кое речиси без исклучок се случува во првиот месец од годината, во февруари 2006 година дојде до нормализирање на економската активност, при што индексот на индустриското производство забележа зголемување на месечна основа од 6,9%, како резултат на зголеменото производство во 18 од вкупно 24 индустриски гранки.

Анализирано по гранки, позитивно влијание врз зголемувањето на индексот на месечна основа имаа: рударската индустрија, односно вадење на камен (44%); преработувачката индустрија, односно месната индустрија (5,2%), производството на сокови (14,2%), производството на минерална вода и безалкохолни пијалаци (58,5%) и производството на пиво (18,4%); производството на тутун (31,6%); производството на текстилни ткаенини (46,6%); предмети за облека (28,2%); хемиската индустрија, односно производството на фармацевтски производи (23,7%), индустријата за градежни материјали, односно производството на цемент и гипс (55,6%); како и металопреработувачката индустрија, односно производството на метални конструкции (84,5%).

Месечни стапки на индустриско производство
(верижни индекси)

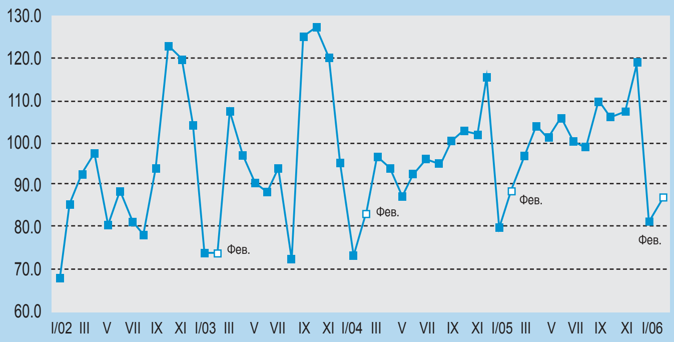

Извор: Државен завод за статистика

Во исто време, намалувањето на производството на месечна основа е концентрирано во неколку сектори, пред се во делот на прехранбената индустрија, односно производството на конзервирано овошје и зеленчук (–5,6%), производството на нафтени деривати (–19,1%), производството на основни метали, односно феролегури (–9,4%), како и производството на електрична енергија (–14,4%). Имајќи го предвид високото учество на овие неколку сектори во вкупниот индекс на индустриското производство (речиси 30%), ова беше една од главните причини за намалувањето на индексот на годишна основа за 2,2% (споредено со февруари 2005 година). На кумулативна основа, во првите два месеца од 2006 година, индустриското производство не забележа позначителни промени, односно остана на истото ниво од претходната година.

Извор: Државен завод за статистика

Почетните движења на полето на индустриското производство во првите два месеца од 2006 година се пониски од проектираните, поради што македонската индустрија сеуште се наоѓа во зоната на негативниот циклус започнат во втората половина од минатата година. Во прилог на тоа говорат и податоците за десезонираното индустриско производство, кои веќе втор месец по ред забележуваат намалување на месечна основа. Согласно февруарските резултати и очекувањата за наредните неколку месеци, пресвртот во индустријата и повторното навлегување во делот на позитивните движења се очекува за почетокот на втората половина од 2006 година, со што до крајот на годината, индустриското производство би го достигнало нивото од околу 5%.

1.2. Цени

По јануарскиот пораст на индексот на трошоците на живот од 2,8% на годишна основа, во февруари 2006 година растот незначително се забави и изнесуваше 2,6%, со што за првите два месеци од годината, инфлацијата мерена преку трошоците за живот достигна ниво од 2,7%, највисоко ниво од 2002 година па наваму. Ваквите движења се резултат како на сезонските движења за овој период од годината, така и на административното зголемување на цените на цигарите (во просек за 37%) во јануари и порастот на цената на парното греење од 2% во февруари. Притоа, почнувајќи од јануари 2006 година, статистичкото снимање на цените на нафтените деривати се врши од 26–ти од претходниот месец до 25–ти во тековниот месец, со цел да се опфатат повеќекратните промени на цените во текот на месецот.

Во февруари 2006 година, значителен пораст на цените на годишна основа забележаа групите: алкохолни пијалаци и тутун од 23,8% (иницирано од порастот на цените на цигарите), исхрана од 1,2% (како резултат на порастот на цените на овошјето и зеленчукот), сообраќај од 9,3% (пораст на цените на течните горива и мазива), како и групата образование од 9,7%. Истовремено, намалување беше забележано кај групата комуникации од 4%.

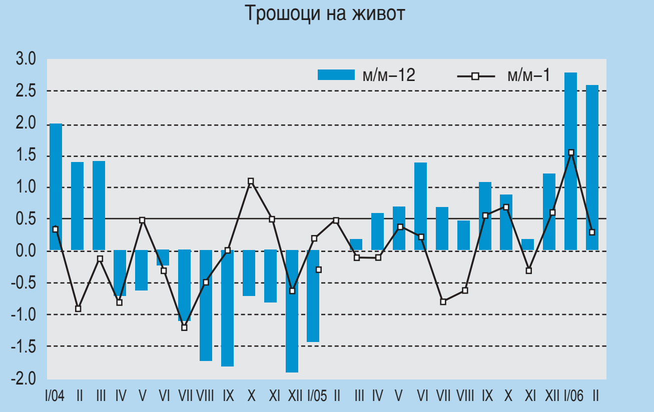

Извор: Државен завод за статистика

На годишна основа, во февруари 2006 година двигател на порастот на цените беа стоките со пораст од 3%, додека цените на услугите забележаа пораст од 0,8%.

Истовремено, на месечна основа стапката на инфлација забележа незначителен пораст од 0,3%, при што најголемо влијание врз порастот имаа цените на енергенсите, односно цените на нафтените деривати, како резултат на одлуките на Регулаторната комисија за енегетика (во февруари регулаторната комисија два пати донесе одлука за промена на малопродажните и рафинерските цени на нафтените деривати и тоа на 6–ти кога цените беа зголемени за 1,2% и 1,6% соодветно и на 20–ти кога цените беа намалени за 2,5% и 4,1% соодветно)

како и промена на цените на информационата техника, кои забележаа пораст од 5,4%. Во февруари 2006 година, на месечна основа незначително намалување на цените забележа само групата на облека и обувки.

Цените на производителите на индустриски производи во февруари 2006 година забележаа пораст од 0,7% на месечна основа, предизвикано од зголемувањето на цените во преработувачката индустрија, при што најзначаен раст забележаа цените на нафтата и нафтените деривати, како и цените на производителите на металните производи во металопреработувачка фаза од 7,5%. Истите овие фактори предизвикаа и зголемување на цените на производителите на индустриски производи на годишна основа и тоа за 6,1%, повторно како резултат на порастот на цените на тутунските производи (17,1%) и нафтените деривати (48,7%).

1.3. Берзански цени

Во февруари 2006 година, движењата на цените на производите со кои Република Македонија најмногу тргува со светот речиси без исклучок покажуваа нагорен правец на зголемување. Состојбата беше поинаква единствено во делот на движењето на цените на нафтата, каде по јануарското 12%-тно зголемување на месечна основа, во вториот месец од годината пазарот покажа знаци на смирување што придонесе за месечен пад на цената од 3 САД$, односно нејзино спуштање на ниво од 59.9 САД$ за барел. Континуираното зголемување на залихите од страна на САД беше една од главните причини за падот на цената на месечно ниво. Сепак, интензивирањето на немирите во Нигерија, како и нападите врз поголемите рафинерии во Саудиска Арабија, кон крајот на месецот повторно ја дигнаа берзанската цена на нафтата.

Покрај нафтата, берзанските движења главно беа детерминирани од цените на металите, во прв ред бакарот, цинкот и златото. Имено, кон крајот на месецот, бакарот достигна рекордни цени на берзите во Лондон и во Њујорк надминувајќи ја „психолошката“ цена од 5.000 САД$ за еден метрички тон, откако „Rio Tinto Group“, третата по големина рударска компанија во светот, најави дека една нејзина постројка за преработка на бакар во Јута ќе биде затворена во третиот квартал од 2006 година. Со тоа, на годишно ниво, цената на бакарот се зголеми за повеќе од 50%. Според инвеститорите, цената на овој метал се очекува и натаму да расте, имајќи го предвид глобалниот дефицит на бакар во 2006 година проценет на 147 илјади тони.

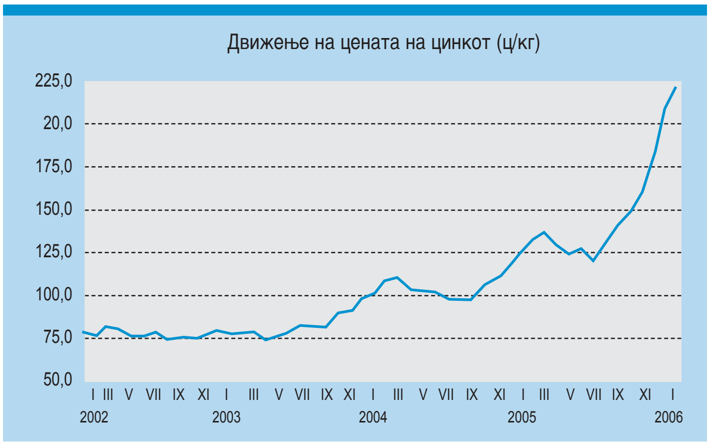

Кај цинкот, кој речиси двојно ја зголеми својата цена за период од една година на ниво од околу 2.300 САД$, причината за порастот лежи во генерално зголемената побарувачка поткрепена со стравот од недостигот во снабдувањето на одредени метали. Загриженоста произлегува од честите нарушувања на пазарот во делот на производството, како на пример штрајковите во три од петте најголеми рудници во Перу (оваа земја произведува 12% од светските количини на цинк и е најголем снабдувач на пазарот во САД). На пазарот на цинк во моментов се чувствува недостиг, што значи дека се троши повеќе отколку што се произведува, што секако ќе влијае врз натамошното држење на цените на овој метал на повисоко ниво.

2. НАДВОРЕШЕН СЕКТОР

2.1. Надворешно-трговска размена

Надворешно-трговската размена на Република Македонија во февруари 2006 година забележа зголемување на месечна основа за 7,9%, додека во споредба со истиот месец претходната година таа е намалена за 11,7%. Притоа, извозот во споредба со претходниот месец се зголеми за 20,3%, а увозот на стоки е приближно на истото ниво. Остварениот трговски дефицит во февруари изнесува 40,6 милиони САД долари и е помал за 25,2 милиони долари од дефицитот остварен во првиот месец од годината, со што и месечната покриеност на увозот со извоз е подобрена за 13,3 процентни поени и изнесува 78,4%.

Анализирано на годишно ниво, во првите два месеци од 2006 година се забележува намалување на извозот на стоки за 11,1% во споредба со истиот период од 2005 година. Истовремено, намалениот увоз за 13,1% резултираше во намалување на дефицитот во размената со странство за 23 милиони долари од тој во 2005 и истиот изнесува 106,4 мили-

они долари. Степенот на покриеност на увозот со извоз на стоки на годишно ниво е повисок за 1,6 процентни поени и изнесува 71,8%.

Надворешно трговска размена (во милиони САД долари)

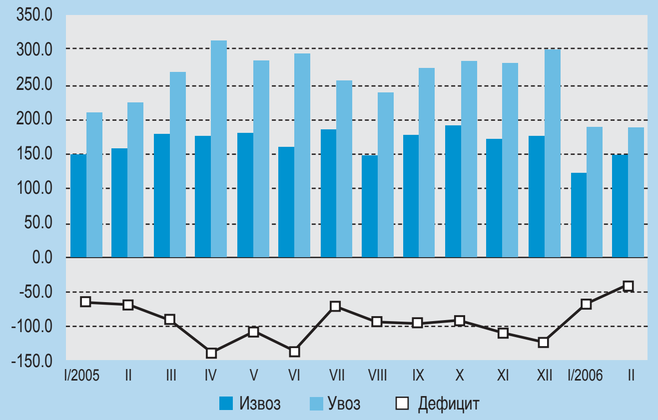

Извор: Државен завод за статистика

Намалувањето на извозот во првите два месеци од 2006 година, во споредба со истиот период од минатата, се должи пред се на намалениот извоз (количински и вредносно) кај две носечки извозни гранки, и тоа кај железото и челикот за околу 28 милиони долари, или 27,5%, и кај тутунот и преработките од тутун за 14 милиони долари, или 55,4%. Намалување забележа и извозот на облека за 2,1 милиони долари или 2,7%. Позитивни промени се забележуваат кај извозот на нафта, кој е зголемен за 7,7 милиони долари, или 47,4%, извозот на метална руда и метални отпадоци за 4,2 милиони долари или 252,4%, извозот на овошје и зеленчук за 1,9 милиони долари или 28% итн. Овие шест групи производи сочинуваат 75% од вкупниот извоз на државата.

Извоз на поважни производи по СМТК (во $)

	I-II/2005	I-II/2006	Промена	Стапки во (%)	Структура во % I-II/2005	I-II/2006
Облека	78.523.727	76.398.159	-2.125.569	-2.7	25.8	28.2
Железо и челик	101.778.495	73.751.737	-28.026.758	-27.5	33.4	27.2
Нафта и произ. од нафта	16.272.356	23.979.520	7.707.164	47.4	5.3	8.9
Тутун и преработ. од тутун	25.257.434	11.253.444	-14.003.990	-55.4	8.3	4.2
Пијалоци	9.108.867	8.904.742	-204.125	-2.2	3.0	3.3
Овошје и зеленчук	6.823.874	8.735.354	1.911.480	28.0	2.2	3.2
Вкупно	237.764.753	203.022.956	-34.741.797	-14.6	78.1	75.0
Вкупен извоз на РМ	304.461.934	270.668.761	-33.793.173	-11.1	100.0	100.0

Извор: Државен завод за статистика

Во првите два месеци од 2006 година 57,9% од вкупно извезените стоки се пласирани на пазарот на Европска Унија, а 48,2% од вкупно увезените стоки во Република Македонија се со потекло од оваа интеграција. Извозот на стоки во Европска

Извоз на поважни производи по СМТК (во %)

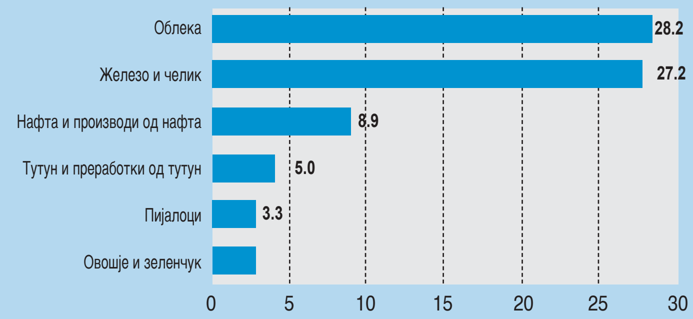

Извор: Државен завод за статистика

Унија е намален за 23,2%, а увозот за 6,2%. Германија, Србија и Црна Гора, Грција, Италија, Хрватска и Бугарија се наши најголеми партнери, чие учество во вкупниот извоз изнесува 74,3%.

Главни увозни производи (според СМТК) во периодот јануари–февруари 2006 се нафта и производи од нафта, текстилни предива, друмски возила, железо и челик, телекомуникациони апарати, електрични машини и делови. Околу 30% од трговскиот дефицит на земјата во анализираниот период е остварен во трговската размена со Бугарија, Турција, Романија и Украина.

НТР – земји со договори за слободна трговија

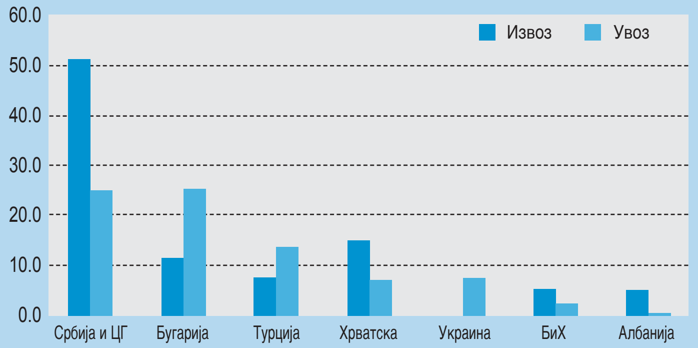

2. Анализата на валутната структура на надворешно–трговската размена на Република Македонија покажува намалување на извозот реализиран во евра за 22,3 милиони евра, односно 12%, како и на увозот за 17,9 милиони евра, односно 7,4%. Во исто време, како резултат на размената со нови пазари, извозот на „доларскиот„ пазар бележи зголемување за 12,4 милиони долари или 21,2%, додека, спротивно на досегашните тенденции увозот од доларските подрачја е намален за околу 10 милиони долари или 8,8%.

Оствареното негативно салдо од надворешно-трговската размена е помало од тоа во истиот период претходната година. И покрај тоа што делот од дефицитот што е остварен во евра се зголеми за 4,4 милиони евра (или за 8%), истовременото намалу–

НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКА РАЗМЕНА на Република Македонија
(по валути)

извоз	I-II 2005					I-II 2006						
валута	000 т	извоз во валута	просечен курс на денарот во однос на валутите	извоз во денари	струк–тура во %	000 т	извоз во валута	просечен курс на денарот во однос на валутите	извоз во денари	струк–тура во %	апсолутна промена во валутна вредност	релативна промена во валутна вредност (во %)
EUR	230	188.126.637	61.3956	11,427,356,548	80.3	216	163.833.803	61.2179	10,029,561,372	72.6	-22,292,834	-12.0
USD	93	58,207,054	46.9268	2,731,470,774	19.2	108	70,565,954	51.2317	3,615,213,778	26.2	12,358,900	21.2
EUR+USD	323			14,158,827,322	99.4	324			13,644,775,150	98.8		
Вк. извоз	**324**			**14,237,747,157**	**100.0**	**325**			**13,814,414,057**	**100.0**		**-3.0**

Извор: Државен завод за статистика и НБРМ

вање на доларскиот дел на дефицитот за 22,5 милиони долари (или за 39,8%) резултираше во намалување на вкупниот дефицит изразен во денари за околу 10%.

2.2. Надворешен долг

Надворешниот долг врз основа на долгорочни кредити и заеми на крајот на февруари изнесуваше 1.981 милиони долари, и во однос на јануари е зголемен за 9 милиони долари. Месечното зголемување на долгот во најголем дел се должи на повисокиот износ на користени средства од платената главница на долгот.

Движење на надворешниот долг и курсот на САД$

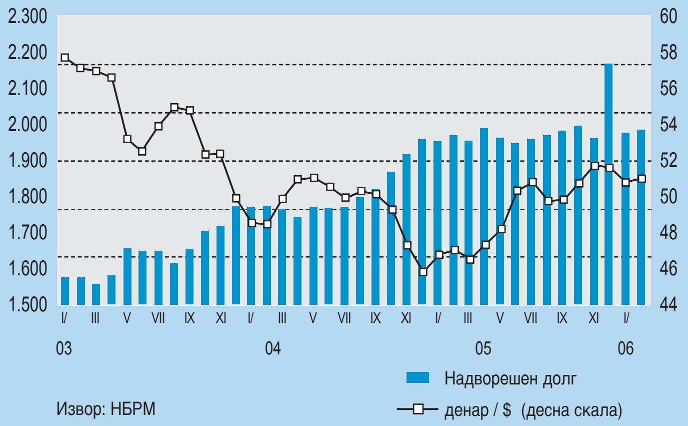

Извор: НБРМ

Во структурата на долгот по кредитори учеството на мултилатералните кредитори изнесува повеќе од една половина (53,3%), од кои најголем дел се ИДА, ИБРД, ЕИБ и ЕУ. Билатералните кредитори учествуваат со 9,8%, а приватните кредитори со 36,8%.

Во текот на месец февруари врз основа на долгорочни кредити и заеми повлечени се средства во износ од 39,4 милиони долари, значително повеќе од јануари (5,1 милион долари). Од мултилатералните кредитори користени се 6,5 милиони долари, од кои најголем дел од ЕИБ (4,8 милиони долари) наменети за Проектот за изградба на трафостаници. Најголем дел се повлечени од нефинансиски приватен сектор во износ од 32,4 милиони долари. За првите два месеци од оваа година повлечени се средства во износ од 44,5 милиони долари, од кои 36,4 од приватни кредитори.

Во февруари склучени се нови кредити од 0,6 милиони долари, а за првите два месеци вкупно 17,5 милиони долари, при што целиот износ е склучен со нефинансиски приватен сектор.

Редовното и навремено сервисирање на обврските кон странство продолжи и во овој месец, при што отплатени се 8,1 милиони долари, од кои 4,8 милиони долари главница. Од вкупните обврски спрема странство 3,6 милиони долари се платени спрема мултилатералните кредитори (ЕБРД, ИБРД), 1,5 милиони долари кон билатералните кредитори и 3,0 милиони долари спрема приватни банки, финансиски институции и нефинансиски приватен сектор. На кумулативна основа за првите два месеци сервисирани се 266,8 милиони долари, од кои 251,7 милиони долари главница, во кои се вклучени отплатите кон Лондонскиот клуб на доверители во износ од 227,5 милиони долари во јануари.

Користење на кредити и сервисирање на долгот

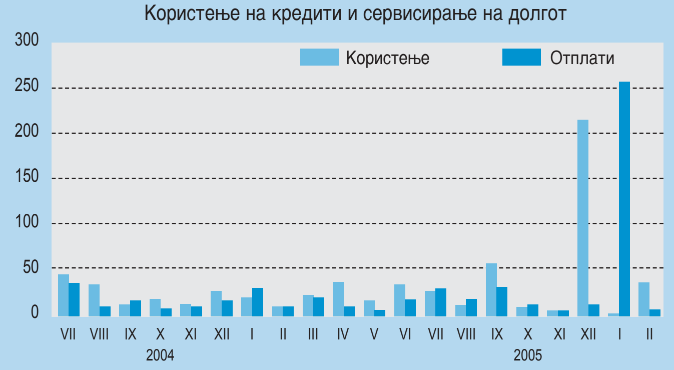

Извор: Државен завод за статистика

Согласно Планот на отплата на Народната банка на Република Македонија за периодот март – декември 2006 година, достасуваат за плаќање 274,4

милиони долари обврски спрема странство, од кои 184,8 милиони долари главница.

Состојбата на краткорочниот долг на крајот на февруари 2006 година изнесуваше 102,7 милиони долари. Притоа, во овој месец користени се краткорочни финансиски кредити во износ од 8,3 милиони долари и отплатени се обврски во износ од 0,3 милиони долари.

Гледано по должници, состојбата на вкупниот надворешен долг (долгорочен и краткорочен) изнесуваше 2.084 милиони долари, од кои 1.468 милиони долари во јавниот сектор, кој во однос на претходниот месец е намален за 16 милиони долари. Во приватниот сектор долгот на месечна основа е зголемен за 30 милиони долари и на крајот на февруари изнесуваше 616 милиони долари.

3. ФИСКАЛЕН СЕКТОР

Во првите два месеци во 2006 година, вкупните приходи на Централниот буџет се остварени во износ од 7.780 милиони денари, што претставува помало остварување за 4,8% во однос на истиот период од минатата година. Помалото остварување на вкупните приходи пред се, се должи на намалувањето на сите даночни приходи освен приходите од акцизи, од царини и приходите од данокот на добивка. Даночните приходи во месеците јануари и февруари 2006 година се реализирани во износ од 7.293 милиони денари, што претставува намалување од 6,2% во однос на остварените даночни приходи во истиот период во 2005 година.

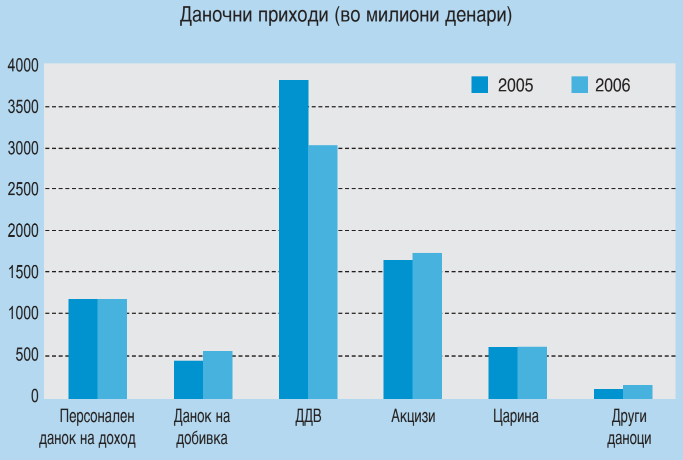

Извор: Министерство за финансии

Учеството на данокот на додадена вредност во вкупните даночни приходи во месеците јануари и февруари 2006 година изнесува 39,1% односно учеството на ДДВ заедно со акцизите изнесува 61,5%. Од данокот на додадена вредност вкупно се наплатени приходи во висина од 3.044 милиони денари, што претставува помало остварување за 19,5%, односно за 736 милиони денари, во однос на истиот период од 2005 година. Ваквото намалено остварување кај ДДВ се должи на повратот на данокот, како и на започнувањето на одложено плаќање на данокот на додадена вредност за стоки за облагородување, согласно примена на новиот Царински закон од 1 јануари 2006 година.

Приходите од акцизи се повисоки за 5,6% или за 88 милиони денари во однос на истиот период лани, при што достигнаа износ од 1.741 милиони денари.

Во овој период од персоналниот данок на доход се наплатени приходи во износ од 1.173 милиони денари, што е речиси исто во споредба со истиот период во 2005 година. Во овој период данокот на добивка се оствари во износ од 563 милиони денари, односно за 116 милиони

Во месеците јануари и февруари 2006 година приходите од царина се незначително повисоки споредено со истиот период лани. Тоа се должи на намалувањето на царинските стапки согласно Договорот за пристапување кон Светската трговска организација, како и договорите за слободна трговија. Приходите од увозни давачки во овој период изнесуваат 607 милиони денари.

Во периодот јануари–февруари 2006 година, вкупните расходи на Централниот буџет изнесуваа 9.528 милиони денари, што е за 4,1 % повеќе во однос на истиот период од 2005 година, односно вкупните расходи на Централниот буџет се поголеми за 371 милиони денари.

Во вкупните расходи на Централниот буџет, расходите за плати и надоместоци во овој период учествуваа со 38,2%. Во однос на истиот период лани средствата за плати и надоместоци се зголемени за 1,9% односно изнесуваат 3.636 милиони денари.

Расходите за стоки и услуги изнесуваат 1.084 милиони денари, односно за 6,7% помалку во споредба со истиот период лани.

Во делот на трансферите (учество од 40,2% во вкупните расходи на Централниот Буџет), во овој период се потрошени 3.828 милиони денари односно потрошени се 17,5% повеќе средства во однос со средствата за трансфери во 2005 година. Трансферите кон Фондот за пензиско и инвалидско осигурување се извршени во износ од 1.542 милиони денари или за 199 милиони денари повеќе (14,8%) во однос на истиот период лани.

Во периодот јануари–февруари за капитални расходи се потрошени 428 милиони денари. Споредено

со истиот период од 2005 година, ова извршување е помало за 42,6 % или за 317 милиони денари.

За камати се потрошени средства во износ од 552 милиони денари што е повеќе за 30,5% во споредба со истиот период 2005 година.

Ваквите движења во фискалната сфера во овој период од 2006 година, односно помалата наплата на јавните приходи и поголемото трошење на буџетските средства, придонесоа да се оствари дефицит на Централниот Буџет во износ од 1.748 милиони денари, додека консолидираниот буџет оствари дефицит од 988 милиони денари.

Структура на расходите на Централниот Буџет

Извор: Министерство за финансии

Одделни категории на приходи и расходи

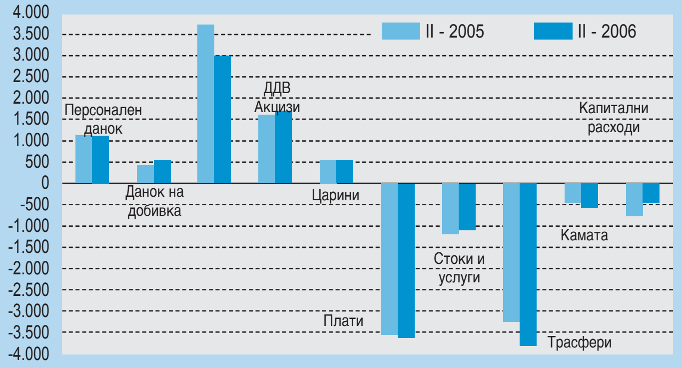

4. МОНЕТАРЕН СЕКТОР

4.1. Монетарни движења

Во февруари 2006 година, монетарната политика се спроведуваше во услови на релативно експанзивна фискална политика (централниот буџет забележа дефицит од 290 милиони денари), како и поволни движења на девизниот пазар (НБРМ во февруари 2006 година изврши нето откуп од 8,6 милиони долари).

Во овој период единствено готовите пари во оптек делуваа во насока на повлекување на ликвидност на банкарскиот систем. Имено, по значителното сезонско намалување на готовите пари во оптек во јануари 2006 година, во февруари 2006 истите забележаа пораст од 4,1%. Истовремено, монетарните инструменти на НБРМ, трансакциите на девизниот пазар и депозитите на државата (фискалната политика) делуваа во насока на креирање на ликвидност. Во февруари 2006 година запишаните благајнички записи забележаа намалување од 7%, депозитите на државата забележаа пад од 10%, додека на девизниот пазар НБРМ изврши нето одкуп од 8,6 милиони долари, со што во февруари 2006 година ликвидноста на банкарскиот систем забележа пораст од 27,2%. Притоа, во услови на повисока побарувачка за благајнички записи, пондерираната каматна стапка на благајничките записи изнесуваше 7,31%, што во однос на претходниот месец претставува намалување од 1,2 процентни поени.

Монетарни агрегати и нивни компоненти	III.05	VI.05	IX.05	XII.05	I.06	II.06
Готови пари во оптек	13207	13390	13490	14439	13100	13653
Депозитни пари	13741	13752	14416	15224	14599	14961
Монетарен агрегат М1	26948	27142	27906	29663	27699	28596
Краткорочни денарски депозити	23336	26335	20732	24364	25614	26237
Краткорочни девизни депозити	42495	45462	48142	49107	49930	49979
Монетарен агрегат М2	92779	98939	96780	103134	103243	104812
Немонетарни депозити	4644	4902	4871	5040	5077	5187
денарски	3111	3093	3130	3057	3111	3136
девизни	1533	1809	1741	1983	1966	2051
Монетарен агрегат М4	97423	103841	101651	108174	108320	109999

Извор: Народна банка на Република Македонија

На крајот од февруари 2005 година, на месечна основа, примарните пари забележаа пораст од 7,9% како резултат на порастот на готовите пари во оптек за 4,1%, како и средствата на жиро-сметките за 14,3%. Истовремено, парите во благајните забележаа незначителен пад од 0,2%. Ваквите движења детерминираа пораст на монетарниот агрегат М1 од 3,2% на месечна основа. Во услови на пораст на краткорочните денарски депозити, стабилно ниво на краткорочните девизни депозити, како и порастот на монетарниот агрегат М1, монетарниот агрегат М2 на месечна основа забележа пораст од 1,5% на месечна основа. Значителниот раст на долгорочните девизни депозити од 4,6%, како и незначителниот пораст на долгорочните денарски депозити детерминираа пораст кај најширокиот монетарен агрегат М4 од 1,6%.

Во февруари 2006, година вкупниот депозитен потенцијал на комерцијалните банки забележа пораст од 1% на месечна основа. Од аспект на валутната структура, растот беше детерминиран од порастот на денарските депозити за 2,3%, но и на девизните депозити 0,3%. Истовремено, анализата на

Депозитен потенцијал и кредити на приватен сектор	(во мил. денари)	Месечна промена	Годишна промена
Депозитен потенцијал	**81403**	**0.97**	**17.63**
Денари	29373	2.26	17.39
Во странска валута	52030	0.26	17.76
Краткорочен	76216	0.89	17.97
Долгорочен	5187	2.17	12.81
Кредити на приватен сектор	**70903**	**1.98**	**19.56**
Денари	53149	1.71	12.91
Во странска валута	17754	2.8	45.12

Извор: Народна банка на Република Македонија

депозитниот потенцијал според рочноста покажува раст, како на краткорочните, така и на долгорочните депозити. Кредитите на приватниот сектор во февруари забележаа пораст од 2% на месечна и 20% на годишна основа, при што порастот е поинтензивен кај кредитите во странска валута. Доминантен придонес во порастот на кредитирањето имаат долгорочните кредити во денари насочени кон секторот население и долгорочните девизни кредити алоцирани кај корпоративниот сектор.

Каматната политика на комерцијалните банки не забележа некоја позначајна промена. Имено, просечните пондерирани каматни стапки за денарски кредити во февруари 2006 година изнесуваа 11,8% и во однос на претходниот месец претставува незначителен пад од 0,2 процентни поени. Истовремено, каматните стапки на девизните кредити изнесуваа 7,8% што претставува благ пад во однос на претходниот месец. Просечните пасивни каматни стапки на денарските депозити во февруари 2006 година забележаа намалување од 0,2 процентни поени достигнувајќи 5,2%, додека каматните стапки на девизните депозити останаа на исто ниво од претходниот месец.

4.1. Бруто девизни резерви

Во февруари 2006 година, интервенциите на НБРМ на девизниот пазар беа во насока на креирање на примарни пари, при што во овој месец НБРМ продаде 3,6 милиони САД долари и откупи 12,2 милиони долари, со што нето ефектот беше откупени 8,6 милиони долари. Ваквите случувања на девизниот пазар, отплатите на кредиторите, како и курсните разлики придонесоа бруто девизните резерви на крајот од февруари 2006 година да достигнат ниво од 1.156 милиони САД долари и во однос на крајот на јануари 2006 година се нониски за 15 милиони долари.

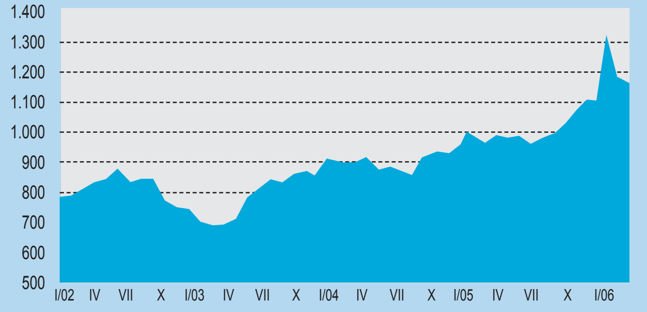

Извор: Народна банка на Република Македонија

5. ПАЗАР НА РАБОТНА СИЛА

5.1. Вработеност

Во февруари 2006 година во Агенцијата за вработување на Република Македонија се регистрирани 25.170 засновани нови работни односи, што е за 2,7 пати повеќе во однос на февруари минатата година. Притоа, вработувањата на лица од евиденцијата на Агенцијата за вработување односно од регистрираните невработени лица во февруари 2006 година учествуваа со 24% во вкупните вработувања, додека останатите вработувања се директно од дотогаш неактивното население или лица кои преминале од едно на друго работно место.

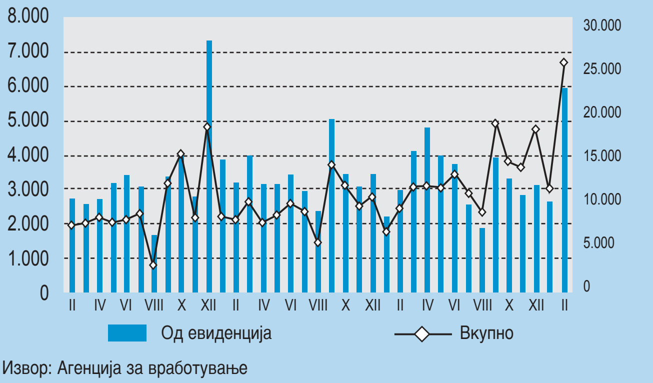

Извор: Агенција за вработување

Согласно со општите текови во економијата во последниот квартал на 2005 година, најголем број од новите вработувања во февруари се регистрирани во преработувачката индустрија (32,7%), потоа во трговијата (18,4%), градежништвото (5,8%), и во јавната управа, одбрана и задолжителна социјална заштита (5,1%).

5.2. Невработеност

Бројот на регистрирани невработени лица во февруари 2006 година изнесуваше 360.804 што е за 0,2% повисоко ниво во однос на претходниот месец. На годишно ниво, бројот на регистрирани невработени лица е намален за 34.098 лица или 8,4%.

Приливот на лица во регистарот на Агенцијата за вработување во февруари 2006 година изнесува 8.402 лица од кои најголем дел се лица на кои им престанал работниот однос (40%), 29,5% се лица кои првпат се пријавиле во евиденцијата на невработени, 21% лица се прилив од претходно бришаните лица од евиденцијата, а останатите лица се пријавени по други основи (се преселил од друг центар, му престанал договор за дело, од основач на претпријатие и сл.). Најголем дел од овие лица се неквалификувани, полуквалификувани и со средно стручно образование. Во рамките на одливот од Агенцијата (7.580 лица), 43% се лица кои засновале работен однос, 33,8% се лица избришани од евиденцијата поради непријавување и 23% се избришани поради други основи, главно пензионирање, основање на претпријатие, одбивање на понудена активна мерка, итн.

Број на регистрирани невработени лица

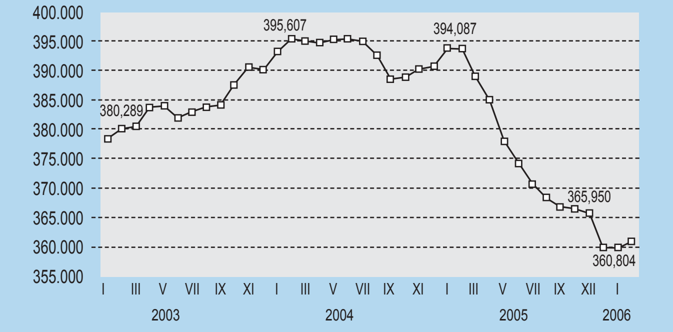

Извор: Агенција за вработување

Од регистрираните невработени лица во февруари 2006 година, 38,7% се неквалификувани и полуквалификувани, 32,9% со завршено средно стручно образование, 17,5% се квалификувани и високо квалификувани и 11% се со завршено вишо и високо образование. Според полот, мажите учествуваат со 57,9% во вкупниот број на невработени лица.

5.3. Корисници на паричен надоместок за невработеност и право на здравствено осигурување

Во февруари 2006 година, 39.171 лица користеле паричен надоместок во случај на невработеност, што претставува 10,9% од евидентираните невработени лица. Во однос на истиот период претходната година бројот на корисници на паричен надоместок е намален за 15% што главно се должи на намалувањето на бројот на корисници по основ на сезонци.

Структура на невработени лица корисници на паричен надоместок

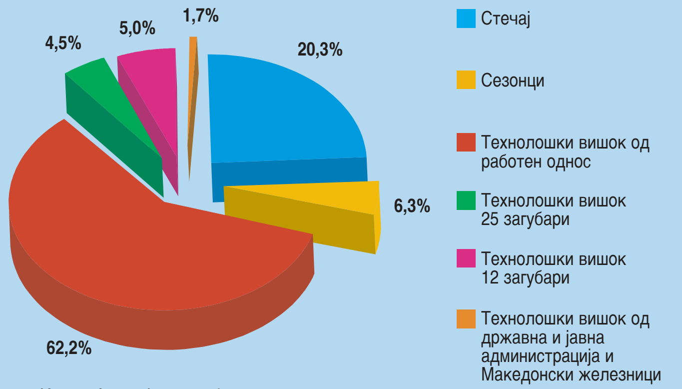

Извор: Агенција за вработување

Од вкупниот број на регистрирани невработени лица во февруари 2006 година, 67,6% користеле бесплатно здравствено осигурување од Агенцијата за вработување. На годишна основа, бројот на корисници на здравствено осигурување е намален за 4,5%. Притоа, дури 84% од овие лица го остваруваат правото на бесплатно осигурување преку Агенцијата само затоа што немаат друга основа за осигурување што ја зголемува иницијативата на лицата да се пријавуваат како невработени (на пример оние кои работат во сивата економија или пак се фактички економски неактивни).

5.4. Корисници на пензии и социјална помош

Во првите два месеци од 2006 година продолжи порастот на бројот на пензионерите. Имено, согласно последните податоци на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување во февруари се евидентирани 266.125 пензионери, што во однос на јануари претставува пораст од 0,2% или 439 лица. На годишна основа, број на пензионери е поголем за 5.534 лица, односно за 2,1%.

Структурно гледано, поголем дел од нив се таканаречени старосни пензии 54%, потоа следуваат семејните пензии со 27,2% и инвалидските пензии со 18,2%.

Пензионерите од првата група (до 11.654 ден.) учествуваат со 88,3%, во вкупниот број на овие корисници, додека тие од втората група (над 11.654 ден.) со 11,7%.

За исплата на пензиите, во февруари се потрошени 1.944 милиони денари.

Вредноста на просечната пензија во овој месец изнесува 7.503 денари, што претставува минимален месечен пораст од 0,2%, а пак на годишно ниво пораст од 2,1%. Соодносот на просечната пензија за февруари со просечната исплатена нето плата во јануари[1] 2005 година изнесува 56,3%.

Вкупен број на пензионери

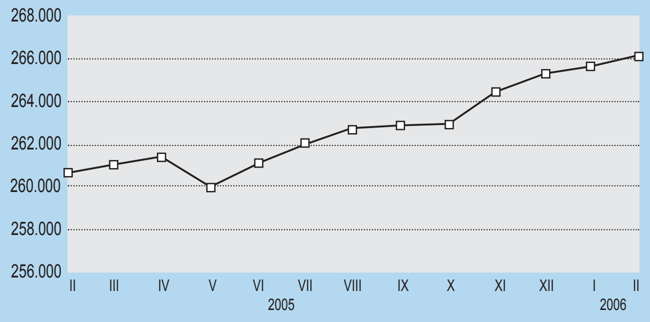

Извор: Фонд на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија

Најновите податоци за корисниците на социјална помош, во првите два месеца покажуваат тренд на намалување, при што во февруари 2006 година за исплата на социјална помош се потрошени 146.1 милиони денари за 64.094 домаќинства. Споредбено со јануари 2006 година ова претставува намалување од 1.855 лица или 3%, а намалување од 6% е забележано и на годишна основа.

Исто така, намалување е забележано и во категоријата на корисници на корисници на помош за туѓа нега, при што за овој вид на помош во февруари се потрошени 65 милиони денари за 20.725 лица, додека кај корисниците на постојана парична помош е регистирано мало назначително зголемување при што за 4.904 лица се потрошени 15 милиони денари.

Од структурен аспект не се забележани поголеми промени, што значи дека најмногу корисници на социјална помош има во Скопје (20,7%), следуваат Тетово (12,3%), Куманово (11,8%), Прилеп (8,9%), итн.

Корисници на социјална помош

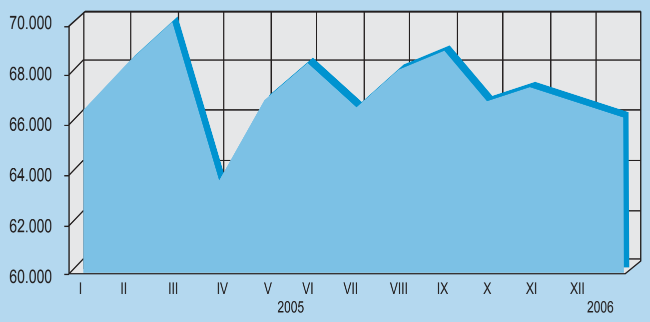

Извор: Министерство за труд и социјална политика

5.5. Просечна нето-плата

Почнувајќи од јануари 2006 година во пресметката на месечната нето–плата по вработен за прпат се вклучени и податоци од Министерството за внатрешни работи и Министерството за одбрана. Како резултат на овие промени во пресметките, во јануари 2006 година просечната исплатена нето–плата по вработен изнесува 13.328 денари, односно остварено е номинално зголемување од 1,5% и реално намалување од 0,2%.

Анализирано по сектори на дејности, на месечна основа, пораст на платите е регистриран во земјоделство (2,4%) и индустрија (2,0%), додека во услугите е забележано мало намалување од 0,8%.

Најголем месечен пораст на просечно исплатена нето–плата од 16,8% во јануари 2006 е регистриран во одделот „Производство на канцелариски машини и компјутери".

На годишна основа, номиналната и реалната просечна плата регистрираа стапка на пораст од 6,4%, односно 3,5%.

Во поглед на висината на платите, највисоки плати се исплатуваат во секторот „Финансиско посредување" (26.123 денари), додека најниска плата се исплатува во „Градежништво" (9.693 денари).

Процентот на вработени во Република Македонија кои со задоцнување примаат плата продолжува да се движи во надолна линија, што значи дека состојбата со овие работници постепено се стабилизира. Имено, во јануари 2006 година, само 13,9% од работниците во Република Македонија не примиле плата.

Просечни нето–плати (годишни промени, %)

Извор: Државен завод за статистика

1) Споредбата се врши со просечната плата од претходниот месец бидејќи податоците за плати излегуваат со еден месец задоцнување

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Надворешниот долг на крајот на февруари 2006 година изнесуваше 1.981 милиони долари и во однос на јануари е зголемен за 9 милиони долари. Месечното зголемување на надворешниот долг главно се должи на поголем износ на повлечени средства од отплатата на главницата на долгот.

Во структурата на надворешниот долг по кредитори, мултилатералните кредитори опфаќаат повеќе од половина (53,5%), од кои најголем дел се (ИДА, ИБРД, ЕИБ, и ЕУ). Билатералните кредитори во структурата на долгот учествуваат со 9.8%, а приватните кредитори со 36.9%.

Во февруари повлечени се средства во износ од 39,4 милиони долари. Најголем дел од повлечените средства се од приватниот нефинансиски сектор (30,9 милиони долари). Од мултилатералните кредитори повлечени се 6,5 милиони долари од кои најмногу од ЕИБ (4,8 милиони долари) наменети за Проектот за изградба на трафостаници. За првите два месеци од оваа година повлечени се вкупно средства во износ од 44,5 милиони долари, од кои 36,4 милиони долари од приватни кредитори.

Сервисирањето на обврските, продолжува да се извршува редовно и навремено, при што во февруари отплатени се 8,1 милион долари (4,8 милиони долари главница). Притоа, спрема мултилатералните кредитори отплатени се 1.5 милиони долари, а остатокот од 3,0 милиони долари спрема приватни кредитори. Кумулативно, за периодот јануари – февруари 2006 година отплатени се 266,8 милиони долари обврски спрема странство, од кои 251,7 милиони долари главница.

Новосклучените кредити во февруари изнесуваа 0,6 милиони долари и целиот износ е склучен со приватни банки и финансиски институции и нефинансиски приватен сектор. За првите два месеци склучени се нови кредити во износ од 17. 5 милиони долари и целиот износ е склучен со приватни кредитори.

Согласно Планот на отплата на Народната банка на Република Македонија, во периодот март – декември 2006 година достасуваат обврски за плаќање кон странските кредитори во износ од 224,4 милиони долари, од кои 164,8 милиони долари главница.

Краткорочниот надворешен долг на крајот на февруари 2005 година изнесуваше 102,7 милиони долари. Притоа, во овој месец користени се финансиски кредити во износ од 8,8 милиони долари, а платени се обврски во износ од 0,3 милиони долари.

Гледано по должници, вкупниот надворешен долг (краткорочен и долгорочен) на крајот на февруари изнесуваше 2.084 милиони долари, од кои 1.468 милиони долари во јавниот сектор, кој во споредба со претходниот месец е намален за 16 милиони долари. Вкупниот надворешен долг во приватниот сектор е зголемен за 30 милиони долари на месечна основа и на крајот на февруари изнесуваше 616 милиони долари.

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА[1]

(милиони САД долари)

	31.12.1998	31.12.1999	31.12.2000	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2003	31.12.2004	31.03.2005	30.06.2005	30.09.2005	31.12.2005	31.01.2006	28.02.2006
Официјални кредитори	1.004	1.031	1.033	980	1.048	1.198	1.313	1.270	1.236	1.243	1257	1263	1251
Мултилатерала	684	714	716	688	756	926	1062	1041	1.014	1.035	1052	1066	1057
IMF	114	113	82	71	67	68	62	61	53	67	62	63	62
IBRD	115	117	123	124	145	181	224	215	225	223	248	250	246
IFC	55	57	57	33	18	20	9	8	7	7	6	6	6
IDA	179	222	250	255	295	358	388	378	366	365	362	366	364
EIB	54	68	67	75	102	116	148	143	132	141	140	143	145
EUROFIMA	22	17	17	14	12	8	8	8	7	7	7	7	7
CEDB	5	5	7	6	14	17	23	22	20	20	20	20	20
EBRD	90	72	72	61	32	36	65	78	83	83	88	88	87
EU	48	40	37	44	65	112	122	116	109	109	106	109	107
IFAD	1	2	3	4	5	7	10	11	12	13	13	13	13
EAR	0	0	1	1	0	2	1	1	0	0	0	0	0
Билатерала	320	317	316	292	292	272	252	230	222	208	205	197	194
Приватни кредитори	394	407	405	464	501	572	644	690	708	737	911	709	730
Лондонски клуб	243	250	253	262	254	234	233	228	227	222	222	181	178
Останати	151	157	152	202	247	328	412	462	480	514	689	528	552
Банки и финан. инстит.	27	26	32	143	181	211	250	241	245	259	435	263	260
Претпријатија	124	131	120	59	66	117	162	221	235	255	254	265	292
ВКУПНО	1.398	1.438	1.438	1.444	1.549	1.770	1.957	1.960	1.944	1.980	2.168	1.972	1.981

Извор: Народна банка на Република Македонија

1) Долгорочен и среднорочен долг

ОТПЛАТА НА ДОЛГОТ ПО КРЕДИТОРИ
(јануари – февруари 2006 год.)

(во милиони САД долари)	Вкупно	Главница	Камата
Вкупно (главница и камата)	**266,8**	**251,7**	**15,1**
Официјални кредитори	**24,4**	**17,9**	**6,5**
Мултилатерала	**8,4**	**5,0**	**3,4**
IMF	0,5	0,0	0,5
IBRD	3,1	2,2	0,9
IFC	0,0	0,0	0,0
IDA	1,1	0,6	0,5
EIB	0,0	0,0	0,0
EUROFIMA	0,0	0,0	0,0
CEDB	0,0	0,0	0,0
EBRD	3,2	2,2	1,0
EU	0,5	0,0	0,5
IFAD	0,0	0,0	0,0
EAR	0,0	0,0	0,0
Билатерала	**16.0**	**12,9**	**3,1**
Приватни кредитори	**242,4**	**233,8**	**8,6**
Лондонски клуб	**227,5**	**222,4**	**227,5**
Останати	**14,9**	**11,4**	**3,4**
Банки и финансиски институции	10,6	7,7	2,9
Претпријатија	4,3	3,7	0,5

Извор: Народна банка на Република Македонија

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ - ПО КРЕДИТОРИ

во милиони долари

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Вкупно (Среднорочен и долгорочен)	**1.123**	**1.141**	**1.380**	**1.438**	**1.436**	**1.444**	**1.577**	**1.789**	**1.963**	**2.168**
Мултилатерални	468	490	687	714	715	688	757	922	1.062	1.052
IMF	80	103	114	113	82	71	67	68	63	62
IBRD / IDA	206	237	296	339	373	379	441	539	612	610
IFC	2	0	56	57	57	33	18	13	9	6
EIB	76	37	54	68	67	75	102	116	148	140
EBRD	69	83	90	72	72	62	32	40	65	88
EUROFIMA	29	25	23	17	17	14	12	8	8	7
Совет на Е.Р.банка	6	5	5	5	7	6	15	17	23	20
EU			48	41	37	44	65	113	123	106
IFAD			1	2	3	4	6	8	11	13
Билатерални кредитори	402	377	289	317	316	292	277	271	252	205
Приватни кредитори	253	274	404	407	405	464	543	596	693	911
Комерцијални банки	229	241	243	250	253	262	254	244	233	222
Останато	24	33	161	157	152	202	289	352	460	689
Вкупно (без ММФ)	1.043	1.038	1.266	1.325	1.335	1.373	1.510	1.721	1.900	2.160
Краткорочен долг			**60**	**55**	**52**	**63**	**64**	**42**	**72**	**85**

Извор: Народна банка на Република Македонија

ВКУПЕН НАДВОРЕШЕН ДОЛГ ПО ДОЛЖНИЦИ *

во милиони долари

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Вкупен надворешен долг	**1.118**	**1.139**	**1.437**	**1.490**	**1.489**	**1.506**	**1.635**	**1.813**	**2.029**	**2.072**
Јавен сектор	**1.012**	**1.007**	**1.222**	**1.305**	**1.330**	**1.222**	**1.321**	**1.487**	**1.603**	**1.704**
Влада	774	775	890	975	1.066	1.052	1.135	1.257	1.350	1.473
Влада (обврски на Влада)	766	767	864	932	1.018	1.010	1.095	1.215	1.308	1.428
Фонд за патишта			18	33	48	42	40	41	42	44
Здравствен фонд	1	1	1	3	0	0	0	0	0	0
Останати	7	7	7	7	0	0	0	0	0	0
НБМ	80	99	114	113	96	71	67	68	63	62
Јавни претпријатија	158	133	218	217	168	99	119	162	190	169
Приватен сектор	**106**	**132**	**215**	**185**	**159**	**284**	**314**	**325**	**427**	**554**
Банки	84	92	110	93	66	97	110	86	74	121
Претпријатија	22	40	105	92	93	187	204	240	353	433

Извор: Државен завод за статистика

* Краткорочен, среднорочен и долгорочен долг

ВАЛУТНА СТРУКТУРА НА НАДВОРЕШНИОТ ДОЛГ

(структурата се однесува само на главницата)

Валута	31.12.2004	31.01.2005	28.02.2005	31.03.2005	30.04.2005	31.05.2005	30.06.2005	31.07.2005	31.08.2005	30.09.2005
DKK	6.264.755	5.783.201	5.783.201	5.783.201	5.783.201	5.783.201	5.783.201	5.301.646	5.301.646	5.301.646,00
во USD	1.145.800	1.012.968	1.023.085	1.004.818	1.006.351	939.703	944.838	859.525	865,861	856.991
%	0,06	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,04	0,04	0,04
JPY	297.582.450	289.148.252	289.148.252	261.980.284	262.601.308	302.227.634	302.251.070	293.816.872	507.409.518	479.600.081
во USD	2.870.533	2.798.311,00	2.743.724	2.437.148	2.497.447	2.817.610	2.645.549	2.614.325	4.551.032	4.256.488
%	0,15	0,15	0,14	0,13	0,13	0,15	0,14	0,14	0,24	0,22
SEK	5.308.682	5.037.906	5.037.906	4.144.892	4.144.892	4.144.892	4.144.892	3.874.116	3.874.116	2.981.102
во USD	801.058	722.631	731.053	587.433	584.994	563.822	566.903	498.146	503.329	383.728
%	0,04	0,04	0,04	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,02
CNF	38.124.204	38.753.310	38.753.310	38.244.435	38.166.945	38.166.945	39.878.833	43.480.584	44.180.584	43.663.334
во USD	33.590.802	32.672.495	33.073.240	31.908.550	32.166.583	30.822.271	30.990.724	33.690.687	34.693.401	33.811.217
%	1,74	1,74	1,73	1,68	1,69	1,64	1,64	1,76	1,80	1,73
GBR	1.050.618	987.382	985.754	968.879	965.284	963.616	961.935	898.616	963.297	944.398
во USD	2.016.452	1.858.425	1.881.338	1.822.933	1.846.079	1.691.466	1.700.710	1.576.522	1.718.628	1.668.955
%	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,09	0,09	0,80	0,09	0,09
USD	607.905.524	594.860.852	598.704.521	593.314.602	588.808.133	590.568.882	606.610.770	592.873.628	592.685.515	587.718.761
во USD	607.905.524	594.860.852	598.704.521	593.314.602	588.808.133	590.568.882	606.610.770	592.873.628	592.685.515	587.718.761
%	31,47	31,61	31,38	31,23	30,95	31,42	31,96	31,03	30,78	30,11
EUR	604.626.427	610.598.810	317.754.239	632.129.170	637.362.416	653.366.319	682.977.542	700.190.491	705.316.331	728.326.854
во USD	822.534.287	795.914.810	813.274.241	818.164.146	825.830.369	874.107.781	819.553.485	846.740.122	859.146.356	878.581.262
%	42,58	42,29	42,63	43,07	43,42	43,36	43,37	44,31	44,62	45,01
SDR	296.835.757	297.963.905	297.740.170	298.001.253	297.334.872	296.253.429	296.026.024	295.912.238	295.448.306	306.795.625
во USD	460.988.020	451.963.905	456.134.580	450.227.952	449.303.796	436.962.075	429.334.913	431.961.825	431.306.106	444.689.395
%	23,86	24,02	23,91	23,70	23,62	23,25	22,72	22,60	22,40	22,78
AUD	131.685	131.685	131.685	131.685	131.685	131.685	131.685	131.685	1.312.685	131.685
во USD	102.141	101.889	103.046	101.513	103.003	187.794	188.967	100.130	98.415	100.343
%	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Вкупно	1.931.954.617	1.881.906.288	1.907.668.829	1.899.569.095	1.902.146.755	1.879.406.776	1.889.678.316	1.910.914.910	1.925.543.643	1.952.067.140

СЕРВИСИРАЊЕ НА ОБВРСКИ (ГЛАВНИЦА И КАМАТА)

(милиони САД долари)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
ПО КРЕДИТОРИ											
Главница	**33**	**47**	**53**	**86**	**103**	**111**	**144**	**184**	**186**	**196**	**178**
Мултилатерални	**29**	**29**	**27**	**29**	**43**	**49**	**66**	**82**	**53**	**55**	**51**
ИМФ	1	1	0	2	17	19	8	9	22	20	11
ИБРД / ИДА	19	15	6	6	0	6	4	6	8	12	13
ИФЦ	8	3	1	0	3	3	27	20	3	5	3
ЕИБ	0	2	8	2	3	3	3	3	6	9	9
ЕБРД	0	1	8	14	15	15	19	38	9	8	14
ЕУРОФИМА	0	7	2	5	4	1	4	4	5	0	0
Совет на Е.Р. банка	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0
ЕУ	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
ИФАД	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1
Билатерални кредитори	**0**	**13**	**18**	**30**	**13**	**15**	**44**	**35**	**43**	**47**	**41**
Париски клуб	0	0	17	26	11	11	28	29	36	/	/
Тајван	0	0	0	0	0	0	10	0	0	/	/
Останати	0	0	1	4	3	3	6	6	7	/	/
Комерцијални кредитори	**4**	**5**	**9**	**27**	**46**	**48**	**34**	**66**	**85**	**94**	**86**
Лондонски клуб	0	0	0	0	0	0	0	8	10	10	10
Останати	4	5	9	27	46	48	34	59	75	84	76
Камата	**13**	**32**	**72**	**57**	**52**	**54**	**60**	**51**	**50**	**45**	**54**
Мултилатерални	**12**	**18**	**43**	**20**	**26**	**27**	**27**	**23**	**21**	**21**	**23**
ИМФ	2	3	3	3	3	3	2	1	1	1	1
ИБРД / ИДА	8	7	6	5	8	9	10	9	9	9	10
ИФЦ	1	1	0	0	5	5	4	2	1	1	0
ЕИБ	0	4	28	3	4	3	4	4	5	5	5
ЕБРД	0	2	4	5	4	5	5	4	2	2	3
ЕУРОФИМА	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1
Совет на Е.Р. банка	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1
ЕУ	0	0	0	2	1	1	2	2	2	2	2
ИФАД	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Билатерални кредитори	**0**	**13**	**28**	**21**	**8**	**8**	**17**	**13**	**13**	**8**	**8**
Париски клуб	0	0	27	20	8	7	15	11	11	/	/
Тајван	0	0	0	0	0	1	1	1	0	/	/
Останати	0	0	1	1	1	1	2	1	2	/	/
Комерцијални кредитори	**1**	**1**	**1**	**16**	**17**	**18**	**16**	**15**	**16**	**16**	**23**
Лондонски клуб	0	0	0	10	9	9	10	10	6	5	7
Останати	1	1	1	6	9	9	6	5	10	11	16
Вкупно (главница и камата)	**47**	**79**	**125**	**143**	**155**	**165**	**205**	**235**	**236**	**241**	**232**
ПО ДОЛЖНИЦИ											
Главница	**0**	**47**	**53**	**86**	**103**	**111**	**144**	**184**	**186**	**196**	**178**
Влада		8	8	19	18	17	50	50	67	60	67
Посебни фондови		0	0	0	0	4	5	5	4	4	5
Останати		40	45	68	85	90	87	126	116	132	106
Камата	**0**	**32**	**72**	**57**	**52**	**54**	**60**	**51**	**50**	**45**	**54**
Влада		15	30	37	26	27	39	35	32	21	29
Посебни фондови		0	0	0	0	4	4	3	3	3	3
Останати		17	42	20	26	22	17	12	15	21	22
Вкупно (главница и камата)	**0**	**79**	**125**	**143**	**155**	**165**	**205**	**235**	**236**	**241**	**232**

Извор: Народна банка на Република Македонија

КАРАКТЕРИСТИКИ НА ПОРТФОЛИОТО НА ЈАВНИОТ ДОЛГ

Дефинирање на јавниот долг

Јавниот долг на Република Македонија се состои од обврските на јавниот сектор на државата по основ на домашното и надворешното задолжување. Во практиката често се среќаваат различни дефиниции за јавниот долг. Така, според методологијата која ММФ ја препорачува во Прирачникот за статистика на владините финансии, долгот на јавниот сектор во себе ги опфаќа долгот на општата власт (централна власт и вонбуџетските фондови), локалната власт, монетарната власт и јавните претпријатија. За разлика од ова, во дефиницијата утврдена во Законот за јавен долг („Службен весник на Република Македонија" број 62/2005) под јавен долг се подразбира државниот долг (долгот на општата власт) и „сите финансиски обврски создадени преку задолжување на општините и на градот Скопје, како и на јавните претпријатија и трговските друштва кои се во целосна или во доминантна сопственост на државата, додека долгот на Народна банка на Република Македонија нема третман на јавен долг.

Поради ваквите разлики кои се јавуваат во дефинициите за јавниот долг, често во практика можат да се презентираат различни податоци во зависност на користената методологија кои се однесуваат на висината и структурата на јавниот долг.

За потребите на оваа информација, податоците за состојбата, структурата и движењето на јавниот долг ќе бидат презентирани согласно дефиницијата од Законот за јавен долг. Доколку во пресметката на податоците е применета друга методологија, истата ќе биде наведена.

Карактеристики на портфолиото на јавниот долг

Генерално, најголем дел од портфолиото на јавниот долг на Република Македонија го сочинуваат обврските наследени од поранешна СФРЈ.

Имено, веднаш по осамостојувањето, Владата на Република Македонија пристапи кон расчистување и преструктуирање на обврските по основ на надворешниот долг кој Република Македонија го наследи од поранешна СФРЈ. Така, во 1994 година беше расчистен наследениот долг кон Светка банка, а во 1996 година беа расчистени обврските кон Европска инвестициона банка (ЕИБ), EUROFIMA и CERF (Европскиот Фонд за resettlement). Исто така, долгот кон Парискиот клуб на доверители беше репрограмиран два пати, и тоа во 1995 година, и повторно во 2000 година. Долгот кон Лондонскиот клуб на доверители беше рефинансиран во рамки на Новата финансиска спогодба (НФС) од 1998 година, со која Република Македонија се стекна со правото во секое време да изврши откуп на обврзниците, според условите на пазарот на хартии од вредност, под услов да нема неизмирени обврски по главнина и камата.

Покрај овие, во должничкото портфолио влегуваат и обврските на државата кои произлегоа од обврзниците кои државата ги издаде за решавање на структурните проблеми кои се појавија во процесот на транзицијата на македонската економија, и кои значително влијаеа на зголемување на состојбата на јавниот долг. Особено големо влијание имаше обврзницата за старо девизно штедење која обврска иако датираше од самото осамостојување, сепак државата ја емитуваше во 2000 година, во износ од 546,5 милиони евра со цел обесштетување на граѓаните за девизните депозити кои беа замрзнати во банките во Република Македонија, по распаѓањето на поранешната југословенска федерација.

Наследените проблеми со долгот, како и тековните преструктуирања на банкарскиот сектор влијаеа на креирање на неповолно должничко портфолио во кое доминираат инструменти со кои не може да се тргува на домашните и меѓународни финансиски пазари.

Графикон 1:
Инструменти со кои може да се тргува vs. инструменти со кои не може да се тргува на финансиските пазари

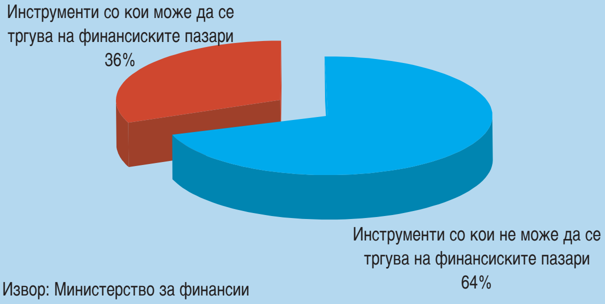

Извор: Министерство за финансии

Состојба и структура на јавниот долг

Како резултат на емитувањето на обврзницата за старо девизно штедење состојбата на јавниот долг

во 2000 година го достигна највисокото нивото од 2,1 милјарди ЕУР, што претставуваше 52,9% од БДП. Во натамошниот период јавниот долг изразен во апсолутни и релативни износи континуирано се намалуваше, и заклучно со декември 2004 година, изнесуваше 1,7 милијарди ЕУР. Благо зголемување на јавниот долг во однос на БДП од 3,1 процентен поен имаше во 2005 година, кога како резултат на емисијата на Еврообврзницата нивото на јавниот долг во декември 2005 година го достигна нивото од 1.9 милијарди ЕУР, или 44,1% од проектираниот БДП.

Средствата од оваа емисија беа искористени за предвремен откуп на обврските кон Лондонскиот клуб на кредитори што доведе до неутрализирање на ефектите од зголемувањето на долгот кои се остварија со оваа емисија. Така, заклучно со 28.02.2006 година јавнот долг изнесува 1.8 милијарди ЕУР, односно 39.7% од БДП. Освен ова, со оваа операција беа постигнати и следниве позитивни ефекти:

- **Реализирање на големи заштеди во Буџетот во наредните години.** Генерално, буџетот на Република Македонија преку оваа трансакција во следните 7 години би имал заштеда од вкупно 123.23 мил. евра, и тоа под претпоставка дека условите на меѓународниот пазар би останале непроменети од моментните (што практично е песимистичка варијанта, бидејќи сите поголеми инвестициони банки предвидуваат дека каматната стапка на доларот ќе продолжи да расте, а со тоа и трошокот кој ќе го има РМ за отплата на долг со варијабилна камата во следните години). Дополнително се подготвија и одредени анализи, односно сценарија доколку условите на меѓународниот пазар се променат, од кои може да се воочи дека Буџетот на РМ би бил уште повеќе изложен на трошок доколку во блиска иднина доларот зајакнува во однос на еврото. Анализите ја потврдуваат уште поголемата економската оправданост од оваа трансакција, при променети услови на меѓународниот пазар (истовремен пораст на каматните стапки и апрецијација на доларот) што изразено во бројки претставува заштеда вкупно од околу 130 – 150 милиони евра, одосно од 9 до 29 милиони евра годишна заштеда во зависност од анализираната година и сценарио.

> **Наследените проблеми со долгот, како и тековните преструктуирања на банкарскиот сектор влијаеа на креирање на неповолно должничко портфолио во кое доминираат инструменти со кои не може да се тргува на домашните и меѓународни финансиски пазари**

- **Подобрување на профилот на должничкото портфолио на државата,** од причина што Еврообврзницата претставува стандарден инструмент во портфолиото на јавниот долг, кој е препознатлив на меѓународната сцена и со нејзиното воведување се врши замена на долг со полоша репутација. На тој начин преку воведувањето на Еврообврзниците, покрај стандардните државни хартии од вредност, Република Македонија се здобива со подобар benchmark во своето должничко портфолио;
- Со замената на постоечкиот долг со пократок рок со еврообврзниците со рочност од 10 години **се продолжува рочноста на должничко портфолио** на Република Македонија;

Табела 1: Состојба на јавниот долг

во милиони EUR

основ	година							
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	28.02.2006
Надворешен јавен долг	**1,188.35**	**1,340.07**	**1,317.28**	**1,202.98**	**1,124.20**	**1,132.64**	**1,388.50**	**1,186.00**
Долг на општа влада	1,024.72	1,153.86	1,191.90	1,088.97	1,005.54	993.20	1,245.35	1,047.00
Долг на централна влада	971.52	1,101.00	1,144.10	1,050.37	972.56	962.28	1207.95	1009.00
Јавни фондови	53.20	52.86	47.80	38.60	32.98	30.92	37.40	38.00
Општини	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	0.00	0.00	0.00
Јавни претпријатија	163.63	186.21	125.38	114.01	118.66	139.44	143.15	139.00
Внатрешен јавен долг	**79.85**	**711.69**	**681.55**	**626.93**	**593.58**	**589.78**	**603.46**	**607.50**
Долг на општа влада	79.85	711.69	681.55	626.93	593.58	589.78	603.46	607.50
Долг на централна влада	79.85	711.69	681.55	626.93	593.58	589.78	603.46	607.50
Општини	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Јавни претпријатија*	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Вкупен јавен долг	1,268.20	2,051.76	1,998.83	1,829.91	1,717.78	1,722.42	1,991.96	1,793.50
Вкупен јавен долг како % од БДП	36.78	52.92	52.08	45.85	41.95	40.94	44.12	39.73
Долг на општа влада како % од БДП	32.03	48.12	48.81	42.99	39.05	37.63	40.95	36.65

Извор: Министерство за финансии и НБРМ

Графикон 2:
Состојба на вкупниот јавен долг/БДП

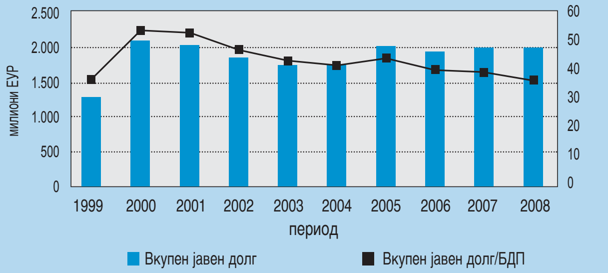

Извор: Министерство за финансии, НБРМ

- Одбегнување на одредени видови на пазарен ризик, особено ризик од промена на каматните стапки и ризик од промена на девизниот курс;
- До крајот на април 2006 година јавните претпријатија ќе ги достават до Министерството за финансии првите извештаи за состојбата на долгот (според законот за јавен долг), и тогаш ќе се потврди дали јавните претпријатија имаат или не домашен долг.

Во структурата на јавниот долг, заклучно со 28.02.2006 година надворешниот долг учествува со 66%, а внатрешниот долг со 34%.

Делот на внатрешниот долг предвидено е да се зголемува постепено за сметка на надворешниот долг, согласно со потребите на буџетот, пазарните

Графикон 3:
Однос помеѓу внатрешен и надворешен јавен долг

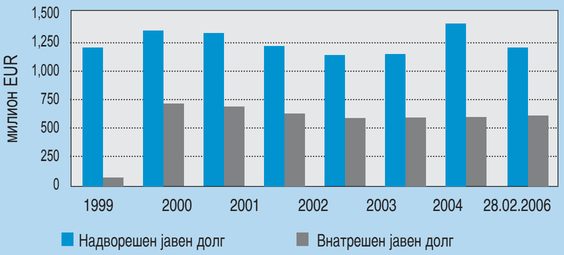

Извор: Министерство за финансии

услови, капацитетот и можностите на финансискиот систем во Република Македонија. На тој начин ќе се овозможи здрав развој на домашниот пазар на хартии од вредност, кој во иднина ќе претставува главна потпора на државата во политиката на задолжување. Истовремено, ќе се намали зависноста на финансирачката страна на буџетот од странските задолжувања и флуктуации на меѓународниот пазар.

Сервисирање на јавниот долг

Трошоците за сервисирање на јавниот долг временски се рамномерно распоредени со цел да се одбегне можноста нивната нестабилност или голема концентрација во одреден период да има дестабилизирачки ефект врз буџетот.

Графикон 4:
Отплата на камата во однос на приходи, расходи и БДП

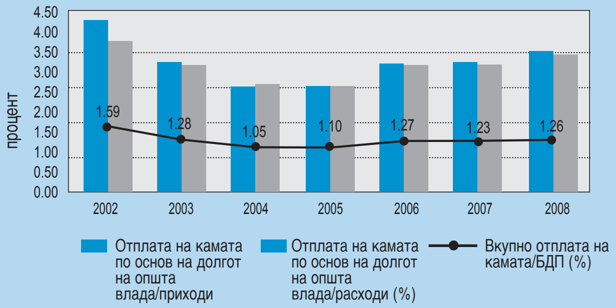

Извор: Министерство за финансии, НБРМ

Графикон 5:
Отплата на камата и главнина по основ на јавен долг

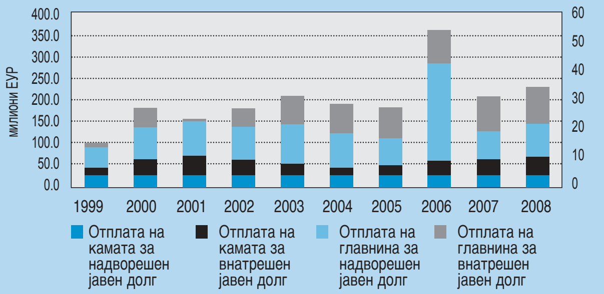

** Зголемувањето на отплатата по основ на главнина за надворешниот јавен долг во 2006 година се должи на откупот на долгот кон Лондонски клуб на кредитори за која цел во декември 2005 година се емитуваше еврообрзницата.*

Извор: Министерство за финансии, НБРМ

Трошоците по основ на камата во однос на приходите, расходите како и БДП бележаат намалување се до 2005 година, додека проекциите за до 2008 година покажуваат благо зголемување кое пред се се должи на значителното учество на долгот со варијабилна каматна стапка во портфолиото на вкупниот јавен долг како и предвидувањата за постепеното зголемување на каматните стапки на меѓународниот пазар на капитал.

Валутна и каматна структура

Високото учество на надворешниот долг во вкупниот јавен долг, како и фактот дека 81.18% од внатрешниот долг е деноминиран во ЕУР, придонесува во валутната структура на јавниот долг доминантно учество да има јавниот долг изразен во странска валута (94%), додека учеството на долгот во домашна валута да изнесува само 6% од вкупниот јавен долг.

Од аспект на валутната структура 55% од вкупниот долг е деноминиран во евра додека 22% е деноминиран во САД долари.

Долгот деноминиран во евра го сочинуваат поголем дел од структурните обврзници (Обврзницата за

старо девизно штедење, Обврзницата за приватизација на Стопанска банка, Обврзниците за денационализација), кредити од Европската комисија (ЕЦ), Европската инвестициона банка (ЕИБ), Европската банка за обнова и развој(ЕБРД) и дел од кредитите од Парискиот клуб на кредитори и новоиздадената еврообврзница. Долгот деноминиран во долари во најголем дел го сочинуваат: дел од долгот кон Парискиот клуб на кредитори, како и кредитите земени од Меѓународната банка за обнова и развој (ИБРД). Долгот кон Меѓународниот монетарен фонд (ИМФ), Меѓународната асоцијација за развој (ИДА) и Меѓународен фонд за развој на земјоделието (ИФАД) гласи во валута специјални права на влечење (СПВ). Во домашна валута гласат континуираните државни хартии од вредност, структурната обврзница издадена за санација на банкарскиот сектор и обврзницата за селективни кредити.

Графикон 6: Валутна структура на вкупниот јавен долг

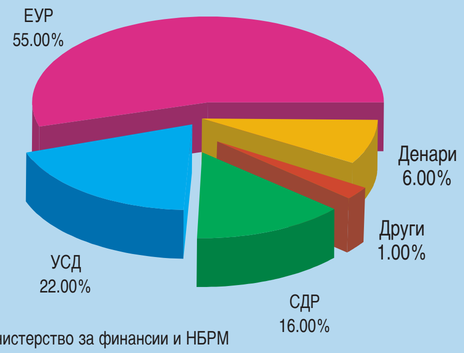

Извор: Министерство за финансии и НБРМ

Ваквата структура укажува на голема изложеност на портфолиото на вкупниот долг на ризикот од промена на девизниот курс на денарот во однос на останатите валути во кои е деноминиран долгот.

Графикон 7: Каматна структура на вкупниот јавен долг

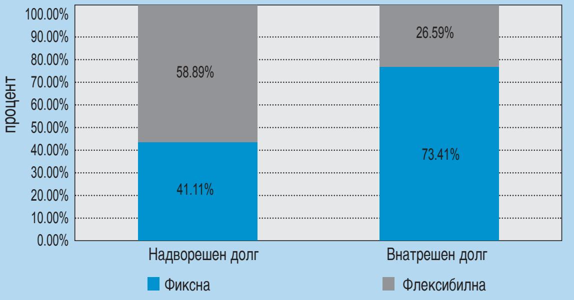

Извор: Министерство за финансии и НБРМ

Структурата на каматните стапки е врамнотежена, со тоа што 51% од портфолиото на јавниот долг е со фиксни каматни стапки и 49% со флуктуирачки каматни стапки (во овој процент влегува и долгот со рок на достасување од 12 и помалку месеци).

Графикон 8:
Структура на внатрешниот долг

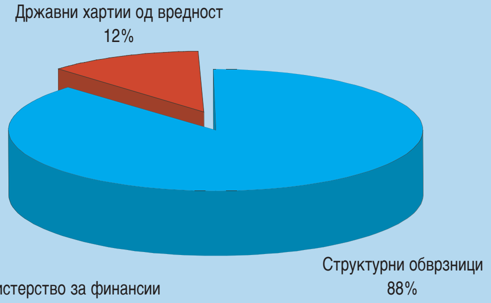

Извор: Министерство за финансии

Табела 2: Карактеристики на структурните обврзници

Намени за кои обврзниците се издадени	Износ на издавање	Валута на издавање	Година на издавање	Година на плаќање на I рата	Година на плаќање на последна рата	Рок на достасување	Каматна стапка	Дата на исплати на главница	Дата на плаќање на камата
Обврзница за санација на Стопанска банка	МКД 6 млрд	МКД	1996	1996	2010	15	есконтната стапка (6.5%)	01-Апр	Секој месец
Обврзница за селективни кредити	МКД 1,039 млрд	МКД	1996	–	2020	25	Без камата	–	–
Обврзница за старо девизно штедење	546.5 мил. ЕУР	Евра	2000	01-04-02	01.10 2011	10	2% годишно	1Април 1Окт.	1Април 1Окт.
Обврзница за приватизација на Стопанска банка	120.15 мил. евра	Евра	2001	31.03 2002	31.12 2014	14	ЕУРИБОР+ 1 процентен поен	31.03, 31.06, 30.09, 31.12	31.03, 31.06, 30.09, 31.12
Обврзница за дена. – I емисија	2.5 мил. ЕУР	Евра	2002	1.06 2003	1.06 2012	10	2% годишно	1-06	1-06
Обврзница за дена.– II емисија	39,5 мил. ЕУР	Евра	2003	1.06 2004	1.06 2013	10	2% годишно	01-06	01-06
Обврзница за дена.– III емисија	47 мил. ЕУР	Евра	2004	1.06 2005	1.06 2014	10	2% годишно	01-06	01-06
Обврзница за дена. IV емисија	58 мил. ЕУР	Евра	2005	1.06 2006	1.06 2015	10	2% годишно	01-06	01-06
Вкупно									

Ваквата структурата на каматните стапки во моментот е релативно поволна, се додека варијабилните каматни стапки на меѓународниот пазар се на ниско ниво.

Внатрешен јавен долг

Внатрешниот долг го сочинуваат обврските по основ на издадените структурни обврзници и издадени државни хартии од вредност.

Структурни обврзници

Заклучно со 28.02.2006 година Република Македонија има издадено пет структурни обврзници. Карактеристиките и условите под кои се издадени овие обврзници се содржани во табела бр. 2:

Дел од структурните обврзници (Обврзницата за старо девизно штедење и Обврзниците за денационализација) котираат на А.Д. Македонска берза и со истите се тргува. Меѓутоа, со оглед на фактот дека овие обврзници беа издадени за порамнување на одредени обврски на државата тргувањето со нив е на незадоволително ниско ниво иако се најликвидни хартии од вредност на берзата. Карактеристиките на овие обврзници се специфични поради законската можност граѓаните покрај можноста да тргуваат со нив, да ги користат и за други намени кои се утврдени со закон.

Во графиконите подолу е прикажано движењето на цената и приносот до доспевање на структурните обврзници кои котираат на Македонската берза, во периодот јануари–февруари 2006 година.

Графикон 9:
Просечна дневна цена (П)

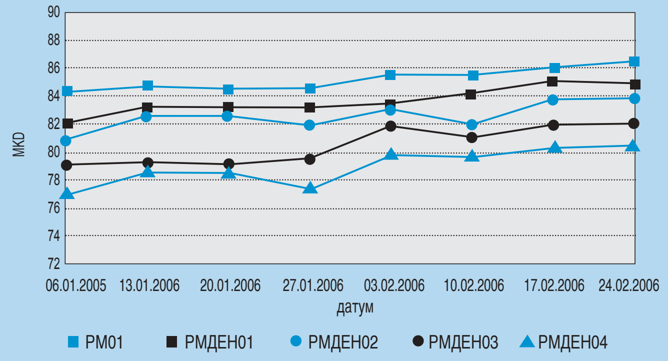

Графикон 10:
Принос до доспевање на обврзницата (STM)

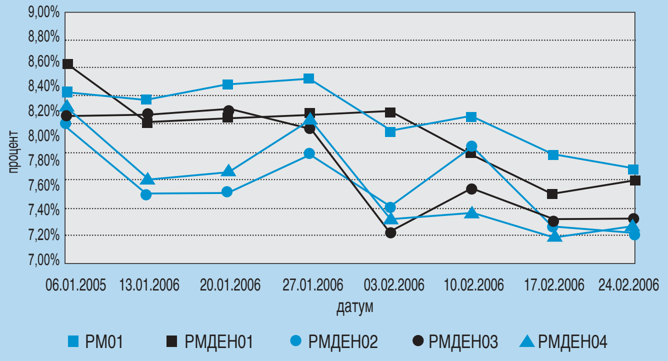

Континуирани државни хартии од вредност

Активностите поврзани со развојот на пазарот на државни хартии од вредност започнаа во 2003 година кога Владата ја усвои Стратегија за развој на пазарот на државни хартии од вредност. Донесувањето на стратегијата претставуваше основа за отпочнување со емисија на континуирани државни хартии од вредност. Министерството за финансии во јануари 2004 година успешно започна со првата емисија на континуирани државни хартии од вредност (3–месечни државни записи) и заклучно со декември 2005 год, редовно емитува 3, 6 и 12 месечни државни записи и 2 годишни државни обврзници, а има издадено и 5 годишна обврзница. Во 2006 год, покрај редовните аукции на споменатите државни хартии од вредност се планира и воведување на 3–годишни државни обврзници, како резултат на заинтересираноста на пазарот и целите при управувањето со јавниот долг.

Графикон 11: Државни хартии од вредност по рочност - заклучно декември 2005 и февруари 2006

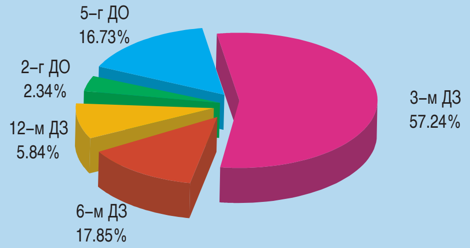

Графикон 12

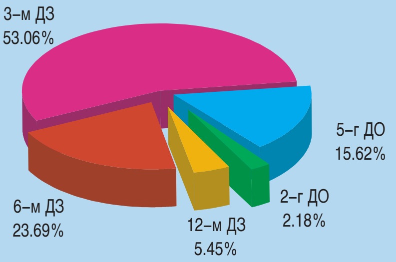

Извор: Министерство за финансии

Државните хартии од вредност се деноминирани во денари и се издаваат во дематеријализирана форма.

Заклучно 28.02.2006 година, состојбата на издадени државни хартии од вредност е 4,58 милијарди денари, од кои 3,76 милијарди се однесуваат на државни записи, а останатите 0,82 се однесуваат на државни обврзници. На графиконите подолу е прикажана состојбата на државни хартии од вредност по рочност, гледана од аспект на денот на емисија (декември 2005 и февруари 2006 година).

Графикон 13: Движење на каматните стапки на државните хартии од вредност заклучно февруари 2006 година

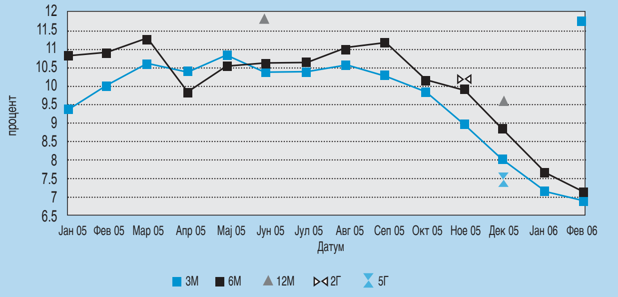

Извор: Министерство за финансии

Во сопственичката структура на државните хартии од вредност, гледана кумулативно, учеството на банките е 69%, додека клиентите учествуваат со 31%.

Каматните стапки на државните записи од нивното воведување се одредуваат пазарно, односно тие се детерминирани од понудата и побарувачката на аукциите. На графиконот е прикажан трендот на каматните стапки на државните хартии од вредност по рочност. Од графиконот видно се забележува континуираниот тренд на опаѓање на каматните стапки.

Постојната регулатива за секундарно тргување во Република Македонија овозможува тргување со долгорочни и краткорочни хартии од вредност на Македонска берза А.Д. како и тргување со краткорочни хартии од вредност на пазарот на пари и пазарот преку шалтер.

На пазарот на пари досега нема реализирано ниту една трансакција. Тргувањето со државните хартии од вредност на Македонска берза А.Д е во голема мера ограничено од причина што постојат брокерските и берзанските провизии.

Во април 2005 година, НБРМ во соработка со Министерството за финансии донесе Правилник за начинот и постапката за тргување и порамнување на трансакциите со хартии од вредност на пазарот преку шалтер. Со усвојувањето на овој правилник, официјално започна да функционира пазарот преку шалтер (OTC) на кој во моментов се тргува со државните записи, а во блиска иднина се планира негово надополнување кое ќе се однесува и за континуираните државни обврзници.

Благо зголемување на јавниот долг во однос на БДП од 3,1 процентен поен имаше во 2005 година, кога како резултат на емисијата на Еврообврзницата нивото на јавниот долг во декември 2005 година го достигна нивото од 1.9 милијарди ЕУР, или 44,1% од проектираниот БДП.
Средствата од оваа емисија беа искористени за предвремен откуп на обврските кон Лондонскиот клуб на кредитори што доведе до неутрализирање на ефектите од зголемувањето на долгот кои се остварија со оваа емисија. Така, заклучно со 28.02.2006 година јавнот долг изнесува 1.8 милијарди ЕУР, односно 39.7% од БДП

Табела 3: Состојба на надворешниот јавен долг според GFS методологијата

во милиони ЕУР

	2000	2001	2002	2003	2004	2005*	28/02/2006
Јавен сектор	**1428**	**1398**	**1268**	**1179**	**1179**	**1441**	**1239**
Влада	1154	1192	1089	1006	993	1245	1047
Влада (обрски на влада)	1101	1144	1050	973	962	1208	1009
Фонд за патишта	53	48	39	33	31	37	38
НБМ	88	80	65	55	46	53	53
Јавни претпријатија	186	125	114	119	139	143	139

*Зголемувањето на состојбата на надворешниот јавен долг заклучно 31.12.2005 година се должи на емисијата на Еврообрзницата во износ од 150 милиони ЕУР, кој износ во јануари 2006 година се искористи за откуп на долгот кон Лондонски клуб на кредитори и со тоа дојде до неутрализирање на зголемувањето на надворешниот јавен долг.

Извор: НБРМ

За тргувањето на пазарот преку шалтер во моментов не постојат трансакциони трошоци. Банките, инволвирани во трансакциите, остваруваат добивка само од разликите (спредовите) помеѓу куповната и продажната цена. Дополнителна предност на овој пазар е што порамнувањето на склучените трансакции се врши во реално време, односно веднаш по склучувањето на транскацијата. Како резултат од споменатите предности, бројот на трансакции на овој пазар бележи постепено зголемување, односно зак–

лучно со февруари 2006 година на секундарниот пазар се склучени вкупно 22 трансакции.

Надворешен јавен долг

Надворешниот јавен долг на Република Македонија се состои од обврски на општата државна власт (централната државна власт, фондовите и општините) и јавните претпријатија кон мултилатералните, билатералните и приватните кредитори од странство.

- Мултилатералните обврски вклучуваат кредити од IBRD, IDA, EIB, CEB, IFAD, EU, EUROFIMA и EBRD;
- Парискиот клуб на кредитори го сочинува најголемиот дел од билатералниот долг; и
- Долгот кон приватните кредитори ги опфаќа обврските по основ на новоемитуваната еврообврзница.

Во структурата на јавниот долг, заклучно со 28.02.2006 година надворешниот долг учествува со 66%, а внатрешниот долг со 34%.
Делот на внатрешниот долг предвидено е да се зголемува постепено за сметка на надворешниот долг, согласно со потребите на буџетот, пазарните услови, капацитетот и можностите на финансискиот систем во Република Македонија

Во функција на поефикасно управување со надворешното задолжување, Министерството за финансии, во име на Владата ја издаде првата еврообрзницата на меѓународниот пазар на капитал во износ од 150 милиони евра и со рок на достасување од 10 години. Идејата за ваквата емисија, произлезе како резултат на потребата за замена на постоечкиот ризичен долг со варијабилна каматна стапка кон Лондонскиот клуб на кредитори со долг со фиксна каматна стапка (во момент кога каматните стапки на меѓународниот пазар на капитал беа на рекордно најниско ниво).

Огромната заинтересираност за Република Македонија и за нејзиниот финансиски инструмент овозможи креирање на широка база на инвеститори – сопственици на еврообврзницата, од Европа, Америка и Азија. Четирикратно поголемата побарувачка за еврообврзницата во износ од 593 милиони евра, придонесе за постигнување на релативно поволна купонска каматна стапка од 4.625%. Емисијата на еврообврзницата нема да предизвика зголемување на јавниот долг, бидејќи средствата при-

Графикон 14:
Состојба на гарантираниот надворешен јавен долг

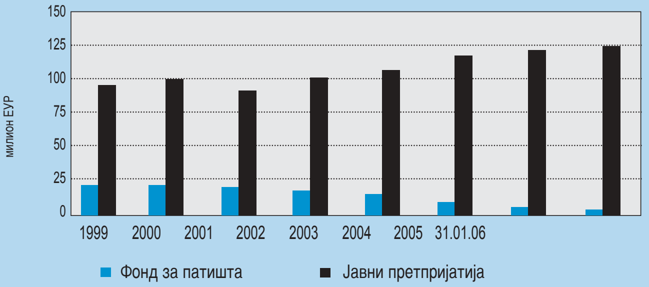

Извор: Министерство за финансии и НБРМ

брани со емисијата ќе бидат целосно употребени за предвремен откуп на долгот кон Лондонскиот клуб на кредитори.

Графикон 15:
Состојба на активиран и неактивиран вкупен јавен долг

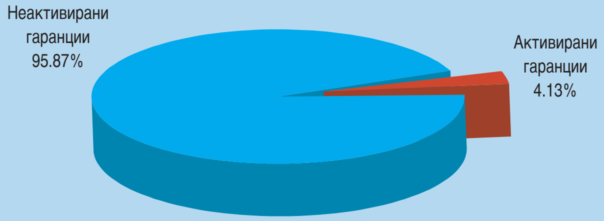

Извор: Министерство за финансии и НБРМ

Гаранции

Постапката за издавање гаранции на јавни претпријатија и друштва во доминатна државна сопственост е регулирана со новиот Закон за јавен долг (Службен весник на РМ бр. 62/2005), кој беше донесен во јули 2005 година. Овој закон подетално ја регулира постапката за издавање, сервисирање и престанок на гаранциите, како и критериумите што

Графикон 16:
Однос помеѓу странски и домашни гаранции

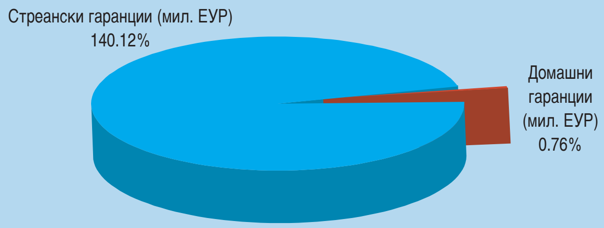

Извор: Министерство за финансии и НБРМ

треба да ги исполнат проектите за чие финансирање е потребно издавање на државна гаранција.

Досега, Владата има издадено гаранции на јавни фондови и јавни претпријатија што користеле заеми од странски и домашни заемодавачи. Алармантен е трендот на континуиран пораст на состојбата на издадени гаранции во изминатиот период. Меѓутоа, и покрај тоа, издадените гаранции вообичаено се за заемокорисници кои се кредибилни и кои до сега редовно ги сервисирале своите обнврски по веќе издадени гаранции. Својевиден ризик претставуваат потенцијалните гаранции кои би се издале за новоформирани јавни претпријатија со недоволен извор на приходи и слаб капацитет за успешно финансиско работење што директно би влијаело на зголемување на јавниот долг по основ на повикување на ваквите гаранции.

Издадените гаранции изнесуваат 7.88% од вкупниот јавен долг, и заклучно со 31.01. 2006 година нивната состојба изнесува 140.88 милиони ЕУР. Учеството на гаранциите во БДП изнесува 2,93%.

Износот на гарантираниот надворешен јавен долг во периодот од 1999 година до 31.01.2006 година континуирано се зголемува. Заклучно со 31.01.2006 година, состојбата на издадени надворешни гаранции изнесува 140.12 милиони евра. Во вкупниот износ на јавен надворешен долг гарантиран од Владата, во текот на овој период, доминираат гаранциите издадени за странски заеми користени од јавни претпријатија.

Во досегашната практика, главните должници, со некои исклучоци како што се ЈП Стандард Дебар и ЈП Македонски железници, за кои е активирана гаранција која паѓа на товар на буџетот, редовно ги сервисираат обврските по странските заеми. Износот на активираните гаранции за двете претпријатија е околу 5.81 милиони евра односно 4,22% од вкупно издадените гаранции.

Владата има издадено гаранции на правни лица што користеле кредити од домашни комерцијални банки. Потенцијалниот долг на државата врз основа на домашни гаранции на 31.01.2006 година изнесува 46.49 милиони денари (0.76 милиони евра). Според тоа, во структурата на издадените државни гаранции доминираат странските гаранции со 99%, додека домашните гаранции учествуваат со 1%.

> **Министерството за финансии во јануари 2004 година успешно започна со првата емисија на континуирани државни хартии од вредност (3-месечни државни записи) и заклучно со декември 2005 год, редовно емитува 3, 6 и 12 месечни државни записи и 2 годишни државни обврзници, а има издадено и 5 годишна обврзница**

Финансирањето на јавни проекти и издавањето на гаранции се категории на јавен долг кои иако не се директна обврска на буџетот, повлекуваат ризици и дополнителни трошоци за буџетот во случај тие да се активираат. Според тоа, идната државна политика поврзана со гаранциите и финансирањето на јавните проекти ќе биде насочена кон нивно намалување. Оваа политика ќе се реализира преку минимизирање на интермедијација на државниот и поттикнување на приватниот сектор за зголемување на неговото учество во финансирањето на јавните проекти (партнерство меѓу јавниот и приватниот сектор, концесија за патишта, итн.).

БУЏЕТ - ЦЕНТРАЛНА ДРЖАВНА ВЛАСТ

	2002 Завршна сметка	2003 Завршна сметка	2004 Завршна сметка	2005 Ребаланс	2006 Буџет
ВКУПНИ ПРИХОДИ	**71.981.222.938**	**68.406.577.974**	**68.257.596.556**	**77.127.000.000**	**81.749.000.000**
ИЗВОРНИ ПРИХОДИ	**58.896.097.958**	**56.784.247.919**	**56.534.423.095**	**58.596.000.000**	**59.940.000.000**
ДАНОЧНИ ПРИХОДИ	**54.389.136.894**	**49.166.396.854**	**52.527.458.366**	**53.318.000.000**	**56.840.000.000**
Данок од доход, од добивка и од капитални добивки	**10.137.596.496**	**10.772.545.343**	**10.068.869.008**	**10.802.000.000**	**11.236.000.000**
Персонален данок од доход	7.513.310.320	7.502.459.597	7.706.705.300	8.231.000.000	8.051.000.000
Данок од добивка	2.624.286.176	3.270.085.746	2.362.163.708	2.571.000.000	3.185.000.000
Домашни даноци на стоки и услуги	**31.235.879.140**	**31.741.066.910**	**36.093.219.422**	**37.082.000.000**	**40.136.000.000**
Данок на промет и ДДВ (од 1.04.2000)	20.521.036.109	21.175.919.119	25.756.854.524	26.325.000.000	28.334.000.000
Акцизи	10.714.843.031	10.565.147.791	10.336.364.898	10.757.000.000	11.802.000.000
Данок од меѓународна трговија и трансакции (царини и давачки)	**6.336.011.440**	**6.141.579.944**	**5.814.503.205**	**4.867.000.000**	**4.848.000.000**
Увозни давачки	5.230.636.743	4.909.408.470	4.597.751.176	3.861.000.000	3.817.121.000
Други увозни давачки и такси	1.105.374.697	1.232.171.474	1.216.752.029	1.006.000.000	1.030.879.000
Други даноци	**0**	**51.094**	**0**	**0**	**0**
Даноци од специфични услуги	**3.359.937**	**3.894.080**	**5.216.895**	**0**	**0**
Такси за користење или дозволи за вршење на дејност	**340.562.742**	**475.513.109**	**545.887.314**	**567.000.000**	**620.000.000**
Данок на финансиски трансакции	**6.335.727.139**	**31.746.374**	**237.478**	**-**	**-**
НЕДАНОЧНИ ПРИХОДИ	**4.506.961.064**	**7.617.851.065**	**4.006.964.729**	**5.278.000.000**	**3.100.000.000**
Претприемачки приход и приход од имот	931.379.088	1.963.471.700	1.752.484.628	3.388.000.000	1.100.000.000
Такси и надоместоци	1.091.976.541	1.366.943.949	1.465.138.734	1.390.000.000	1.500.000.000
Други владини услуги	205.764.069	370.052.922	257.196.740	300.000.000	300.000.000
Други неданочни приходи	2.277.841.366	3.917.382.494	532.144.627	200.000.000	200.000.000
КАПИТАЛНИ ПРИХОДИ	**7.193.569.639**	**4.081.105.548**	**3.341.846.311**	**1.120.000.000**	**16.227.000.000**
Продажба на капитални средства	6.244.440.021	4.002.729.305	3.158.721.234	920.000.000	16.027.000.000
Продажба на земјиште и нематеријални вложувања	949.129.619	78.376.243	183.125.077	200.000.000	200.000.000
ТРАНСФЕРИ И ДОНАЦИИ	**3.808.557.430**	**3.651.554.878**	**4.932.545.381**	**1.213.000.000**	**540.000.000**
Трансфери од други нивоа на власт	1.167.411.039	1.136.220.479	3.888.654.831	397.000.000	0
Донации од странство	2.641.146.391	2.515.334.399	1.043.890.550	816.000.000	540.000.000
ДОМАШНО ЗАДОЛЖУВАЊЕ	**480.521.896**		**1.908.760.868**	**3.229.000.000**	**3.000.000.000**
ЗАДОЛЖУВАЊЕ ВО СТРАНСТВО	**1.584.121.754**	**3.766.572.092**	**1.529.500.321**	**12.969.000.000**	**2.042.000.000**
Меѓународни развојни агенции	1.584.121.754	3.766.572.092	1.529.500.321	12.969.000.000	2.042.000.000
ПРИХОДИ ОД ОТПЛАТА (наплата) НА ЗАЕМИ	**18.354.261**	**123.097.537**	**10.520.580**	**0**	**0**
ВКУПНИ РАСХОДИ	**71.700.272.895**	**64.462.761.283**	**63.743.917.129**	**77.127.000.000**	**81.749.000.000**
ТЕКОВНИ ТРОШОЦИ	**56.314.747.304**	**51.104.920.817**	**51.667.851.725**	**46.616.257.000**	**49.295.088.000**
Плати, наемнини и надоместоци	18.337.661.335	20.233.542.216	20.943.062.394	21.860.882.000	22.668.904.000
Стоки и останати услуги	13.991.420.289	7.325.808.770	6.833.422.972	7.502.952.000	7.326.925.000
Тековни трансфери	20.586.832.339	21.101.506.628	21.838.665.402	14.104.523.000	14.602.763.000
Тековни трансфери до единиците на локална самоуправа	–	–	–	812.900.000	1.819.000.000
Каматни плаќања	3.398.833.341	2.444.063.205	2.052.700.957	2.335.000.000	2.877.496.000
СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	**-**	**-**	**-**	**2.885.462.000**	**2.111.209.000**
СОЦИЈАЛНИ БЕНЕФИЦИИ	**-**	**-**	**-**	**4.057.856.000**	**3.633.264.000**
КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	**8.366.132.516**	**4.687.684.918**	**4.867.347.044**	**16.376.425.000**	**12.543.385.000**
ДАВАЊЕ НА ЗАЕМИ, УЧЕСТВО ВО ДЕЛ ОД					
ХАРТИИТЕ ОД ВРЕДНОСТ И ОТПЛАТА НА ГЛАВНИНА	**7.019.393.075**	**8.670.155.548**	**7.208.718.360**	**7.191.000.000**	**14.166.054.000**
Давање на заеми и учество во дел од хартиите од вредност	931.369.212	637.002.773	76.445.946	0	0
Амортизација (отплата на главнина)	6.088.023.863	8.033.152.776	7.132.272.414	7.191.000.000	14.166.054.000

ФУНКЦИОНАЛНА КЛАСИФИКАЦИЈА НА РАСХОДИТЕ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ

	Буџет 2005	Буџет 2006	2005	2006	2005	2006
	во милиони денари		структура		% од БДП	
ВКУПНО	**66.327**	**91.868**	**100,0**	**100,0**	**23,9**	**31,3**
Општи јавни услуги	5.885	13.609	8,9	14,8	2,1	4,6
Работи во врска со одбраната и услуги	5.885	6.130	8,9	6,7	2,1	2,1
Јавен ред и безбедност	8.398	9.902	12,7	10,8	3,0	3,4
Економски работи	15.877	23.846	23,9	26,0	5,7	8,1
Заштита на околината	368	615	0,6	0,7	0,1	0,2
Комунален развој	858	3.555	1,3	3,9	0,3	1,2
Здравство	613	1.165	0,9	1,3	0,2	0,4
Рекреативни и културни активности и услуги	1.471	1.968	2,2	2,1	0,5	0,7
Образование	9.869	13.363	14,9	14,5	3,6	4,6
Социјална заштита и социјална сигурност	17.103	17.716	25,8	19,3	6,2	6,0

Забелешка: Функционалната класификација на расходите на централниот буџет е подготвена според меѓународните стандарди.

ФУНКЦИОНАЛНА КЛАСИФИКАЦИЈА НА РАСХОДИТЕ 2005 ГОДИНА

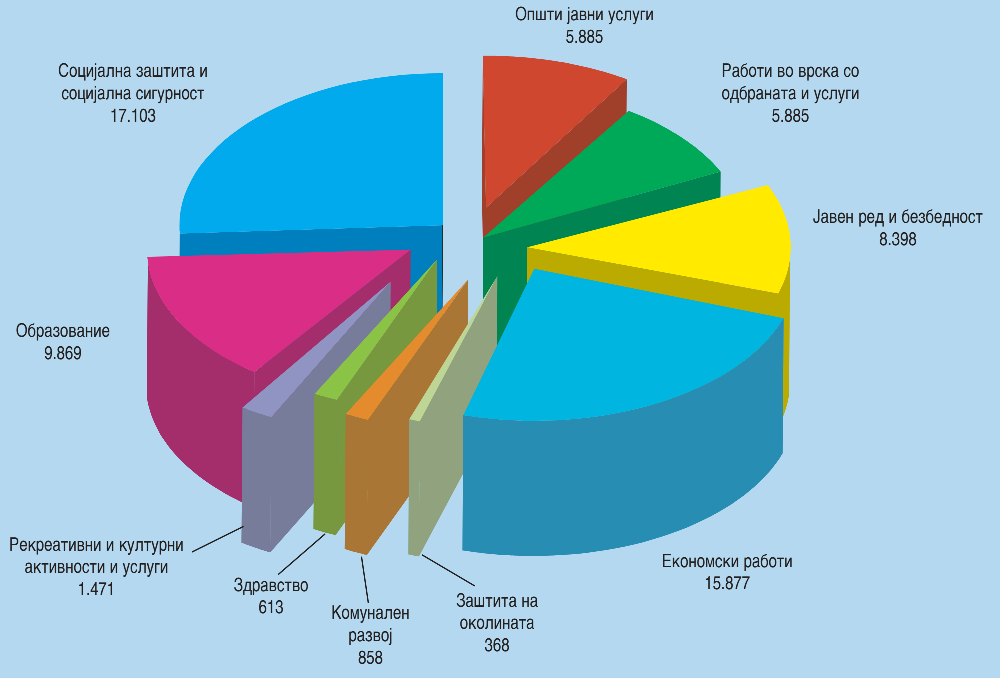

БУЏЕТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА (централен буџет и буџети на фондови)

	Буџет 2005	Ребаланс 2005	I	II	III	Q - 1	IV	V	VI	Q - 2
ВКУПНИ ПРИХОДИ	**102.705**	**105.269**	**7.279**	**6.606**	**7.847**	**21.732**	**8.905**	**7.642**	**8.080**	**24.627**
Даночни приходи и придонеси	83.090	83.847	6.464	5.696	6.811	18.972	7.849	6.466	6.857	21.172
Даночни приходи (Сметка за сопствени приходи)	317	256	23	26	19	68	28	20	27	75
Даноци	53.045	54.018	4.594	3.284	4.436	12.314	5.210	4.323	4.411	13.944
Персонален данок на доход	7.931	8.231	526	648	660	1.834	762	586	704	2.052
Данок на добивка	2.571	2.571	145	302	633	1.080	220	197	183	600
ДДВ	25.623	26.325	2.460	1.320	1.965	5.745	2.779	1.968	2.020	6.767
Акцизи	11.689	11.457	1.103	651	707	2.461	893	1.067	977	2.937
Увозни давачки	4.731	4.867	289	315	422	1.026	499	459	483	1.441
Други даноци	500	567	71	48	49	168	57	46	44	147
Придонеси	29.728	29.573	1.848	2.386	2.356	6.590	2.611	2.123	2.419	7.153
Фонд за ПИОМ	19.151	18.996	1.188	1.538	1.504	4.230	1.669	1.346	1.554	4.569
Завод за вработување	1.320	1.320	84	118	110	312	119	95	111	325
Фонд за здравство	9.257	9.257	576	730	742	2.048	823	682	754	2.259
Неданочни приходи	14.761	16.555	725	839	930	2.495	969	1.067	1.052	3.088
Неданочни приходи (Сметка за сопствени приходи)	8.575	8.779	407	523	484	1.414	523	482	668	1.673
Профит од јавни финансиски институции	1.686	3.281	40	0	43	83	44	211	5	260
Административни такси	1.390	1.390	103	128	156	387	159	143	157	459
Партиципација за здравствени услуги	600	600	34	45	48	127	45	40	37	122
Други административни такси	300	300	17	17	24	58	22	23	24	69
Други неданочни приходи	400	397	24	23	40	87	24	14	14	52
Надоместоци за Фондот за патишта	1.810	1.810	101	103	136	340	142	153	146	441
Капитални приходи	625	630	49	27	36	112	45	35	27	107
Странски донации	4.230	4.236	40	44	68	152	42	74	143	259
Приход од отплата на заеми	0	1	0	0	1	1	0	0	1	1
ВКУПНИ РАСХОДИ	**106.006**	**107.499**	**7.167**	**7.489**	**8.111**	**22.766**	**8.262**	**7.334**	**8.279**	**23.875**
Тековни трошоци	92.650	92.742	6.587	7.212	7.859	21.657	7.713	6.907	7.560	22.180
Плати и надоместоци	23.089	23.177	1.843	1.890	1.907	5.640	1.899	1.923	1.914	5.736
Стоки и услуги	13.830	14.253	712	1.169	1.316	3.197	1.171	883	1.086	3.140
Трансфери	52.819	52.653	3.676	4.084	4.492	12.252	4.343	4.005	4.291	12.639
Трансфери (сметка за сопствени приходи)	1.004	1.033	32	65	63	160	81	71	68	220
Социјални трансфери	48.288	47.641	3.593	3.801	4.187	11.582	4.051	3.744	3.875	11.670
Фонд за ПИОМ	25.688	25.296	2.022	2.110	2.163	6.294	2.125	2.122	1.994	6.241
Завод за вработување	3.190	3.048	257	286	260	783	268	252	247	767
Социјална помош	4.172	4.151	296	315	354	965	346	271	409	1.026
Структурни реформи	70	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Реформи на јавната администрација	4	4	0	0	0	0	0	0	0	0
Здравствена заштита	15.164	15.142	1.018	1.110	1.411	3.539	1.313	1.100	1.224	3.637
Други трансфери	3.428	3.880	51	208	228	487	188	179	337	704
Трошоци за бегалци	100	100	0	10	14	24	23	11	11	45
Каматни плаќања	2.912	2.659	356	69	144	569	301	96	269	666
Камати по домашен долг	1.069	1.111	26	25	65	116	212	62	159	433
Камати по надворешен долг	1.843	1.548	330	44	79	453	89	34	110	233
Гаранции	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Капитални трошоци	13.356	14.757	580	276	252	1.108	548	428	719	1.695
Буџетско салдо	**-3.301**	**-2.230**	**112**	**-883**	**-264**	**-1.034**	**643**	**308**	**-199**	**752**
Финансирање	**3.301**	**2.230**	**-112**	**883**	**264**	**1.034**	**-643**	**-308**	**199**	**-752**
Прилив	11.247	10.046	762	924	772	2.458	1.176	-80	919	2.015
Приходи од приватизација	1.041	1.024	65	200	0	265	95	0	136	231
Странски донации	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Странски заеми	4.643	14.895	70	26	43	139	35	89	1.095	1.219
Депозити	3.043	-9.113	702	644	186	1.532	327	-292	-378	-343
Државни записи	2.500	3.229	-76	54	543	521	719	123	63	905
Продажба на акции	20	11	1	0	0	1	0	0	3	3
Одлив	7.947	7.816	874	42	509	1.425	1.819	227	719	2.765
Отплата на главница	7.947	7.816	874	42	509	1.425	1.819	227	719	2.765
Надворешен долг	3.383	3.266	874	42	339	1.255	147	4	180	331
Домашен долг	4.564	4.550	0	0	170	170	1.672	223	540	2.435

VII	VIII	IX	Q - 3	X	XI	XII	Q - 4	Вкупно 2005	Буџет 2006	I	II	I – II 2006
11.703	**7.573**	**8.652**	**27.928**	**8.764**	**8.544**	**9.333**	**26.641**	**100.928**	**103.198**	**7.365**	**6.756**	**14.121**
7.553	6.548	7.184	21.285	7.499	7.526	8.127	23.152	84.581	88.198	5.957	5.933	11.890
26	17	27	70	31	28	32	91	304	177	19	21	40
5.021	4.278	4.808	14.107	5.148	5.108	5.060	15.316	55.681	57.581	4.014	3.382	7.396
690	605	656	1.951	642	666	952	2.260	8.097	8.051	511	662	1.173
272	162	189	623	166	147	221	534	2.837	3.185	180	383	563
2.468	1.868	2.316	6.652	2.913	2.689	2.316	7.918	27.082	28.334	1.760	1.284	3.044
1.083	1.170	1.132	3.385	975	990	1.000	2.965	11.748	12.543	1.191	653	1.844
461	429	445	1.335	400	563	501	1.464	5.266	4.848	280	327	607
47	44	70	161	52	53	70	175	651	620	92	73	165
2.506	2.253	2.349	7.108	2.320	2.390	3.035	7.745	28.596	30.440	1.924	2.530	4.454
1.614	1.443	1.496	4.553	1.476	1.514	1.958	4.948	18.300	19.810	1.250	1.651	2.901
113	101	108	322	105	108	140	353	1.312	1.370	85	120	205
778	710	745	2.233	739	767	936	2.442	8.982	9.260	588	759	1.347
3.545	773	966	5.284	1.128	803	1.020	2.951	13.818	12.943	684	704	1.388
470	454	625	1.549	637	465	574	1.676	6.312	7.377	303	372	675
2.816	7	14	2.837	127	6	6	139	3.319	1.031	83	13	96
133	100	125	358	144	140	169	453	1.657	1.500	107	131	238
28	22	20	70	18	25	72	115	434	573	28	27	55
18	18	19	55	23	19	22	64	246	300	20	20	40
21	9	23	53	28	9	35	72	264	382	47	38	85
158	163	141	462	150	140	142	432	1.675	1.780	97	103	200
37	187	363	587	33	38	56	127	933	502	52	49	101
468	65	139	672	104	177	130	411	1.494	1.555	641	69	710
0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	31	1	32
8.153	**7.282**	**9.047**	**24.482**	**8.268**	**8.831**	**11.997**	**29.096**	**100.219**	**104.905**	**6.903**	**8.206**	**15.109**
7.560	6.653	7.494	21.707	7.526	7.616	9.340	24.482	90.026	93.420	6.687	7.679	14.366
1.933	1.714	1.919	5.566	1.933	1.953	2.008	5.894	22.836	23.997	1.869	1.933	3.802
982	736	902	2.620	990	1.025	2.013	4.028	12.985	12.579	702	933	1.635
4.199	4.085	4.511	12.795	4.278	4.532	5.101	13.911	51.597	53.585	3.624	4.740	8.364
51	57	84	192	102	102	137	341	913	613	46	52	98
3.866	3.785	3.882	11.533	3.764	3.951	4.370	12.085	46.870	48.906	3.419	3.977	7.396
2.049	2.047	2.055	6.151	2.041	2.102	2.142	6.285	24.971	26.999	2.020	2.143	4.163
244	238	233	715	225	224	226	675	2.940	2.500	267	203	470
374	381	358	1.113	300	371	363	1.034	4.138	3.954	53	548	601
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.200	1.120	1.237	3.557	1.199	1.254	1.639	4.092	14.825	15.450	1.079	1.082	2.161
281	224	532	1.037	406	474	573	1.453	3.681	3.975	159	704	863
1	19	13	33	6	5	22	33	135	91	0	7	7
446	118	163	727	324	106	218	648	2.610	3.259	492	73	565
44	42	77	163	239	43	80	362	1.074	1.259	41	30	71
402	76	86	564	85	63	138	286	1.536	2.000	451	43	494
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
593	629	1.553	2.775	742	1.214	2.657	4.613	10.191	11.486	216	527	743
3.550	**291**	**-395**	**3.446**	**496**	**-287**	**-2.664**	**-2.455**	**709**	**-1.708**	**462**	**-1.450**	**-988**
-3.550	**-291**	**395**	**-3.446**	**-496**	**287**	**2.664**	**2.455**	**-709**	**1.708**	**-462**	**1.450**	**988**
-2.793	-46	875	-1.964	1.271	304	2.979	4.554	7.063	16.556	8.488	1.493	9.981
147	0	0	147	30	485	225	740	1.383	15.821	0	21	21
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
44	464	330	838	305	176	11.236	11.717	13.913	4.309	45	54	99
-3.217	-570	389	-3.398	814	-65	-8.337	-7.588	-9.797	-6.594	8.305	1.248	9.553
232	61	134	427	122	-293	-144	-315	1.538	3.000	138	171	309
1	0	23	24	0	1	0	1	29	20	0	0	0
758	245	480	1.483	1.767	17	315	2.099	7.772	14.848	8.950	43	8.993
758	245	480	1.483	1.767	17	315	2.099	7.772	14.848	8.950	43	8.993
711	245	349	1.305	203	17	184	404	3.295	10.119	8.950	43	8.993
47	0	131	178	1.564	0	131	1.695	4.478	4.729	0	0	0

ПЛАТЕН БИЛАНС НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

(годишни податоци)[1]

(во милиони долари)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	I-05	II-05	III-05	K1	K2	K3	K4	2005	I-06	II-06	I-II/06
ТЕКОВНИ ТРАНСАКЦИИ	**-269,29**	**-32,46**	**-75,28**	**-235,43**	**-357,81**	**-152,28**	**-414,82**	**-8,26**	**2,59**	**-15,29**	**-20,95**	**-110,97**	**78,35**	**-27,90**	**-74,53**	**8,09**	**34,33**	**42,42**
Стоки, нето	**-515,09**	**-495,81**	**-690,41**	**-523,23**	**-804,34**	**-851,48**	**-1112,08**	**-53,66**	**-58,22**	**-78,79**	**-190,66**	**-342,98**	**-230,08**	**-293,73**	**-954,39**	**-58,18**	**-32,87**	**-91,06**
Извоз, f.o.b.	1.291,52	1.189,98	1.320,73	1.153,33	1.112,15	1.359,04	1.672,43	147,85	156,46	177,41	481,72	512,81	507,36	537,76	1.983,60	122,30	147,50	269,80
Увоз, f.o.b.[2]	-1.806,61	-1.685,79	-2.011,14	-1.676,56	-1.916,49	-2.210,52	-2.784,51	-201,51	-214,68	-256,19	-672,38	-855,79	-737,44	-831,49	-2.937,99	-180,48	-180,37	-360,86
Услуги, нето	**-59,60**	**41,83**	**47,05**	**-15,79**	**-22,13**	**-2,56**	**-54,39**	**1,37**	**-0,97**	**-4,11**	**-3,72**	**-17,00**	**11,39**	**-24,54**	**-13,04**	**0,87**	**-2,63**	**-1,76**
Доход, нето	**-44,82**	**-42,15**	**-45,44**	**-39,46**	**-29,78**	**-32,33**	**-39,23**	**-2,03**	**3,35**	**-0,71**	**0,61**	**-20,55**	**-44,78**	**9,73**	**-64,12**	**-1,71**	**2,82**	**1,11**
од кој: камата, нето	-44,34	-41,41	-39,15	-33,59	-18,64	-31,88	-26,22	-5,00	-0,72	-4,32	-10,04	-4,62	-10,50	-0,80	-35,20	-6,20	-1,84	-8,04
Тековни трансфери, нето	**350,21**	**463,66**	**613,53**	**343,06**	**498,45**	**734,09**	**790,88**	**46,06**	**58,44**	**68,32**	**172,82**	**269,56**	**341,83**	**280,64**	**957,03**	**67,11**	**67,02**	**134,13**
Официјални	37,39	72,69	132,30	48,65	100,50	103,36	70,07	1,47	7,38	2,88	11,73	15,83	20,08	16,75	59,37	1,79	4,46	6,25
Приватни	312,82	390,97	481,23	294,41	397,95	630,73	720,81	44,59	51,06	65,44	161,09	253,73	321,75	263,89	897,65	65,32	62,56	127,88
КАПИТАЛНА И ФИНАНСИСКА СМЕТКА	**281,84**	**-128,46**	**11,28**	**178,23**	**376,87**	**169,97**	**407,01**	**11,75**	**-0,90**	**15,21**	**26,07**	**107,34**	**-72,88**	**34,13**	**86,59**	**-11,19**	**-36,72**	**-47,91**
Капитална сметка, нето	**-1,79**	**0,00**	**0,31**	**1,30**	**8,26**	**-6,69**	**-4,61**	**-0,04**	**0,09**	**-0,05**	**-0,01**	**-0,15**	**0,24**	**-2,10**	**0,08**	**-0,16**	**0,19**	**0,03**
Капитални трансфери, нето	0,00	0,00	0,31	3,64	9,92	-6,60	-4,61	-0,04	0,09	-0,05	-0,01	-0,15	0,24	-2,10	0,08	-0,16	0,19	0,03
Официјални	0,00	0,00	0,00	3,64	9,92	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Други	0,00	0,00	0,31	0,00	0,00	-6,60	-4,61	-0,04	0,09	-0,05	-0,01	-0,15	0,24	-2,10	0,08	-0,16	0,19	0,03
Стекнување/располагање со нефинансиски средства	-1,79	0,00	0,00	-2,34	-1,66	-0,09	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Финансиска сметка, нето	**283,63**	**-128,46**	**10,97**	**176,93**	**368,62**	**176,66**	**411,62**	**11,79**	**-0,98**	**15,26**	**26,07**	**107,49**	**-73,12**	**36,22**	**86,51**	**-11,03**	**-36,91**	**-47,94**
Директни инвестиции, нето	117,72	31,80	176,23	442,32	77,72	94,26	155,85	15,73	9,27	11,14	36,15	33,17	17,33	10,43	122,79	7,77	3,47	11,24
Портфолио инвестиции, нето	7,79	0,14	-0,09	0,36	0,35	3,39	14,82	1,52	3,31	11,65	16,47	4,78	17,71	196,15	55,43	3,89	3,26	7,16
Други инвестиции, нето	226,66	-32,01	85,05	-183,27	159,98	129,97	260,42	-14,32	4,02	-2,83	-13,13	99,08	3,69	89,91	76,51	-213,30	-38,89	-252,19
Трговски кредити, нето	45,39	7,13	146,54	-125,08	83,1	82,95	170,05	-26,96	-25,30	-7,75	-60,00	84,96	-38,62	38,25	-73,66	-26,03	-64,80	-90,82
Заеми, нето	219,87	54,83	13,51	-107,31	8,19	23,47	59,82	4,43	5,34	8,93	18,70	80,98	6,55	47,69	124,94	-182,39	27,23	-155,16
Валути и депозити, нето	-40,62	-135,01	-122,53	27,09	44,69	2,85	-3,66	7,62	23,07	-7,01	23,69	-72,10	30,04	-6,40	5,32	-6,32	-2,96	-9,27
од кои: монетарна власт, нето	0,00	-21,20	-0,19	-77,08	68,79	17,77	26,44	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,41	1,18	0,00	0,77	0,00	0,00	0,00
комерцијални банки, нето	-28,77	-51,28	-93,26	-272,39	112,17	-54,59	-105,08	2,06	24,80	-5,21	21,65	-60,98	49,22	16,68	31,54	-4,35	5,21	0,86
население, нето	-11,85	-62,52	-29,08	376,56	-136,27	39,68	74,97	5,56	-1,73	-1,80	2,04	-10,71	-20,35	-23,07	-26,99	-1,97	-8,16	-10,14
Други, нето	2,03	41,04	47,53	22,03	24,00	20,69	34,22	0,58	0,90	3,00	4,48	5,24	5,72	10,37	19,92	1,44	1,63	3,07
Бруто официјални резерви („–“ значи зголемување)[3]	-68,54	-128,39	-250,22	-82,48	130,57	-50,96	-19,47	8,872842	-17,585691	-4,705335	-13,42	-29,54	-111,84	-260,27	-168,22	190,60	-4,75	185,85
ГРЕШКИ И ПРОПУСТИ	**-12,55**	**160,92**	**64,00**	**57,19**	**-19,07**	**-17,70**	**7,81**	**-3,50**	**-1,70**	**0,09**	**-5,11**	**3,62**	**-5,47**	**-6,22**	**-12,07**	**3,11**	**2,39**	**5,49**

1) Ревидирана временска серија – претходни податоци
2) Увозот е прикажан на ф.о.б. паритет согласно V–тото издание на Прирачникот за платен биланс од ММФ. Пресметката на c.i.f. - f.o.b. факторот како процент од увозот c.i.f. по години изнесува: 1993–20%, 1994–20%, 1995–20%, 1996–14%, 1997–10%, 1998–5.02%, 1999–4.86%, 2000–3.90%, 2001–4.20%, 2002–3.80%, 2003–4.06%, 2004–4.06% и 2005 – 4,06%
3) Без монетарно злато и курсни разлики; Добиените средства од сукцесијата на поранешна СФРЈ во Мај 2003 година не се платно билансна трансакција, поради што истите се вклучени само во состојбите на девизните резерви, а не и во промените

Фонд за пензиско и инвалидско осигурување

Приходите што ги оствари Фондот за пензиско и инвалидско осигурување во првите два месеци од 2006 година се за 7,1% поголеми од тие во истиот период од 2004 година и изнесуваат 4.858 милиони денари. Најголем дел од приходите, односно 57,7% претставуваат приходи по основ на придонеси од плати, каде е остварен пораст од 7,3%. Приходите од Буџетот на Републиката учествуваат со 33,1% во вкупните приходи и се зголемени за 12,6%, додека кај приходите од Агенцијата за вработување за осигурување на невработени лица корисници на паричен надоместок продолжува тенденцијата на намалување и тие се намалени за 15,5%, со учество во вкупните приходи од 4,7%.

Расходите на Фондот во анализираниот период изнесуваат 4.786 милиони денари и се поголеми за 4,3% од истиот период претходната година. Најголем дел од вкупните расходи, односно 85,5% е потрошен за исплата на пензии на корисниците. Притоа, 95,4% од пензиите се исплатени за редовни пензии, чиј пораст изнесува 3,4%. Расходите за придонес за здравствена заштита учествуваат со 11,4% во вкупните расходи на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување.

Суфицитот на Фондот за Пензиско и инвалидско осигурување во првите два месеци од 2006 година изнесува 72 милиони денари.

ФОНД ЗА ПЕНЗИСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРУВАЊЕ

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Јан–фев.
ПРИХОДИ	21.229	22.883	24.289	25.811	28.191	28.983	28.878	4.858
Придонес од плати	14.316	15.722	15.671	15.784	16.882	17.204	17.484	2.802
Придонес од доходот	311	311	331	283	307	383	388	56
Приходи од Буџетот на Републиката	3.266	4.174	5.744	6.961	7.741	8.486	8.291	1.608
Приходи од приватен сектор	439	404	377	409	394	412	390	39
Приходи од индивидуални земјоделци	65	58	41	61	71	41	39	5
Приходи од акцизи	632	804	716	688	677	661	659	103
Придонес од Агенцијата за вработување за невработени лица	868	1.101	1.126	1.404	1.536	1.719	1.550	229
Други приходи	45	74	73	29	65	57	59	11
Приходи од дивиденди и од продажба на хартии од вредност	245	68	209	192	42	21	18	5
Приходи по основ на нови вработувања	841	167	0	0	0	0	0	0
Пренесени приходи од претходна година	201	0	0	0	476	0	0	0
РАСХОДИ	**20.669**	**22.940**	**24.697**	**25.889**	**27.740**	**29.132**	**29.015**	**4.786**
Пензии	17.756	19.774	21.278	22.255	24.008	25.121	24.969	4.090
Редовни пензии	16.977	18.948	19.041	19.982	21.667	22.824	23.335	3.902
Воени пензии	458	505	514	518	499	509	479	76
Земјоделски пензии	321	321	297	262	234	217	178	26
Ретроактивна исплата на 8%	0	0	1.167	1.136	1.131	1.027	455	0
Предвремено пензионирање според Законот од 2000 година	0	0	112	103	121	88	90	12
Предвремено пензионирање според Законот од 2001 година	0	0	148	254	262	247	240	29
Предвремено пензионирање според Законот од 2004 година							91	17
Транзициони трошоци								73
Надоместок за телесно оштетување	69	72	72	83	80	82	82	14
Надоместоци од инвалидско осигурување	95	94	91	76	98	97	110	21
Вработување и интернатско сместување на деца инвалиди	13	12	7	9	6	6	6	1
Придонес за здравствена заштита	2.450	2.672	2.805	2.934	3.184	3.349	3.416	547
Надоместок на стручната служба	132	141	153	165	172	170	172	18
Други расходи	154	175	254	222	192	257	190	20
Капитални средства	–	–	37	145	0	50	70	2
Дефицит / Суфицит	**560**	**-57**	**-408**	**-78**	**451**	**-149**	**-137**	**72**

Фонд за здравствено осигурување

Во периодот јануари–февруари 2006 година **приходите** на Фондот за здравствено осигурување изнесуваа 2.347 милиони денари, што е за 10,3% поверќе во однос на истиот период претходната година. Во структурата на приходите, најголемо учество (57,4%) имаат придонесите за здравствено осигурување, каде е реализиран пораст од 3,1%. Придонесите од Пензискиот фонд учествуваат со 23,3% во вкупните приходи и се зголемени за 45,7%, додека придонесите кои ги плаќа Агенцијата за вработување за невработените лица учествуваат со 14,5% и тие се на приближно истото ниво од претходната година.

Расходите на Фондот за здравствено осигурување во првите два месеци од 2006 година изнесуваа 2.190 милиони денари, односно се за 1,6% поголеми од претходната година. Амбулантните трошоци имаат најголемо учество во вкупните расходи од 88,5%.

Во анализираниот период Фондот за здравствено осигурување реализираше **суфицит** од 157 милиони денари.

ФОНД ЗА ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРУВАЊЕ

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Јан–фев.
ПРИХОДИ	**12.068**	**12.790**	**12.295**	**13.656**	**14.698**	**14.886**	**15.083**	**2.347**
Придонеси	7.363	7.745	7.528	7.823	8.418	8.762	8.982	1.347
Придонеси од Пензискиот Фонд	2.417	2.649	2.616	3.075	3.184	3.349	3.417	548
Придонеси од Агенцијата за вработување	1.350	1.941	1.554	1.763	1.849	1.998	2.062	345
Придонеси од Министерството за труд	0	0	48	54	64	41	64	11
Други приходи	938	455	70	734	1.064	676	79	96
Приходи по договори за сини картони	0	0	0	0	0	0	0	0
Средства од Буџетот на РМ за задолжително здравствено осигурување	–	–	166	111	29	60	479	0
Пренесен вишок од претходната година	0	0	313	96	91	1	0	
РАСХОДИ	**11.692**	**12.463**	**12.205**	**13.611**	**14.678**	**14.722**	**15.206**	**2.190**
Амбулантни трошоци	2.491	2.486	2.505	4.430	5.132	5.959	7.129	1.939
Болничко лекување	5.482	5.737	5.919	4.929	5.038	5.098	6.311	0
Трошоци по програми	125	105	306	123	21	0	0	0
Лекови	1.249	1.681	1.555	1.305	1.868	2.006	0	0
Забна заштита	667	687	522	521	630	0	0	0
Ортопедски трошоци	154	143	111	134	150	280	171	31
Лекување во странство	161	70	90	144	221	117	151	34
Друг вид лекување (надоместоци)	801	694	769	832	968	941	1.062	157
Администрација	288	250	268	360	309	254	276	27
Опрема и одржување	39	90	44	656	219	23	106	2
Други трошоци	234	200	48	23	32	27	0	0
Кредити и камати	0	321	71	154	90	17	0	0
РАЗЛИКА								
Дефицит/суфицит	**376**	**326**	**90**	**45**	**21**	**164**	**-123**	**157**

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Агенција за вработување

Агенцијата за вработување во првите два месеци од 2006 година оствари вкупни **приходи** од 994 милиони денари, што претставува намалување од 15,5% во однос на лани. Истовремено, приходите од придонеси се зголемени само за 1,5%, а дотациите од Буџетот и покрај тоа што имаат најголемо учество во структурата на приходите (79,2%) се намалени за 19,3%. Во самата структура на дотациите од Буџетот, 84,7% се по основ на покривање на дефицитот на Агенцијата.

Расходите на Агенцијата за вработување изнесуваат 1.100 милиони денари, што е за 7,3% помалку во однос на првите два месеци од претходната година. Расходите за функција изнесуваат 1.061 милион денари, или 96,5% од вкупните расходи и се намалени за 7,7%. Од овие расходи 34,2% се наменети за исплата на паричен надоместок на невработените лица, а само 5,1% се трошоци за активни мерки (за поттикнување на вработеноста и проекти за вработување). На расходите за стручна служба отпаѓаат 3,5% од вкупните расходи и се за 5,4% поголеми од лани.

Агенцијата за вработување во првите два месеци од 2006 година, оствари **дефицит** од 106 милиони денари.

АГЕНЦИЈА ЗА ВРАБОТУВАЊЕ

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Јан–фев.
ПРИХОДИ	**4.129**	**5.119**	**4.827**	**5.918**	**6.241**	**7.456**	**6.940**	**994**
Приходи од придонеси	1.058	1.121	1.136	1.180	1.224	1.270	1.313	205
Придонес од плати	1.037	1.098	1.113	1.178	1.223	1.155	1.192	132
Придонес од работни луѓе кои самостојно вршат дејност	21	22	23	2	0	24	23	3
Придонес што го уплатуваат работниците на привремена работа во странство	0	0	0	0	1	4	5	0
Придонес од претходната година	0	0	0	0	0	88	93	70
Дотации од Буџетот на Републиката	3.066	3.990	3.677	4.726	5.002	6.163	5.616	787
За покривање на дефицитот на Агенцијата за вработување	2.575	3.470	3.170	3.742	3.958	4.522	4.612	667
За исплата на паричен надомест на вработените од претпријатијата кои во своето работење искажуваат загуба (загубари)	490	516	481	944	980	988	418	55
Реформа на јавната администрација	–	–	26	19	3	61	22	2
По други основи	0	3	26	21	61	592	564	63
Други приходи	6	8	13	12	16	23	11	2
РАСХОДИ	**4.135**	**5.110**	**4.749**	**5.868**	**6.214**	**7.325**	**6.938**	**1.100**
Расходи за функцијата	3.970	4.913	4.571	5.658	6.005	7.102	6.710	1.061
Средства за обезбедување паричен надоместок на невработени лица	1.755	1.875	1.879	2.273	2.377	2.697	2.425	363
Придонеси за здравствено осигурување	1.347	1.936	1.555	1.763	1.849	1.998	2.063	346
Придонеси за пензиско и инвалидско осигурување	868	1.102	1.138	1.453	1.557	1.729	1.552	238
Средства за вработување на инвалидни лица	–	–	–	128	121	58	114	47
Исплата според Закон за поттикнување на вработеноста	–	–	–	–	61	592	526	
Надоместок за преквалификација	–	–	–	41	40	29	30	7
Проекти за вработување								60
Расходи за стручната служба	165	198	178	210	209	223	228	39
Основни плати и наемнини	105	118	116	124	134	132	133	22
Надоместоци	17	19	18	22	20	20	22	2
Стоки и останати услуги	34	54	43	42	51	68	69	15
Тековни трансфери	0	0	0	0	0	0	0	0
Каматни плаќања	0	1	0	0	0	0	0	0
Капитални трошоци	8	6	2	22	4	3	4	0
РАЗЛИКА								
Дефицит / Суфицит	**-6**	**9**	**78**	**50**	**27**	**132**	**2**	**-106**

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Фонд за магистрални и регионални патишта

Фондот за магистрални и регионални патишта во изминатите два месеци од 2006 година наплати **приходи** во износ од 213 милиони денари, што претставува 33% помал износ од истиот период претходната година. Најголемо учество од 46,9% во вкупните приходи имаат приходите од годишен надоместок за регистрација на патни моторни возила, кои се намалени за околу 10%, додека износот на средства од надоместок за употреба на автопат е поголем за 3,6% и претставува 40,4% од вкупните приходи.

Расходите на Фондот за патишта во анализираниот период изнесуваат 237 милиони денари. Околу 65% од трошоците се за одржување на патиштата, а околу една четвртина за инвестиции. За студии, проектирање, надзор, провизии и материјални трошоци потрошени се од 9,3% од вкупните расходи.

Фондот за патишта во првите два месеци од 2006 година оствари **дефицит** од 24 милиони денари.

ФОНД ЗА МАГИСТРАЛНИ И РЕГИОНАЛНИ ПАТИШТА

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Јан–фев.
ПРИХОДИ	**3.793**	**3.506**	**4.012**	**3.434**	**3.668**	**3.299**	**3.031**	**213**
Приходи од Буџет	924	1.590	1.655	1.305	1.603	1.610	1.320	0
Надоместок за употреба на патишта што ги користат странските моторни возила	54	82	73	87	82	77	90	13
Годишен надоместок за патни моторни возила што подлежат на регистрација	518	746	704	761	797	853	842	100
Надоместок за употреба на автопат	492	537	375	381	728	741	743	86
Странски кредит	1.793	538	1.098	862	418	9	0	0
Други приходи	13	14	21	2	39	9	36	14
Грант	–	–	87	36	1	0	0	0
РАСХОДИ	**3.793**	**3.506**	**4.013**	**3.420**	**3.661**	**3.889**	**3.389**	**237**
Инвестиции	1.985	1.662	1.756	1.250	1.107	1.753	1.405	61
Расходи за студии, проектирање, надзор, провизии и материјални трошоци	0	179	286	289	205	156	164	22
Одржување на патиштата	790	952	926	900	1.063	1.081	1.013	154
Отплата на кредити	148	212	299	304	424	242	254	0
Средства за локални патишта	386	502	596	528	666	611	508	0
Останати трошоци	142	0	0	0	46	45	45	0
Обврски од претходната година	342	0	0	0	0	0	0	0
Обврски спрема Агенцијата за санација на банки	0	0	150	149	150	0	0	0
РАЗЛИКА								
Дефицит / суфицит	**0**	**0**	**-1**	**14**	**7**	**-590**	**-358**	**-24**

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Македонска берза на долгорочни хартии од вредност

Берзански показатели - јануари/февруари 2006 година

Во 2005 година се навршија 10 години од функционирањето на Македонската Берза. Токму во оваа јубилејна година тргувањето на Македонската берза беше најуспешно и доживеа вистински пазарен бум, како резултат на: зголемената транспарентност на финасиското работење на котираните компании на Берзата, нагласениот прилив на странски портфолио инвеститори, перманентни прогнози за стратешки преземања на дел од котираните компании, започнатата реформа во пензискиот систем, односно основањето на двете друштва за управување со пензиските фондови и антиципирањето и позиционирањето на домашните и странските инвеститори во очекување на почетокот на работа на приватните пензиски фондови, голем број на котирани банки на Берзата во услови на нагласена раздвиженост во банкарскиот сектор, атрактивниот даночен амбиент за функционирање на пазарот, започнатиот процес на интеграција на Република Македонија во Европската Унија и добивањето на статусот земја – кандидат.

Пазарниот бум на Македонската Берза во 2005 година резултираше во зголемување на прометот со акции од 2,7 милијарди денари на крајот на 2004 година на 6,7 милијарди денари или (109,5 милиони евра) на крајот на 2005 година, што претставуваше пораст во тргувањето со акции на Берзата во однос на 2004 година за 143,52%.

Пазарната капитализација на акциите на Македонската Берза на 31.12.2005 година изнесуваше 50,4 милијарди денари или 824 милиони евра што претставува 18,2% од БДП.

Прометот со обврзниците издадени од страна на Република Македонија во 2005 година бележи пораст во однос на 2004 година од 42,30% и изнесува 2 милијарди денари, или 34 милиони евра. Пазарната капитализација на обврзниците на Македонската Берза на 31.12.2005 година изнесуваше 23,9 милијарди денари, или 392 милиони евра, што претставува 8,6% од БДП.

БЕРЗАНСКИ ПОКАЗАТЕЛИ - ЈАНУАРИ/ФЕВРУАРИ 2006 година

	Јануари 2006	Февруари 2006	Промена
ПРОМЕТ (денари)			
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	707.760.345	469.372.955	33,68%
АКЦИИ	548.546.435	307.859.918	43,88%
ОБВРЗНИЦИ	159.213.910	161.513.037	–1,44%
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН ПРОМЕТ (денари)	35.388.017	23.468.648	33,68%
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ	120	138	–15,00%
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	22.061.390	87.101.811	–294,82%
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	–	21.078.973	–
АКЦИИ	–	21.078.973	–
УДЕЛИ	–	–	–
ВКУПНО	729.821.735	577.553.739	20,86%
ОБЕМ (хартии од вредност)			
АКЦИИ	2.933.606	305.672	89,58%
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	2.928.725	268.955	90,82%
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	4.881	32.403	-563,86%
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	–	4.314	–
ОБВРЗНИЦИ (НВ во ЕУР)	3.245.274	3.245.723	–0,01%
БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ			
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	2.410	2.766	–14,77%
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	4	8	–100,00%
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	–	5	–
ВКУПНО	2.414	2.779	–15,12%
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА (денари)			
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА (акции)	51.908.855.216	53.688.773.682	–3,43%
БЕРЗАНСКА КОТАЦИЈА–АКЦИИ	34.988.193.927	34.960.251.977	0,08%
ПАЗАР НА ЈАВНО ПОСЕДУВАНИ ДРУШТВА	16.920.661.289	18.728.521.705	–10,68%
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА НА ОБВРЗНИЦИ	24.369.802.617	24.515.988.514	–0,60%
ВКУПНО ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА	76.278.657.833	78.204.762.196	–2,53%
МБИ–10	2.499,23	2.512,09	–0,51%
БРОЈ НА КОТИРАНИ ДРУШТВА	50	50	–
БРОЈ НА ДЕНОВИ НА ТРГУВАЊЕ	20	20	–

На 31.12.2005 година вкупниот промет на Берзата изнесуваше 8,88 милијарди денари, или 145 милиони евра, и истиот во однос на крајот на 2004 година забележа пораст од 6,90%.

(Порастот на прометот со акции на 31.12.2005 година, кој изнесува 143% во однос на 2004 година, не се рефлектира во подеднакво ист пораст и на вкупниот промет на Берзата. Така порастот на вкупниот промет на Берзата на 31.12.2005 година изнесува само 6,9% во однос на 2004 годинакако, како резултат на значително намалување на обемот на тргувањето на Берзата во 2005 година во однос на 2004 година во сегментот на блок трансакциите и тргувањето со акциите во државна сопственост).

Вкупната пазарна капитализација на хартиите од вредност на Македонската Берза на 31.12.2005 година изнесуваше 74,3 милијарди денари или 1,2 милијарди евра, што претставуа 26,8% од БДП. Вкупната пазарна капитализација на Македонската Берза на крајот на 2005 година бележи пораст од 36,71% во однос на вкупната пазарна капитализација на крајот на 2004 година.

Берзански показатели - февруари 2006 година

Во февруари 2006 година прометот на Македонската Берза за хартии од вредност по пат на класичното тргување изнесуваше 469,3 милиони денари и во однос на јануари бележи пад за 33,68%. Прометот остварен преку блок трансакции на Берзата во овој месец изнесува 87,1 милион денари и истиот во однос на претходниот месец бележи пораст за 294,82%. Во февруари 2006 година тргувањето со акции од државниот сегмент изнесуваше 21 милион денари. Вкупниот промет остварен на Македонската Берза во февруари 2006 година како резултат на класичното тргување, блок трансакциите и тргувањето со акциите од државниот сегмент изнесува 577,5 милиони денари и истиот во однос на претходниот месец бележи пад за 20,86%.

Просечниот дневен промет во февруари 2006 година изнесуваше 23,4 милиони денари, што во однос на претходниот месец претставува намалување за 33,68%. Во анализираниот период просечниот дневен број на трансакции изнесува 138 и истиот во однос на јануари е поголем за 15%.

Во вкупниот промет на Берзата остварен преку класичното тргување, кој во февруари изнесуваше 577,5 милиони денари, прометот со акциите изнесува 469,3 милиони денари, што во однос на претходниот месец претставува пад за 33,68%. Прометот на државните обврзници во анализираниот период изнесува 161,5 милиони денари и во однос на претходниот месец бележи пораст за 1,44%.

Доколку се анализира вкупниот промет на државните обврзници на Република Македонија во февруари 2006 година може да се констатира дека прометот на државните обврзници за старо девизно штедење изнесува 21,6 милиони денари, при што просечната цена на овие обврзници изнесуваше 86,18% од нивната номинална вредност и истата во однос на претходниот месец е поголема за 1,18 процентни поени. Во анализираниот период прометот на обврзниците за денационализација од првата емисија изнесуваше 1,04 милиони денари, а нивната просечна цена 84,80% од нивната номинална вредност и истата во однос на претходниот месец бележи пораст за 1,5 процентни поени.

Обврзниците за денационализација од втората емисија се продаваа по просечна цена од 83,05% од нивната номинална вредност, која во однос на јануари оваа година е поголема за 0,05 процентни поени, а нивниот вкупен промет во месец февруари изнесува 11,9 милиони денари. Во февруари 2006 година вкупниот промет на обврзниците за денационализација од третата емисија изнесуваше 24,6 милиони денари, а просечната цена на овие обврзници изнесуваше 82% од нивната номинална вредност, која во однос на претходниот месец бележи пад за 0,40 процентни поени.

Во февруари 2006 година при тргувањето со државните обврзниците за денационализација од четвртата емисија се оствари промет од 102,2 милиони денари, а нивната просечна цена изнесуваше 80,22% од нивната номинална вредност, која во однос на претходниот месец бележи пораст од 0,19 процентни поени.

Официјалниот берзански индекс (МБИ–10) како индикатор на движењето на цените на акциите во февруари 2006 година изнесува 2.512,09 денари и во однос на претходниот месец бележи пораст за 0,51%.

На официјалниот пазар на Македонската Берза за хартии од вредност во февруари 2006 година остварен е промет во вредност од 412,8 милиони денари, што претставува 71,49% од вкупниот промет на Берзата. На неофицијалниот пазар на Берзата во анализираниот период реализиран е вкупен промет од 56,5 милиони денари, што претставува 9,78% од вкупниот промет на Берзата. Во февруари 2006 година прометот остварен преку блок трансакциите на Македонската берза изнесуваше 87,1 милион денари, што претставува 15,08% од вкупниот промет на Берзата. Во анализираниот период прометот остварен со акции во државна сопственост изнесуваше 21 милион денари, што претставува 3,65% од вкупниот промет на Берзата.

Вкупниот промет на 10-те најликвидни акционерски друштва на официјалниот пазар на Македонската Берза за хартии од вредност во февруари 2006 година изнесуваше 320,5 милиони денари, при што најзабележително беше тргувањето со акциите на: Комерцијална Банка-Скопје, со застапеност од 51,51% во прометот, на Инвестбанка-Скопје со застапеност од 10,66% и Алкалоид-Скопје со застапеност од 7,42% во прометот.

Најголем пораст на просечната цена на акциите во февруари 2006 година во однос на претходниот месец бележат цените на акциите на: Макотекс-Скопје, чиј просечен пораст изнесуваше 318,06% а просечната цена по акција изнесуваше 209,03 денари, на Карпош-Скопје, чиј просечен пораст на цената на акциите изнесуваше 70%, а просечната цена по акција изнесуваше 4.013,79 денари. Исто така и цената на акциите на РЖ Макстил-Скопје во анализираниот период порасна за 20,76%, и истата во февруари 2006 година изнесуваше 24,84 денари.

Во февруари 2006 година најголем пад на просечната цена на акциите во однос на претходниот месец бележат цените на акциите на: Агроплод-Ресен чија просечна цена на акциите беше помала за 18,11% и изнесуваше 12.283 денари, Реплек-Скопје, чија просечна цена на акциите беше помала за 17,03% и истата изнесуваше 20.674 денари и на Охридска банка-Охрид чија просечна цена на акциите беше помала за 3,98% во однос на претходниот месец и истата изнесуваше 6.535,49 денари.

Пазарната капитализација на акциите на Македонската берза за хартии од вредност во февруари 2006 година изнесуваше 53,68 милијарди денари и во однос на претходниот месец е зголемена за 3,43%.

Пазарната капитализација на обврзниците на Македонската берза за хартии од вредност во анализираниот период изнесува 24,51 милијарда денари и во однос на претходниот месец бележи пораст за 0,60%. Вкупната пазарна капитализација на Македонската берза во февруари 2006 година изнесува 78,2 милијарди денари и во однос на јануари е зголемена за 2,53%.

Доколку се анализира дивидендниот принос на 10-те акционрески друштва со најголемо учество во прометот на официјалниот пазар на Македонската Берза во февруари 2006 година се доаѓа до констатација дека акциите на Стопанска банка-Битола имаат највисок дивиденден принос по акција во износ од 5,57%, потоа акциите на Топлификација-АД Скопје, кои имаат дивиденден принос од 4,98% и акциите на Охридска банка-Охрид, кои имаат дивиденден принос од 4,72%.

При анализата на сопственичката структура на вкупната главнина на акционерските друштва се забележува дека од десетте најликвидни акционерски друштва на Македонската Берза за хартии од вредност во февруари 2006 година најголема застапеност на странски инвеститори во вкупната главнина на акционерските друштва има во: Комерцијална Банка АД-Скопје, со застапеност од 25,43% во вкупната главнина на друштвото, Топлификација АД-Скопје со застапеност од 23,71% странски капитал во вкупната главнина на друштвото и Охридска банка-Охрид со затапеност од 12,73% странски капитал во вкупната главнина на друштвото.

Во вкупниот промет остварен на официјалниот пазар на Македонската Берза во февруари 2006 година странските инвеститори учествувале со 14,34% и ова нивно учество во однос на претходниот месец е зголемено за 0,16%.

Учеството на странските инвеститори во вкупниот промет остварен при купување на Македонската Берза во февруари 2006 година изнесува 31,86% и во однос на претходниот месец нивното учество е намалено за 15,27 процентни поени.

Македонска берза АД Скопје

БЕРЗАНСКИ ПОКАЗАТЕЛИ

	Јануари 2006	Февруари 2006	% ПРОМЕНА
ПРОМЕТ (денари)			
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	**707.760.345**	**469.372.955**	**33,68%**
АКЦИИ	548.546.435	307.859.918	43,88%
ОБВРЗНИЦИ	159.213.910	161.513.037	–1,44%
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН ПРОМЕТ (денари)	35.388.017	23.468.648	33,68%
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ	120	138	–15,00%
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	22.061.390	87.101.811	–294,82%
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	–	21.078.973	–
АКЦИИ	–	21.078.973	–
УДЕЛИ	–	–	–
ВКУПНО	**729.821.735**	**577.553.739**	**20,86%**
ОБЕМ (хартии од вредност)			
АКЦИИ	**2.933.606**	**305.672**	**89,58%**
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	2.928.725	268.955	90,82%
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	4.881	32.403	–563,86%
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	–	4.314	–
ОБВРЗНИЦИ (НВ во ЕУР)	3.245.274	3.245.723	–0,01%
БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ			
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	**2.410**	**2.766**	**-14,77%**
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	**4**	**8**	**-100,00%**
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	**-**	**5**	**-**
ВКУПНО	**2.414**	**2.779**	**-15,12%**
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА (денари)			
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА НА АКЦИИ	**51.908.855.216**	**53.688.773.682**	**-3,43%**
БЕРЗАНСКА КОТАЦИЈА–АКЦИИ	34.988.193.927	34.960.251.977	0,08%
ПАЗАР НА ЈАВНО ПОСЕДУВАНИ ДРУШТВА	16.920.661.289	18.728.521.705	–10,68%
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА НА ОБВРЗНИЦИ	**24.369.802.617**	**24.515.988.514**	**-0,60%**
ВКУПНО ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА	**76.278.657.833**	**78.204.762.196**	**-2,53%**
МБИ-10	**2.499,23**	**2.512,09**	**-0,51%**
БРОЈ НА КОТИРАНИ ДРУШТВА	**50**	**50**	**-**
БРОЈ НА ДЕНОВИ НА ТРГУВАЊЕ	**20**	**20**	**-**

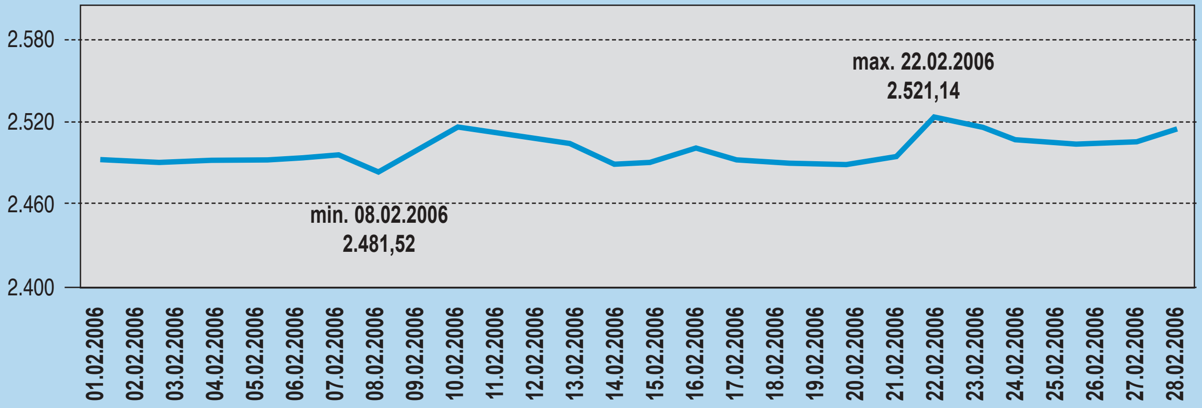

Структура на прометот

Пазарен сегмент	Промет (денари)	Промет (Еур)	%	Број на транс.
ОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР	412.881.415	6.745.330		2.190
НЕОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР	56.491.540	922.628		576
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	87.101.811	1.423.363		8
ДРЖАВА ПАЗАР	21.078.973	344.609		5
ВКУПНО	**577.553.739**	**9.435.930**		**2.779**

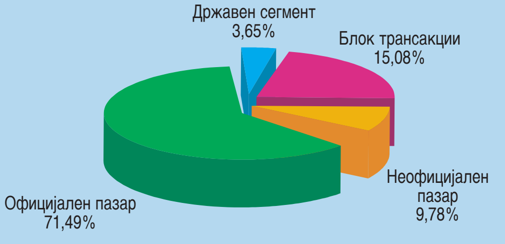

10 АКЦИИ СО НАЈГОЛЕМ ОСТВАРЕН ПРОМЕТ НА ОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР

Хартија од вредност	Макс. (денари)	Мин (денари)	Просечна цена (денари)	Количина	Промет во денари	Промет во ЕУР	% на учество во прометот	Број на трансакции	Пазар. капитал. (денари)
Комерцијална банка Скопје	4.000	3.700	3.868	42.978	165.127.016	2.698.151	51,51	307	7.843.196.953
Инвестбанка Скопје	3.415	2.851	3.152	11.538	34.161.830	558.142	10,66	23	766.539.830
Алкалоид Скопје	4.198	4.050	4.101	7.163	29.362.938	479.771	9,16	201	5.845.645.652
Макпетрол Скопје	20.800	19.001	20.238	798	16.213.994	264.873	5,06	112	2.221.729.700
Стопанска банка Битола	9.150	8.500	8.916	1.697	15.190.777	248.110	4,74	71	3.037.920.224
Гранит Скопје	280	260	268	43.762	11.603.292	189.610	3,62	147	821.040.499
Топлификација Скопје	3.550	3.451	3.502	2.003	7.018.521	114.647	2,19	51	1.574.944.020
Агроплод Ресен	12.283	12.283	12.283	476	5.846.708	95.238	1,82	1	258.250.075
Фершпед Скопје	62.000	59.000	60.420	93	5.611.649	91.696	1,75	27	1.090.402.600
Охридска банка Охрид	7.227	5.910	6.535	673	4.254.387	69.407	1,33	16	1.825.485.900
ОСТАНАТИ				91.050	26.154.486	427.095	8,16	606	9.675.096.522
ВКУПНО				**202.231**	**320.545.598**	**5.236.745**	**100,00**	**1.562**	**34.960.251.977**

3 АКЦИИ СО НАЈГОЛЕМ ПОРАСТ НА ЦЕНАТА*

Акција	Јануари 2006 Просечна цена (денари)	Февруари 2006 Просечна цена (денари)	% на промена
Макотекс Скопје	50	209,03	318,06%
Карпош Скопје	2.361,00	4.013,79	70,00%
РЖ Макстил Скопје	20,57	24,84	20,76%

3 АКЦИИ СО НАЈГОЛЕМО НАМАЛУВАЊЕ НА ЦЕНАТА*

Акција	Јануари 2006 Просечна цена (денари)	Февруари 2006 Просечна цена (денари)	% на промена
Агроплод Ресен	15.000,00	12.283,00	–18,11%
Реплек Скопје	24.917,42	20.674,00	–17,03%
Охридска банка Охрид	6.806,13	6.535,49	–3,98%

Преглед на тргување со обврзници

	MAX (%)	МИН (%)	Последна просечна дневна цена	Последен датум на тргување	Обем (НВ во Евра)	Промет (денари)	Промет (Евра)	Принос до достасување на обврзницата*
Обврзници на РМ – старо девизно штедење (РМ01)	86,5	85	86,18	28.02.2006	412.417	21.645.400	353.665	6,64%
Обврзници на РМ за денационал. прва емисија (РМДЕН01)	85	84,2	84,80	20.02.2006	20.208	1.047.494	17.110	6,07%
Обврзници на РМ за денационал. втора емисија (РМДЕН02)	84	82	83,05	27.02.2006	234.830	11.923.648	194.833	6,16%
Обврзници на РМ за денационал. трета емисија (РМДЕН03)	83	79	82,00	27.02.2006	496.429	24.680.913	403.208	6,06%
Обврзници на РМ за денационал. четврта емисија (РМДЕН04)	82	78	80,22	28.02.2006	2.081.839	102.215.583	1.670.206	6,17%

*Моделот на калкулација на приносот до достасување е прилагоден на карактеристиките на обврзниците. Датум на пресметување е 28.02.2006 година, со последната просечна цена на тргување на обврзниците

Показатели за котираните друштва од МБИ - 10

Друштво	Коефициент цена по акција[2]	Дивиденден принос	Учество на странски на инвеститори Јануари 2005[3]	Учество на странски на инвеститори Февруари 2006[3]	% Промена
Алкалоид Скопје	16,52	1,73%	7,34%	7,55%	0,21%
Гранит Скопје	3,54	3,74%	5,66%	5,98%	0,32%
Европа Скопје	73,64	0,00%	11,00%	11,14%	0,14%
Комерцијална банка Скопје	18,95	2,46%	24,46%	25,43%	0,97%
Македонијатурист Скопје	9,69	3,28%	2,88%	2,75%	–0,13%
Макпетрол Скопје	15,01	0,00%	2,49%	2,80%	0,31%
Охридска банка Охрид	13,66	4,72%	12,51%	12,73%	0,22%
Стопанска банка Битола	11,08	5,57%	9,43%	9,56%	0,13%
Топлификација Скопје	18,91	4,98%	23,87%	23,71%	–0,16%
Фершпед Скопје	7,82	1,32%	1,87%	2,20%	0,33%

Странски инвеститори на Официјалниот пазар на Берзата[3]

	Странски правни лица Фев. 2006	Странски физички лица Фев. 2006	Вкупно странски инвеститори Фев. 2006	Вкупно странски инвеститори Јан. 2006	Промена во %
Акции	15,08%	0,95%	16,03%	15,89%	0,14%
Обврзници [4]	6,31%	5,18%	11,48%	11,28%	0,20%
Вкупно официјален пазар	**11,82%**	**2,52%**	**14,34%**	**14,18%**	**0,16%**

Учество на странски инвеститори во вкупниот промет остварен на Берзата

	Купување	% на учество	Продавање	% на учество	**ВКУПНО**
Февруари 2006	184.008.621	31,86%	25.643.386	4,44%	209.652.007

1) Цена на акција на 28.02.2006/Добивка по акција.

3) Состојба на 28.02.2006 година, според податоците добиени од Централниот депозитар за хартии од вредност, а која се однесува на учество на странските инвеститори во вкупната главнина на друштвото.

3) Состојба на 28.02.2006 година, според податоците добиени од Централниот депозитар за хартии од вредност, а која се однесува на учество на странските инвеститори во вкупната номинална вредност на обврзниците.

4) Состојба на 28.02.2006 година, според податоците добиени од Централниот депозитар за хартии од вредност а која се однесува на учеството на странските инвеститори во вкупниот промет остварен на Берзата.

Промет по членки

Членка	Шифра	Класично тргување	Класично тргување %	Блокови	Блокови %	Држава	Држава %	Вкупно
Комерцијална банка АД	КБ	325.771.254	34,70	102.758.000	58,99	0	0,00	428.529.254
Тутунскаброкер АД	ТН	156.897.956	16,71	10.005.982	5,74	328.000	1,56	167.231.938
ИНВЕСТБРОКЕР	МИ	39.176.628	4,17	45.689.640	26,23	10.313.973	48,93	95.180.241
Стопанска банка АД	СБ	63.352.828	6,75	0	0,00	7.602.000	36,06	70.954.828
Тетекс–кредитна банка	ТК	63.427.736	6,76	0	0,00	2.835.000	13,45	66.262.736
Фершпед Брокер АД	ФР	57.913.173	6,17	0	0,00	0	0,00	57.913.173
Илирика Инвестментс	ИЛ	56.777.612	6,05	0	0,00	0	0,00	56.777.612
Битола Брокер АД	ББ	50.162.732	5,34	0	0,00	0	0,00	50.162.732
Бро–дил АД	БД	28.816.998	3,07	15.750.000	9,04	0	0,00	44.566.998
УНИ Банка АД	БЛ	21.261.239	2,26	0	0,00	0	0,00	21.261.239
МАК Брокер АД	МК	19.340.354	2,06	0	0,00	0	0,00	19.340.354
Силекс банка АД	СЛ	14.670.993	1,56	0	0,00	0	0,00	14.670.993
Алта Виста Брокер АД	АВ	12.664.114	1,35	0	0,00	0	0,00	12.664.114
Еуро брокер АД	ЕУ	10.150.324	1,08	0	0,00	0	0,00	10.150.324
Охридска Банка АД	ОХ	9.483.830	1,01	0	0,00	0	0,00	9.483.830
Поштел Брокер АД	ПТ	8.878.139	0,95	0	0,00	0	0,00	8.878.139
Вкупно		**938.745.911**	**100,00**	**174.203.622**	**100,00**	**21.078.973**	**100,00**	**1.134.028.506**

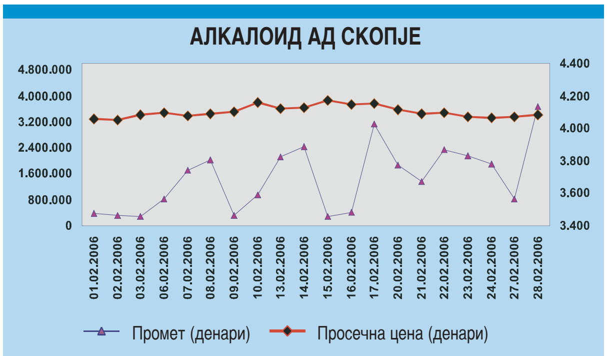
АЛКАЛОИД АД СКОПЈЕ
4.800.000 4.000.000 3.200.000 2.400.000 1.600.000 800.000 0
4.400 4.200 4.000 3.800 3.600 3.400
01.02.2006 02.02.2006 03.02.2006 06.02.2006 07.02.2006 08.02.2006 09.02.2006 10.02.2006 13.02.2006 14.02.2006 15.02.2006 16.02.2006 17.02.2006 20.02.2006 21.02.2006 22.02.2006 23.02.2006 24.02.2006 27.02.2006 28.02.2006
Промет (денари)
Просечна цена (денари)

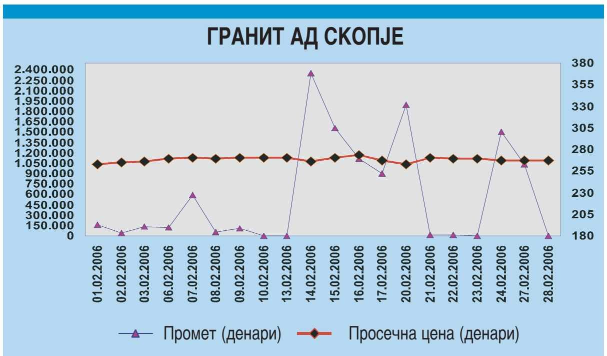
ГРАНИТ АД СКОПЈЕ
2.400.000 2.250.000 2.100.000 1.950.000 1.800.000 1.650.000 1.500.000 1.350.000 1.200.000 1.050.000 900.000 750.000 600.000 450.000 300.000 150.000 0
380 355 330 305 280 255 230 205 180
01.02.2006 02.02.2006 03.02.2006 06.02.2006 07.02.2006 08.02.2006 09.02.2006 10.02.2006 13.02.2006 14.02.2006 15.02.2006 16.02.2006 17.02.2006 20.02.2006 21.02.2006 22.02.2006 23.02.2006 24.02.2006 27.02.2006 28.02.2006
Промет (денари)
Просечна цена (денари)

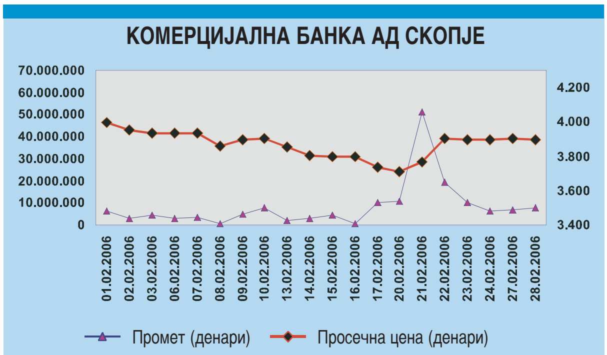
КОМЕРЦИЈАЛНА БАНКА АД СКОПЈЕ
70.000.000 60.000.000 50.000.000 40.000.000 30.000.000 20.000.000 10.000.000 0
4.200 4.000 3.800 3.600 3.400
01.02.2006 02.02.2006 03.02.2006 06.02.2006 07.02.2006 08.02.2006 09.02.2006 10.02.2006 13.02.2006 14.02.2006 15.02.2006 16.02.2006 17.02.2006 20.02.2006 21.02.2006 22.02.2006 23.02.2006 24.02.2006 27.02.2006 28.02.2006
Промет (денари)
Просечна цена (денари)

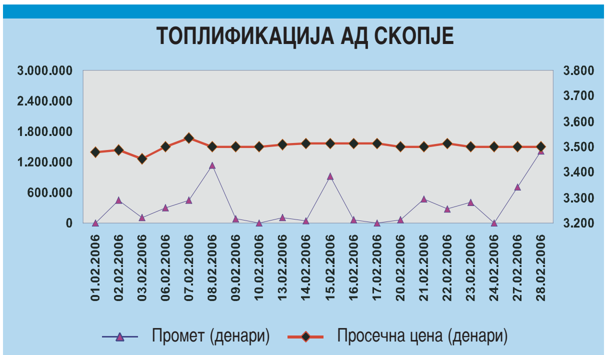
ТОПЛИФИКАЦИЈА АД СКОПЈЕ
3.000.000 2.400.000 1.800.000 1.200.000 600.000 0
3.800 3.700 3.600 3.500 3.400 3.300 3.200
01.02.2006 02.02.2006 03.02.2006 06.02.2006 07.02.2006 08.02.2006 09.02.2006 10.02.2006 13.02.2006 14.02.2006 15.02.2006 16.02.2006 17.02.2006 20.02.2006 21.02.2006 22.02.2006 23.02.2006 24.02.2006 27.02.2006 28.02.2006
Промет (денари)
Просечна цена (денари)

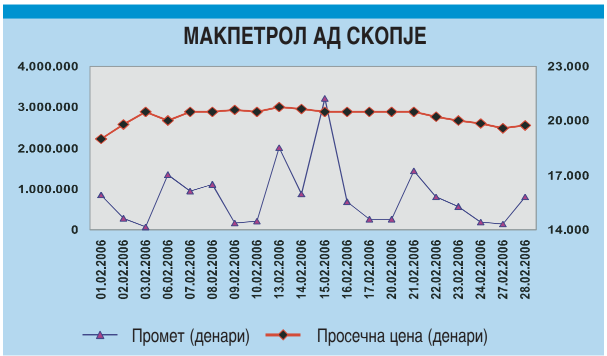
МАКПЕТРОЛ АД СКОПЈЕ
4.000.000 3.000.000 2.000.000 1.000.000 0
23.000 20.000 17.000 14.000
01.02.2006 02.02.2006 03.02.2006 06.02.2006 07.02.2006 08.02.2006 09.02.2006 10.02.2006 13.02.2006 14.02.2006 15.02.2006 16.02.2006 17.02.2006 20.02.2006 21.02.2006 22.02.2006 23.02.2006 24.02.2006 27.02.2006 28.02.2006
Промет (денари)
Просечна цена (денари)

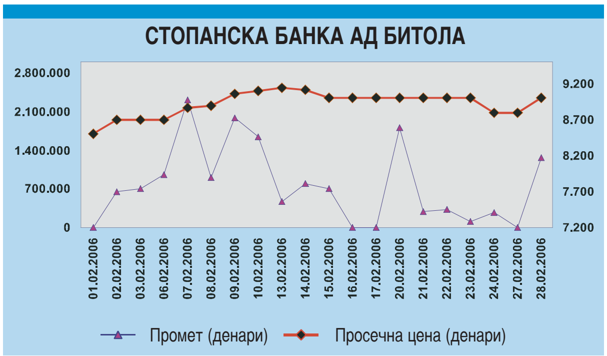
СТОПАНСКА БАНКА АД БИТОЛА
2.800.000 2.100.000 1.400.000 700.000 0
9.200 8.700 8.200 7.700 7.200
01.02.2006 02.02.2006 03.02.2006 06.02.2006 07.02.2006 08.02.2006 09.02.2006 10.02.2006 13.02.2006 14.02.2006 15.02.2006 16.02.2006 17.02.2006 20.02.2006 21.02.2006 22.02.2006 23.02.2006 24.02.2006 27.02.2006 28.02.2006
Промет (денари)
Просечна цена (денари)

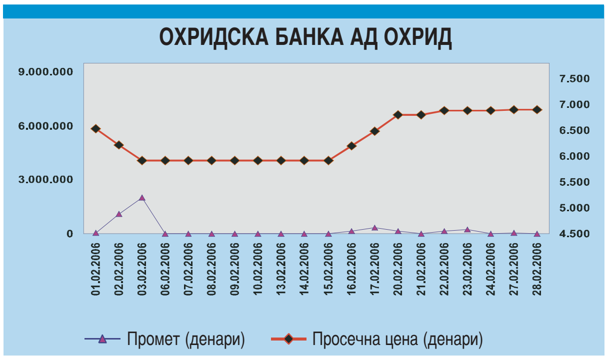
ОХРИДСКА БАНКА АД ОХРИД
9.000.000 6.000.000 3.000.000 0
7.500 7.000 6.500 6.000 5.500 5.000 4.500
01.02.2006 02.02.2006 03.02.2006 06.02.2006 07.02.2006 08.02.2006 09.02.2006 10.02.2006 13.02.2006 14.02.2006 15.02.2006 16.02.2006 17.02.2006 20.02.2006 21.02.2006 22.02.2006 23.02.2006 24.02.2006 27.02.2006 28.02.2006
Промет (денари)
Просечна цена (денари)

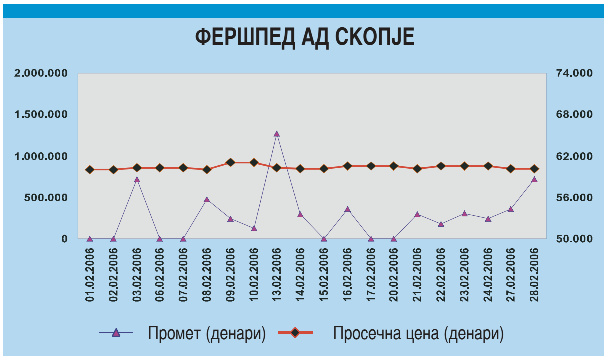
ФЕРШПЕД АД СКОПЈЕ
2.000.000 1.500.000 1.000.000 500.000 0
74.000 68.000 62.000 56.000 50.000
01.02.2006 02.02.2006 03.02.2006 06.02.2006 07.02.2006 08.02.2006 09.02.2006 10.02.2006 13.02.2006 14.02.2006 15.02.2006 16.02.2006 17.02.2006 20.02.2006 21.02.2006 22.02.2006 23.02.2006 24.02.2006 27.02.2006 28.02.2006
Промет (денари)
Просечна цена (денари)

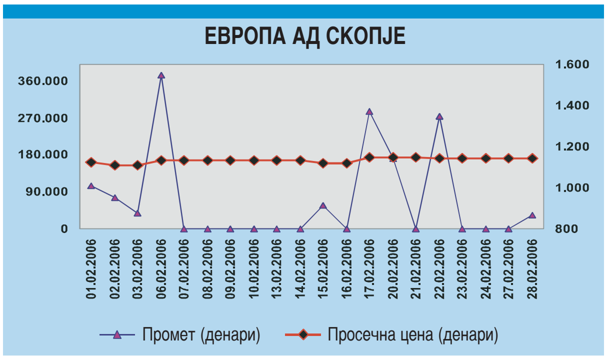
ЕВРОПА АД СКОПЈЕ
360.000 270.000 180.000 90.000 0
1.600 1.400 1.200 1.000 800
01.02.2006 02.02.2006 03.02.2006 06.02.2006 07.02.2006 08.02.2006 09.02.2006 10.02.2006 13.02.2006 14.02.2006 15.02.2006 16.02.2006 17.02.2006 20.02.2006 21.02.2006 22.02.2006 23.02.2006 24.02.2006 27.02.2006 28.02.2006
Промет (денари)
Просечна цена (денари)

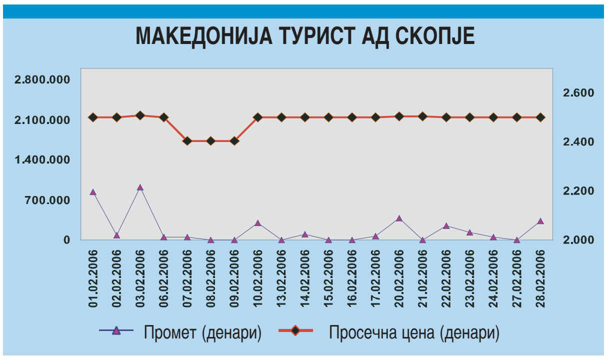
МАКЕДОНИЈА ТУРИСТ АД СКОПЈЕ
2.800.000 2.100.000 1.400.000 700.000 0
2.600 2.400 2.200 2.000
01.02.2006 02.02.2006 03.02.2006 06.02.2006 07.02.2006 08.02.2006 09.02.2006 10.02.2006 13.02.2006 14.02.2006 15.02.2006 16.02.2006 17.02.2006 20.02.2006 21.02.2006 22.02.2006 23.02.2006 24.02.2006 27.02.2006 28.02.2006
Промет (денари)
Просечна цена (денари)

Пазар на пари и краткорочни хартии од вредност

Во јануари 2006 година, на официјалниот пазар на пари не беа реализирани трансакции. Притоа, во рамки на непосредното билатерално тргување на банките е остварен вкупен промет од 93 милиони денари, што претставува намалување од 22,5% во однос на претходниот месец. Просечната каматна стапка на меѓубанкарскиот пазар на пари во јануари 2006 година изнесуваше 7,1% (8,7% во претходниот месец).

Во февруари 2006 година е регистрирано интензивирање на активноста на пазарот на пари. Така, по двомесечниот прекин на тргувањето, во февруари 2006 година на официјалниот пазар на пари беа реализирани трансакции во вкупен износ од 68 милиони денари. Истовремено, во рамки на непосредното билатерално тргување на банките е остварен вкупен промет од 763 милиони денари, што во однос на претходниот месец претставува зголемување за 8,2 пати. Просечната каматна стапка на меѓубанкарскиот пазар на пари (на двата сегмента) во февруари изнесуваше 6,7% (7,1% во претходниот месец).

Пазар на пари

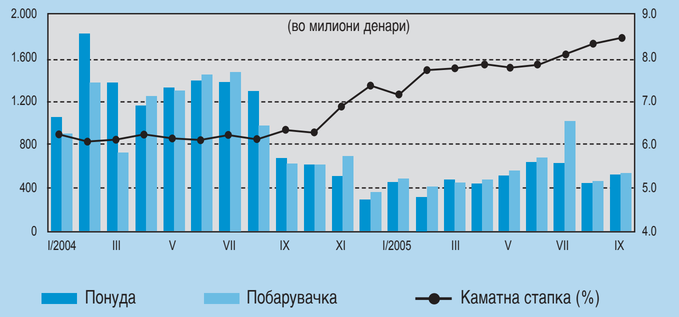

Активни каматни стапки на комерцијалните банки и каматна стапка на пазарот на пари

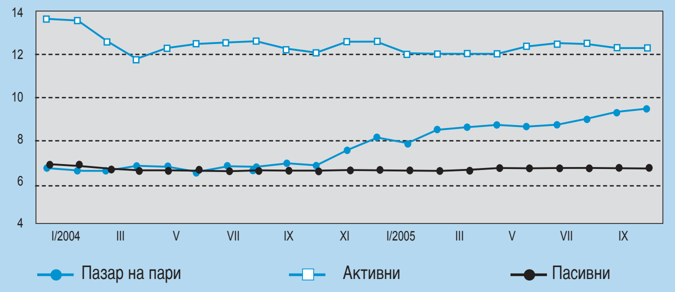

ПАЗАР НА ПАРИ

2002	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Вкупен промет (во милиони денари)	2,491	3,390	4,888	4,473	4,145	5,631	3,938	2,460	3,008	2,970	3,843	5,213
Каматна стапка (% на годишно ниво)	12.03	11.62	10.85	11.41	11.62	12.11	12.33	10.84	10.83	11.35	13.36	14.36
2003	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Вкупен промет (во милиони денари)	3,224	2,330	1,493	1,350	979	1,371	1,204	476	837	659	560	894
Каматна стапка (% на годишно ниво)	15.20	14.44	12.19	10.59	9.36	9.16	9.34	8.52	7.41	7.87	7.25	5.82
2004	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Вкупен промет (во милиони денари)	823	1,337	674	1,012	1,128	1,131	1,136	912	490	547	433	218
Каматна стапка (% на годишно ниво)	6.67	6.48	6.51	6.66	6.55	6.51	6.67	6.55	6.80	6.73	7.45	8.03
2005	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX			
Вкупен промет (во милиони денари)	413	258	257	337	453	623	541	410	471			
Каматна стапка (% на годишно ниво)	7.77	8.44	8.51	8.61	8.50	8.61	8.88	9.20	9.35			

Депозити на населението и на претпријатијата кај банките

Вкупните депозити на банките во јануари 2006 година се зголемија за 2,7% на месечна основа. Порастот на вкупните депозити во најголем дел се должи на зголемувањето на краткорочните депозити (за 2,8%), при истовремен пораст на нивната денарска и девизна компонента (за 5,1% и 1,7%, соодветно). Кај долгорочните депозити е регистриран умерен месечен пораст од 0,7%, во услови на дивергентни движења во нивната валутна структура.

Секторската анализа покажува зголемување на депозитите на населението за 2,4% на месечна основа. Притоа, позитивна месечна промена е забележана кај сите категории депозити на населението (од аспект на рочната и валутната структура), со исклучок на денарските депозити по видување. Депозитите на претпријатијата се повисоки за 3,6%, главно заради порастот на орочените денарски депозити до еден и до три месеци. На годишна основа (јануари 2006 година/јануари 2005 година), вкупните депозити на приватниот сектор кај банките се повисоки за 18,1%.

Вкупниот депозитен потенцијал на банките на крајот од февруари 2006 година достигнаа 69.205 милиони денари, што претставува месечно зголемување од 1,4%. Порастот на вкупните депозити во најголема мера се должи на месечното зголемување на краткорочните денарски депозити (за 4,6%). Од друга страна, вкупните депозити орочени на долг рок на месечна основа се намалија за 4%, како резултат на интензивниот пад на долгорочните депозити во девизи (за 13,5%), што услови и намалување на нивното учество во вкупните долгорочни депозити (33,1% наспроти 36,8% во претходниот месец).

Депозити на население

Депозитите на населението на крајот од вториот месец од годината изнесуваа 46.244 милиони денари, односно остварен е пораст од 1,3% на месечна основа. Порастот, во услови на пад на долгорочните депозити (за 14,2%), во целост е детерминиран од повисокото ниво на краткорочно орочените средства. Од валутен аспект, и кај денарските и кај девизните депозити е забележано зголемување од 1,2% и 1,3%, соодветно.

Депозити на претпријатија

Кај корпоративниот сектор депозитите изнесуваа 20.897 милиони денари, што претставува незначителен месечен пораст од 0,1%. Притоа, краткорочните депозити остварија умерено зголемување од 0,6%, а кај долгорочните депозити е регистриран пад од 7,4% во однос на претходниот месец. Анализирано по валута, денарските депозити се зголемени за 5,2%, наспроти пад од 5,0% забележан кај девизните депозити на претпријатијата. На годишна основа, вкупните депозити на претпријатијата кај банките се повисоки за значителни 42,8%.

Фондот за осигурување на депозитите врши обесштетување само на депозитите на физичките лица кај банките и штедилниците кои имаат дозвола од Народна банка за работа со депозити на физички лица.

Фонд за осигурување на депозити

Од вкупно пресметаната обврска за обесштетување (3 банки и 2 штедилници) во износ од 185.287 милиони денари, до 28.02.2006 година Фондот за осигурување на депозити исплатил обесштетување во износ од 173.548 милиони денари. Заклучно со февруари 2006 година, Фондот исплатил 93,66% од вкупно пресметаната обврска за обесштетување, а само во вториот месец од годината, исплатеното обесштетување изнесува 157 илјади денари. Односот на вкупните средства на Фондот и вкупните депозити на физичките лица изнесува 3,29%.

Состојба на депозитите на физички лица кај банките и штедилниците

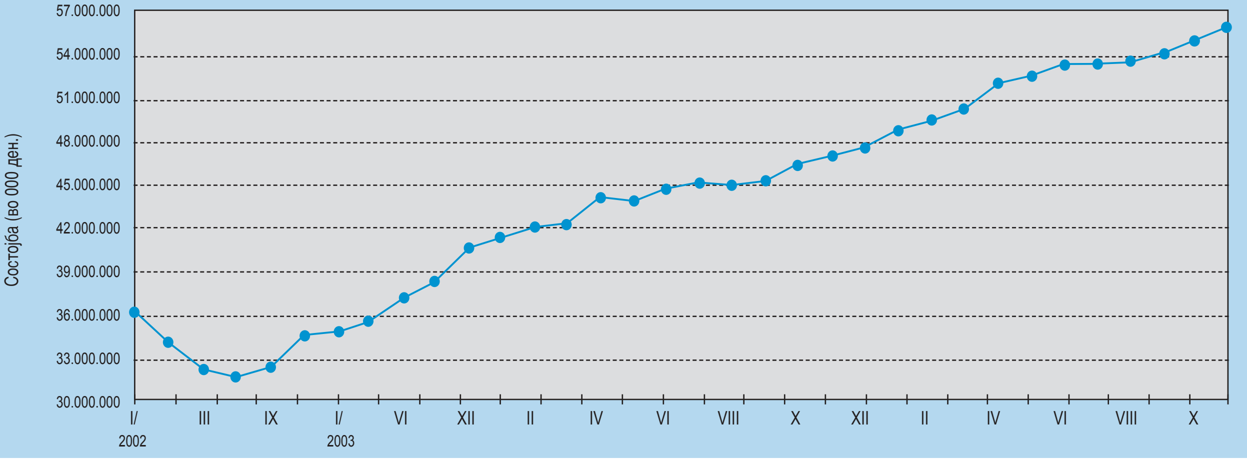

КАМАТНИ СТАПКИ НА ДЕНАРСКИ И ДЕВИЗНИ ШТЕДНИ ВЛОГОВИ ВО КОМЕРЦИЈАЛНИТЕ БАНКИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА (по рочност и валута) НА ГОДИШНО НИВО

	Денарски штедни влогови								Девизни штедни влогови							
Банка	По видување	1 мес.	2 мес.	3 мес.	6 мес.	12 мес.	24 мес.	36 мес.	Валута	По видување	1 мес.	3 мес.	6 мес.	12 мес.	24 мес.	36 мес.
Алфа банка АД Скопје	0,8%	4,5%			5,0%	5,5%	6,0%		EUR	0,80%		1,40%	1,50%	1,70%		
каматни стапки од април, 2005									USD	0,50%				1,00%		
									CHF	0,10%				1,40%		
									GBP	0,20%						
Еуростандард банка АД Скопје	1,0%	4,0%	4,5%	5,0%	5,5%	6,5%	8,0%	10,0%	EUR	0,80%	1,40%	1,50%	1,70%	2,10%	2,50%	2,80%
каматни стапки од февруари, 2004									USD	0,50%	0,80%	0,90%	1,00%	1,10%	1,50%	1,60%
									GBP	0,50%	0,80%	0,90%	1,00%	1,10%	1,50%	1,60%
									CHF	0,10%	0,15%	0,17%	0,20%	0,25%	0,30%	0,35%
									Др.вал.(осв. јен)	0,50%	0,80%	0,90%	1,00%	1,10%	1,50%	1,60%
Инвест банка АД Скопје	1.0%	4.0%		5.0%	5.5%	6.0%	6.5%	8.0%	EUR	0,80%	1,50%	1,70%	1,80%	2,20%	2,50%	2,80%
каматни стапки од март, 2004									USD	0,50%	0,90%	1,00%	1,10%	1,30%	1,60%	1,80%
									CHF	0,10%	0,20%	0,30%	0,40%	0,50%	0,60%	0,70%
									AUD	1,70%	2,50%	3,00%	3,40%	3,90%	4,00%	4,60%
									Др. валути	1,20%	1,50%	1,70%	2,00%	2,30%	2,80%	3,20%
Извозно кредитна банка АД Скопје	1.5%			8.0%	8.0%	9.0%	9.5%	10.0%	EUR	0,80%		2,45%	2,45%	3,00%	3,50%	4,00%
каматни стапки од август, 2004									USD	0,60%		1,00%	1,10%	1,20%	1,50%	2,00%
									CHF	0,10%		0,30%	0,40%	0,60%	0,80%	1,00%
									Др. валути	0,50%		1,00%	1,20%	1,50%	1,70%	2,00%
Комерцијална банка АД Скопје	1,0%	5,0%	5,5%	5,8–6%	6.3–6,5%	6,8–7%			EUR	0,70%	1,30%	1.3-1.4%	1.5-1.6%	1,9-2.0%		
каматни стапки од февруари, 2006									USD	0,50%	1,10%	1,2-1,3%	0.9-1%	1.4-1.5%		
									GBP	1,25%	2,15%	2,45-2,55%	2.7-2.8%	3.15-3.25%		
									CHF	0,10%	0,15%	0.18-0.20%	0.18-0.2%	0.23-0.25%		
КИБ АД Куманово	0.5%	6.5%		7.0%	7.8%	8,3% –9%	8,3% –9%	8,3% –9%	За сите валути	0,25%				0,85%	1,00%	1,30%
каматни стапки од март, 2004																
Македонска банка АД Скопје	1,0%	7,0%	7,0%	7,0%	7.5%	8,0%	8–9%	8–9%	EUR	0,80%	1,45%-	1,5%-1,6%	1,9%-2,2%	1,9%-2,2%	2,1%-	2,1%-
каматни стапки од октомври, 2005											1,50%				2,7%	2,7%
									USD	0,50%	0,80%	1,00%	1,3%-1,4%	1,3%-1,4%	1,5%-	1,5%-
															1,8%	1,8%
Поштенска банка АД Скопје	1,0%	6,0%		7,0%	7,5%	8,0%	8,5%	9,0%								

Прокредит банка АД Скопје		6,5%	7,0%	7,5%	8,5%	10,0%	10,5%	10,5%	EUR		1,50%	2,00%	2,50%	3,00%	3,75%	4,50%
каматни стапки од декември, 2004									USD			1,00%	1,25%	1,50%	1,80%	2,25%
Стопанска банка АД Скопје	0,85%	5,75%	6,0%	6,75%	7,0%	8,0%	8,0%	8,5%	EUR	0,55%	1,40%	1,50%	1,75%	2,10%	2,60%	2,80%
каматни стапки од јуни, 2005									USD	0,45%	1,30%	1,70%	2,00%	2,50%	3,00%	3,50%
									GBP	1,70%	2,60%	2,80%	3,20%	4,00%	4,25%	4,50%
									CAD	0,90%	1,54%	1,70%	1,90%	2,63%	2,63%	2,63%
									AUD	1,95%	3,35%	3,67%	3,98%	5,18%	5,18%	5,18%
									Други валути	0,20%	0,40%	0,50%	0,75%	1,10%	1,10%	1,10%
									CHF	0,001%	0,001%	0,001%	0,001%	0,001%	0,001%	0,001%
									Јапонски јен	0,001%	0,001%	0,001%	0,001%	0,001%	0,001%	0,001%
Стопанска банка АД Битола	1,5%	4,5%		5,0%	5,5%	6,0%	6,5%	7,0%								
Силекс банка АД Скопје	3,0%	8,0%		9,5%	10,0%	10,5%	11,0%	11,5%	EUR	2,00%		2,70%	3,10%	3,60%	4,10%	
каматни стапки од ноември, 2003									USD	1,50%		2,20%	2,50%	3,00%	3,50%	
									Др. валути	0,80%		1,00%	1,30%	1,50%	1,70%	
„Тетекс Кредитнабанка АД Скопје„	2,0%	7,0%		8,0%	8,5%	9,0%	9,5%		EUR	1,00%	2,00%	2,30%	3,50%	4,00%	4,50%	5,00%
каматни стапки од март,2006									AUD	1,50%	2,40%	2,80%	4,00%	4,50%	5,00%	5,50%
									USD	0,50%	1,20%	1,70%	2,80%	3,20%	3,50%	4,00%
									GBP	1,40%	2,00%	2,40%	3,50%	4,00%	4,50%	5,00%
									CHF и др.	0,60%	1,00%	1,50%	2,80%	3,20%	3,50%	4,00%
Тетовска банка АД Тетово	2,0%	6,5%		7,0%	7,2%	8,0%	9,0%	10,0%	EUR	1,20%				2,00%	2,50%	3,00%
каматни стапки од септември, 2005									USD	0,80%				1,50%	2,00%	2,50%
									CHF	0,40%				0,70%	1,00%	1,20%
									Др. валути	0,40%				0,70%	1,00%	1,20%
Тутунска банка АД Скопје	1,0%	6,0%		7,5%	7,8%	8,0%	8,5%	9,0%	EUR	0,80%	1,50%	1,75%	1,80%	2,20%		
каматни стапки од февруари, 2004									USD	0,60%	0,90%	1,00%	1,10%	1,20%		
									CHF	0,10%	0,20%	0,30%	0,40%	0,50%		
									Др. валути	0,70%	1,00%	1,20%	1,40%	1,80%		
УНИ банка АД Скопје	2,5%	6,0%		7,0%	8,0%	9,0%	10,0%	11,0%	EUR	1,00%	2,00%	2,50%	3,00%	3,50%	5,00%	6,00%
каматни стапки од декември, 2003									USD	1,00%	1,50%	2,00%	2,50%	3,50%	5,00%	6,00%
									CHF	0,10%	0,30%	0,40%	0,50%	0,60%		
									AUD, GBD	2,00%	2,50%	3,00%	3,50%	4,00%	4,50%	5,00%

* Податоците се обезбедени од банките во Република Македонија и истите подлежат на промени согласно деловната политика на банките
* Само за податоците на Поштенска банка АД Скопје и Стопанска банка АД Битола немаме добиено официјална потврда од овие банки

КРЕДИТНИ ЛИНИИ ЗА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА обезбедени од Владата на Република Македонија, состојба во мај 2006 година

(податоците се од информативен карактер, деталните услови за сите кредитни линии се достапни во деловните банки, освен информациите за репласирањето на средствата од Компензационите фондови од странска помош и од друга странска помош кои се достапни во Министерството за финансии)

Кредитна линија	Кредитна линија за набавка на опрема од италијанско производство). Банка агент - МБПР	Програма за кредитирање на развојот на МСП од страна на KfW од Геманија. - револвинг фонд Банка агент - МБПР	Микро кредитна линија за финансиска поддршка од ЕУ за мали и средни претпријатија. имплементатор МБПР
Износ	до 2.000.000 €	50.000 – 400.000 €	до 100.000 €
Рок на враќање	7 години	До 4 години со вклучен грејс период	до 3 односно 5 год.
Грејс период	до 1,5 год.	до 6 месеци	6 месеци за кредити до 3 години; 12 месеци за кредити до 5 години
Годишна каматна стапка	7%	10%	9%
Обезбедување	1. Хипотека на недвижен имот; 2. Рачна залога на опрема; 3. Меници и др.	1. Хипотека; 2. Меници; 3. Залог на подвижни предмети,права и хартии од вредност или залог на недвижен имот	Бланко меница со менична изјава заверена кај нотар, бариран чек со изјава заверена кај нотар, меница и/или бариран чек од други бонитетни правни лица – гаранти, хипотека, минимум 130% од износот на кредитот, рачна залога минимум 130% од износот на кредитот, депон. на вредносни предмети и хартии од вредност, банкарска гаранција.
Намена на кредитот	Стоков кредит наменет за набавка на машини и опрема со италијанско потекло.	Модернизација и проширување на постоечки приватни МСП, и основање на нови. Минимум 40% од кредитот се користи за основни средства; Максимум 60% од кредитот може да се користи за обртни средства.	Опрема и обртни средства
Целни групи	Средствата се одобруваат за профитабилни инвестициони проекти на приватни инвеститори од дејности предвидени во Националната класификација на дејности, освен: Е –Трговија; Ј – Јавна управа, задолжителна социјална заштита; М – Приватни домаќинства со вработени лица; и Н – Екстериторијални организаци и тела.	МСП кои се над 51% во приватна сопственост.	Мали и средни претпријатија со: 1. најмалку 51% во приватна сопственост; 2. кои вработуваат помалку од 20 лица; и 3. кои се на почетокот на бизнисот или кај кои бизнисот е започнат најмногу пред 5 години.
Степен на искористеност на средствата	Владата на Република Италија обезбеди 12.704.840 милиони €, од кои за користење остануваат 2.353.748 милиони €. Степенот на искористеност е 81,57%.	KfW од Германија обезбеди 15 милиони Евра, кои се 100% искористени. Од наплатените ануитети се креира револвинг фонд.	Со финансиската спогодба потпишана помеѓу Р.М и Европската агенција за реконструкција во 1998 одобрени се 5.1 милиони ЕВРА. Со иста таква спогодба во 2003 година се одобрени уште 5.6 милиони ЕВРА. Каматата која се плаќа на средствата се капитализира и во вид на револвинг фонд повторно се репласира.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Еуростандард банка АД Скопје, Извозна и кредитна банка Скопје, Инвест банка Скопје, Комерцијална банка Скопје, Македонска банка Скопје, Охридска банка Охрид, Силекс банка Скопје, Стопанска банка Скопје, Стопанска банка Битола, Тетовска банка Тетово, Тетекс кредитна банка Скопје, Тутунска банка Скопје, УНИ банка Скопје	Еуростандард АД Скопје, Извозна и Кредитна банка АД Скопје, Инвест банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Македонска банка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Силекс банка АД Скопје, Стопанска банка АД Скопје, Стопанска банка АД Битола, Тетекс кредитна банка Скопје, Тетовска банка АД Тетово, Тутунска банка АД Скопје, УНИ банка Скопје	Комерцијална банка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Стопанска банка АД Скопје, Стопанска банка АД Битола, Тутунска банка АД Скопје, Извозна и Кредитна банка АД Скопје, КИБ АД Куманово
Забелешка	Еднократна провизија од 1,2% се плаќа за услугите на прокураторот, доколку се користат негови услуги. Од наплатените ануитети ќе се креира револвинг фонд за одобрување кредити под следните услови: износ: од 50.000 – 500.000 евра; рок на враќање: од 1– 3 години; каматна стапка од 7% за фирми кои веќе користеле кредит од Стоковата кредитна линија и 8% за останатите заинтересирани фирми; намена: за трајни обртни средства.		Целта на оваа кредитна линија е долгорочно финансирање на нови проекти во МСП преку доделување микро кредити за набавка на опрема или машини. До 50% од вкупниот износ на кредитот може да се користи за обртен капитал. Кредитите се користат и се отплатуваат во денари. Во рамки на самата кредитна линија постои и можност за користење на гарантна шема за клиентите кои не можат да обезбедат покривање на кредитниот ризик. Имено СМЕ кои немаат задоволителна вредност на колетарал за покривање на ризикот може да аплицираат преку деловната банка за покривање на дел од кредитниот ризик преку користење на гаранција од МБПР до висина од 50% од бараниот износ за колатерал.

Кредитна линија	Кредитирање мали бизниси (микро, мали и средни претпријатија)од страна на KfW од Геманија Банка агент - МБПР	Кредитирање на производство наменето за извоз од средствата доделени од страната на Владата на Република Македонија - банка агент МБПР	Кредити за развој на приватниот сектор од Меѓународна банка за обнова и развој (МБОР) Револвинг фонд
Износ	до 50.000 €	до 2.000.000 €	нема лимит
Рок на враќање	до 4 години	□□ 15 месеци (за извозни аранжманмани)	1. до 3 години за обртни средства; 2. до 5 години за инвестициони проекти, во кои се работи на модернизација на технолошки процес
Грејс период	до 1 година	нема	Согласно кредитната политика на деловните банки
Годишна каматна стапка	11% до 18% на годишно ниво	8%	Охридска банка а.д Охрид – од 6,75% до 10,00% Тутунска банка а.д Скопје – од 6,77% до 12,56% Инвест банка а.д. Скопје – од 8% до 10,00% Стопанска банка а.д Битола – од 8,50% до 9,00%
Обезбедување	Бланко меница со изјава заверена кај нотар, со најмалку 2 жиранти; Бариран чек со изјава заверена кај нотар, меница и/или бариран чек од други бонитетни правни лица – гаранти; Хипотека; Рачна залога на подвижни предмети и права; Депо на вредносни предмети и хартии од вредност; Граѓански чекови; по потреба и друго, прифатливо за Банката. При проценувањe на кредитите се применува посебна кредит-на технологија која е фокусирана на социо-економската состојба на претприемачот и неговиот бизнис, во однос на колатералот.	1. Хипотека; 2. Рачна залога на подвижни предмети и права; 3. Бонитетни хартии од вредност; 4. Други вообичаени форми на обезбедување	Согласно кредитната политика на банките учеснички во реализацијата на средствата од Револвинг Фондот.
Намена на кредитот	1. Финансирање на основни средства (набавка на опрема, машини, алати, инсталации, градежно земјиште, реновирање и модернизација); 2. Финансирање на обртни средства (суровини, репроматеријали, трговска стока).	Финансирање на извозни аранжмани за суровини и репроматеријали врз основа на склучени договори за извоз.	1. Финансирање на обртни средства (набавка на суровини, репроматеријали, дополнителна опрема и резервни делови за зголемување на обемот на производството за поддршка на извозни активности или супституција на увоз); 2. Финансирање на инвестициони проекти кога се работи за модернизација на технолошки процес.
Целни групи	Приватни трговски друштва, поединци, индивидуални претприемачи, занаетчии, продавачи на пазар и самостојни вршители на дејност.	Приватни трговски друштва кои имаат производство наменето за извоз.	Претпријатија во приватна сопственост, како и индивидуални земјоделски производители.
Степен на искористеност на средствата	Првиот кредит од KfW од Германија во висина од 6.5 мил. € е 100% искористен. Затоа на 15.10.2004 г. доделени. се нови 6.2 мил. € кои се исто така100% искористени. Од наплатените ануитети ќе се креира револвинг фонд.	Македонска банка за поддршка на развојот обезбеди средства за оваа кредитна линија. По?нувајќи од 1999 досега се пласирани 49,9 милиони €	Кредитната линија за развој на приватниот сектор одобрена од Светска Банка (Заемите 4015МК и 4240МК) е целосно искористена. За понатамошно користење на располагање се средствата од Револвинг Фондот.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Извозна и кредитна банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, Прокредит банка АД Скопје и Можности ДОО Скопје	Балканска банка АД Скопје, Еуростандард банка АД Скопје, Извозна и кредитна банка АД Скопје, Инвест банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Македонска банка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Стопанска банка АД Скопје, Стопанска банка АД Битола, Тетовска банка АД Тетово, Тутунска банка АД Скопје, Силекс Банка АД Скопје	Охридска банка а.д Охрид, Тутунска банка а.д Скопје, Инвест банка а.д. Скопје, Стопанска банка а.д Битола.
Забелешка	Програмата „Кредитирање мали бизниси“ наменета е за поддршка на микро, мали и средни претпријатија кои се 100% во приватна сопственост, се цел да се овозможи пристап на истите до финансиски средства, трансформирање во законски форми и интегрирање на истите во финансискиот пазар.	Сопствено учество 15%. Провизија на ангажирани средства 0,50% годишно на одобрениот, а неискористен кредит.	Со средствата од под-заемот може да се финансираат до 70% од вкупната вредност на под-проектот. Крајниот корисник ќе го финансира остатокот од најмалку 30% .

Кредитна линија	Кредити од кредитна линија од Меѓународен фонд за развој на земјоделието ИФАД 1: Проект за рурален развој на јужните и источните региони во Република Македонија	Кредити од кредитна линија од Меѓународен фонд за развој на земјоделието ИФАД 2: Финансиски услуги во земјоделието	Кредитна линија за создавање и одржување на работни места во МСТД од Банката за развој при Советот на Европа (ЦЕБ)
Износ	1. 2.000 $ микро кредити; 2. 25.000 $ за примарно земјоделско производство; 3. 75.000 $ за преработка и трговија со земјоделски производи	1. 2.000 $ микро кредити; 2. 50.000 $ за примарно земјоделско производство; 3. 150.000 $ за преработка 4. 150.000 $ трговија со земјоделски производи	400.000 ЕУР
Рок на враќање	до 7 години зависно од видот и намената на кредитот	7 години зависно од видот и намената на кредитот	7 до 10 години
Грејс период	до 3 години, зависно од намената	до 3 год, зависно од видот на кредитот	2 до 4 год. (години вклучени во рок на отплата)
Годишна каматна стапка	– од 6% до 18% годишно за микро кредити – од 6% до 16% годишно за примарно производство (зависно од финансиската институција преку која се одобрува кредитот) – 7% годишно за преработка и трговија со земјоделски производи	– од 6% до 18% годишно за микро кредити – од 6% до 16% годишно за примарно производство (зависно од финансиската институција преку која се одобрува кредитот) – 7% годишно за преработка и трговија со земјоделски производи	Не е дефинирана конечна стапка (се очекува да биде околу 7% годишно)
Обезбедување	1. залог на подвижен имот (опрема, трактори, возила, механизација и друго); 1. 2. хипотека на недвижен имот; 3. кредитоспособни жиранти (физички или правни лица); 4. други инструменти на обезбедување кои ќе ги утврди банката или штедилницата.	1. залог на подвижен имот (опрема, трактори, возила, механизација и друго); 2. хипотека на недвижен имот; 3. кредитоспособни жиранти (физички или правни лица); 4. други инструменти на обезбедување кои ќе ги утврди банката или штедилницата.	Стандардно обезбедување прифатливо за банките учеснички (хипотека, рачна залога и сл.).
Намена на кредитот	1. Сточарско производство; 2. растително производство; 3. земјоделска механизација, опрема и обртни средства за откуп на земјоделски производи кои ќе се преработуваат; 4. трговија со земјоделски производи и нивна преработка.	1. Сточарско производство; 2. Растително производств□; 3. Земјоделска механизација, опрема и обртни средства за откуп на земјоделски производи кои ќе се преработуваат; 4. Трговија со земјоделски производи и нивна преработки.	Создавање на нови работни места преку инвестиции во сите сектори освен примарно земјоделско производство од страна на мали и средни трговски друштва.
Целни групи	1. Примарни земјоделски производители; 2. преработувачи на храна; и 3. трговци со земјоделски производи.	1. Примарни земјоделски производители; 2. преработувачи на храна; и 3. трговци со земјоделски производи.	Мали и средни трговски друштва
Степен на искористеност на средствата	ИФАД 1 обезбеди 6.2 милиони $ (4.710.000 СПВ за кредити). Повлечени се сите средства од кредитот. Степенот на нивна искористеност изнесува 91 %. Проектот ИФАД 1 заврши со имплементација на активностите на 31.12.2005 година, а проектот се затвори на 30.06.2006 година. Од јуни 2005 година се хармонизираа условите за пласман на кредитите од кредитните линии ИФАД 1 и ИФАД 2. Од вратените ануитети е формиран револвинг фонд.	ИФАД 2 обезбеди 7 милиони $ (5.450.000 СПВ за кредити) средства наменети за кредити. Степенот на искористеност на средствата од оваа кредитна линија изнесува 70%. Од почетокот на реализацијата на ИФАД 2 кредитната линија во октомври 2003 година заклучно со 12.04.2006 година, преку Земјоделскиот кредитен дисконтен фонд се рефинансирани 1473 кредити во вкупен износ од 8,7 милиони евра (ИФАД 1 и ИФАД 2), од кои 6 милиони евра се средства на ИФАД, а помал дел се од револвинг фондот. Финансиските институции учествуваат со 2,7 милиони евра. Во овој број и износ на рефинансирани кредити се и средствата одобрени од ИФАД 1, по извршената хармонизација во јуни 2005 година, со која се изедначија условите на пласман на кредити од двете кредитни линии.	Во фаза на имплемантација
Деловни банки кои го нудат кредитот	Инвестбанка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, □ИБ Куманово, Штедилница Можности и Штедилница ФУЛМ	Инвестбанка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, КИБ Куманово, Штедилница Можности и Штедилница ФУЛМ	Во фаза на договарање и селекција
Забелешка	Проектот за развој на јужните и источните региони на Република Македонија има за цел: 1. Подобрување на стандардот на живеење на населението во руралните и недоволно развиените средини во јужниот и источниот дел на земјата; 2. Намалување на невработеноста на активноспособното население од неразвиените подрачја; 3. Зголемување на приходите на индивидуалните земјоделски домаќинства и малите претпријатија 4. Развој на бизнисот во земјоделството со посебен акцент на индивидуалниот имот; 5. Користење на современа технологија за квалитетно производство кое ќе овозможи полесно подобар пристап кон интегрираните пазари на ЕУ и Југоисточна Европа.	Проектот за Финансиски услуги во земјоделството има за цел: 1. Подобрување на стандардот на живеење на населението во руралните средини преку зголемена економска активност што ќе биде исплатлива и одржлива во услови на пазарно стопанисување; 2. Намалување на невработеноста на активното и работоспособно рурално население; 3. Развој на бизнисот во земјоделството со посебен акцент на индивидуалниот имот; 4. Користење на современа технологија за квалитетно производство што овозможува подобар пристап кон интегрираните пазари на ЕУ и Југоисточна Европа; 5. Максимално искористување на сите компаративни и други потенцијални можности на земјишните ресурси за подобрување на производствената структура во примарното производство и развојот на претпријатијата за преработка на земјоделски производи; 6. Создавање на постојани земјоделски кредитни линии кои се економски исплатливи, строго наменски и во согласност со развојните потреби на руралниот сектор.	Средствата од оваа кредитна линија ќе се применат за парцијално финансирање (до 50%) на издржливи инвестициони проекти во корист на МСТД, со што ќе се зајакне нивната оперативна состојба и можност за создавање и задржување на околу 950 работни места по искористување на сите средства кои се на распологање од заемот.

Кредитна линија	Поддршка на развојот на мали и средни претпријатија од Владата на Холандија Имплементатор - Македонската развојна фондација за претпријатија	Проектот за развој на приватниот сектор на Фондот за меѓународна соработка и развој од Тајван Револвинг фонд	Кредитна линија за креирање нови работни места во мали и средни претпријатија од Банката за развој при Советот на Европа ЦЕБ револвинг фонд
Износ	1. Заем тип 1 до 10.000 € 2. Заем тип 2 од 15.000 до 75.000 € 3. Заем тип 3 до 15.000 €	1. до 400.000 $ за мали и средни претпријатија 2. до 200.000 $ за земјоделство	нема лимит
Рок на враќање	до 5 години	1. до 7 години за МСП, 2. до 5 години за земјоделство	од 5 до 10 години
Грејс период	до 1 година	до 2 години	Грејс периодот го одредува банката во зависност од вредноста на под–заемот и можниот обрт на средствата во однос на времето за враќање на истиот.
Годишна каматна стапка	Ја одредува индивидуално секоја финансиска институција.	Охридска банка а.д Охрид– од 7,23% до 8,23% ; Стопанска банка а.д Скоп је – од 7,2388% до 12%; Комерцијална банка а.д Скопје – 7.23%; Тутунска банка а.д Скопје – 8,0075%; Инвест банка а.д. Скопје – 6,34%; Македонска банка а.д Скопје – 7,75%	Стопанска банка а.д. Скопје – 9,643% до 9,730%; Комерцијална банка а.д. Скопје – од 6,89% до 6,90%; Охридска банка а.д. Охрид – од 6,93%.
Обезбедување	Согласно кредитната политика на финансиската институција вклучена во спроведување на кредитната линија.	Согласно кредитната политика на банките учеснички.	Согласно кредитната политика на банките учеснички.
Намена на кредитот	За инвестиции во основни средства и работен капитал	1. кредити за мали и средни претпријатија – за основни средства – за набавка на машини и опрема, од било која природа (освен стекнување на земја), и – за обртни средства – за набавка на суровини и резервни делови. 2. кредити во областа на земјоделството – набавка на земјоделска механизација, основно стадо, оранжерии, подигање на насади, опрема, набавка на суровини, репроматеријали.	Изградба/набавка на имот, набавка на машини и опрема, набавка на суровини и резервни делови, како и активност на едукативни тренинг програми.
Целни групи	Заем тип 1: индивидуални земјоделци, самостојно вработени лица и претприемачи на микро претпријатија; Заем тип 2: мали претпријатија со 4 до 20 вработени; Заем тип 3: микро претпријатија со најмногу 3 вработени.	Мали и средни претпријатија и индивидуални земјоделски производители како и претпријатија ангажирани во производството или маркетингот на земјоделски производи.	Мали и средни претпријатија кои што работат во трудо–интензивни индустрии: текстилна, кожна, прехрамбена индустрија и др. гранки, кои би овозможиле креирање на нови работни места, освен примарно земјоделско производство.
Степен на искористеност на средствата	Владата на Холандија обезбеди 7,2 мил. €. Искористени се 100%. Од наплатената главнина се формира револвинг фонд, кој се пласира под истите услови.	Средствата од Заемот од Фондот за меѓународна соработка и развој (ИЦДФ) – Тајван се целосно искористени. Средствата од Револвинг Фондот од овој Заем се кај банките учеснички кои ги пласираат на кра–јните корисници под истите услови	Средствата од Заемот одобрен од Банката за развој при Советот на Европа (ЦЕБ) во износ од ЕУР 5,113 милиони се целосно искористени. Средствата од Револвинг Фондот од овој Заем се кај банките учеснички кои ги пласираат на крајните корисници под истите услови.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Тутунска банка АД Скопје, ИК банка АД Скопје, Можности ДОО Скопје	Охридска банка а.д Охрид, Стопанска банка а.д Скопје, Комерцијална банка а.д Скопје, Тутунска банка а.д Скопје, Инвест банка а.д. Скопје и Македонска банка а.д Скопје.	Стопанска банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје и Охридска банка АД Охрид.
Забелешка		Со средствата од под–заемот може да се финансираат најмногу 85% од вкупната вредност на под–проектот. Банката и крајниот корисник на под–заемот ќе го финансираат остатокот од најмалку 15%.	Средствата не може да се користат за проекти од земјоделството, освен за пре–работка и доработка на земјоделски производи. Се исклучува од финансирање обртниот капитал и услугите поврзани со операци–ите на проектот (трошоците за одржување, плати и друго). Со средствата од под–заемот може да се финансира најмногу 50% од вкупната вредност на под–проектот. Останатите 50% се финансираат од сопствени средст–ва на крајниот корисник или од средства на банката учесничка.

Кредитна линија/ Извор на средства	АПЕКС глобален заем од Европска Инвестициона Банка	Одлука за условите и критериумите за репласирање на средства од компензациони фондови од странска помош (Одлука од Сл. в. 60/2004)		Одлука за условите и критериумите за репласирање на средства од компензациони фондови од друга странска помош (Одлука од Сл. в. 28/2005)	
Износ	20.000 € до 12.500.000 €	Максималниот износ не е дефиниран во Одлуката, се финансира согласно проектот по вообичаени банкарски услови за МСП.		Максималниот износ не е дефиниран во Одлуката, се финансира согласно проектот по вообичаени банкарски услови за МСП.	
Рок на враќање	од 4 до 12 год.	краткорочни кредити 9 месеци	долгорочни кредити 5 години	краткорочни кредити 9 месеци	долгорочни кредити 5 години
Грејс период	до 3 години	3 месеци	1 година	3 месеци	1 година
Годишна каматна стапка	Комерцијална банка а.д Скопје – од 7,21% до 7,36% Тутунска банка а.д. Скопје – од 5,945% до 7,86% Охридска банка а.д. Охрид – 7,21% до 7,36%	3%	3%	3,5% под есконтната стапка на Народна банка на Р.М.	3,5% под есконтната стапка на Народна банка на Р.М.
Обезбедување	Согласно кредитната политика на деловните банки учесници во реализација на кредитот	Банкарска гаранција	Хипотека во висина 2:1 или банкарска гаранција	Банкарска гаранција	Хипотека во висина 2:1 или банкарска гаранција
Намена на кредитот	– Набавка на материјални и нематеријални средства директно поврзани со проектот; и – Зголемување на постојниот обртен капитал поврзан со проектот.	суровини, репроматеријали,	инвестициони проекти	суровини, репроматеријали,	инвестициони проекти
Целни групи	Мали и средни претпријатија од областа на индустријата (вклучувајќи ја земјоделската индустрија), секторот на услуги и туризмот, како и други сектори (трговија, финансирање во здравствен сектор, секторот на образованието и друго) Подружници кои претставуваат мали и средни претпријатија на големите претпријатија.	МСП од областа на стопанството		МСП од областа на стопанството	
Степен на искористеност на средствата	Средствата во висина од ЕУР 20 милиони од Заемот од Европската Инвестициона Банка (ЕИБ) се целосно искористени. За понатамошно користење на располагање се средствата од Револвинг Фондот.	Отплатени средства од странски помошти кои генерираат компензациони фондови. Во моментот нераспределени се 63.000.000 милиони денари.		Отплатени средства од странски помошти кои генерираат компензациони фондови. Во моментот нераспределени се 42.000.000 милиони денари.	
Деловни банки кои го нудат кредитот / Министерство за финансии	Комерцијална банка а.д Скопје, Стопанска банка а.д Скопје, Македонска банка за поддршка на развојот Скопје, Тутунска банка а.д. Скопје и Охридска банка а.д. Охрид.	Министерство за финансии, Сектор за управување со капитал, Одделение за странска помош		Министерство за финансии, Сектор за управување со капитал, Одделение за странска помош	
Забелешка	– Со средствата од Заемот може да се финансираат трошоци настанати не подолго од 6 месеци од одобрувањето на проектот; – Од вкупната вредност на под–проектот 50% се финансира со средствата од подзаемот, додека останатите 50% може да бидат финансирани од страна на крајниот корисник или деловната банка и/или кофинансирани од други финансиски институции; – Согласно Прирачникот за финансирање утврден од страна на ЕИБ постојат исклучувања или ограничувања на набавки за кои не е дозволено или финансирањето е дозволено со посебно одобрение на ЕИБ.	Селекција на пријавените проекти и нивно одобрување врши Комисијата за менаџмент со Компензациони фондови, формирана од Владата на Република Македонија.		Селекција на пријавените проекти и нивно одобрување врши Комисијата за менаџмент со Компензациони фондови, формирана од Владата на Република Македонија.	

КРЕДИТНИ ЛИНИИ ЗА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА ОБЕЗБЕДЕНИ И ГАРАНТИРАНИ ОД ВЛАДАТА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, СОСТОЈБА ВО МАЈ 2006 ГОДИНА

(податоците се од информативен карактер, деталните услови се достапни во деловните банки)

Кредитна линија	**Кредитна линија за финансирање на трајни обртни средства доделени од Владата на Република Македонија - Банка агент МБПР**	**ГАРАНЦИИ**	**Гарантен Фонд на Македонска Банка за Подршка на Развој-Проект на Владата на РМ**
Износ	До 300.000 ЕВРА	Услови под кои се одобрува гаранција на крајни корисниц	Гаранции се доделуваат за сите долгорочни кредити за инвестиции од кредитните линии дистрибуирани преку банките потписнички на договори за соработка со МБПР
Рок на враќање	3 години	Вид на гаранција	**Гаранции за кредит:**1. обезбедени гаранции, односно гаранции обезбедени со инструменти за обезбедување кои банките не ги прифаќаат,
Грејс период	нема	Максимален износ	– максималниот износ на поединечната гаранција за кредит која може да биде издадена од Гарантниот Фонд е 35.000 ЕВРА во денарска противвредност; – максималниот износ на кредит за која може да биде издадена гаранција е 150.000 ЕВРА во денарска противвредност – гаранцијата не може да надмине износ од 33 % од главницата на бараниот кредит/основното средство/репроматеријалите и суровините
Годишна каматна стапка	8%	Рок на враќање на кредит за кој е издадена гаранција	Гаранција може да се издавана кредити/набавки со максимален рок на отплата од 5 години со вклучен грејс период
Обезбедување	Хипотека, залог, меници и други инструменти прифатливи за деловните банки	Надомест за гаранција	Гаранции за кредит: – 0,6% годишно за обезбедени гаранции
Намена на кредитот	Финансирање на трајни обртни средства	Манипулативен трошок	– 1,5% еднократно за обезбедени гаранции
Целни групи	Извозно–ориентирани трговски друштва	Намена на кредитот за кој се издава гаранција	Инвестиции во постоечки или нови технологии со кои се зголемува извозот од РМ
Имплементатор	Деловни банки	Целни групи	– потенцијални основачи на МСП – постоечки МСП со доминантен приватен капитал – вршители на земјоделска дејност
Деловни банки кои го нудат кредитот	Еуростандард банка, Извозна и Кредитна банка, Инвестбанка, Комерцијална банка, Македонска банка, Охридска банка, Силекс банка, Стопанска банка Битола, Стопанска банка Скопје, Тетекс–Кредитна банка, Тетовска банка, Тутунска банка и УНИ банка	Имплементатор	Македонска Банка за Подршка на Развојот
		Деловни банки преку кои е можно користење на гаранција	сите банки кои ќе пројават интерес
		Забелешка	Владата на РМ преку трансфер на 265 милиони МКД од буџетот на РМ на посебна сметка на МБПР со цел зголемување на приватните инвестиции во економијата формираше Гарантен фонд на МБПР. кој пред деловните банки служи како обезбедување на заемите во случај кога МСП не можат да обезбедат колатерал, за економски издржани деловни идеи, придонесувајќи кон намалување на ризикот на банките кои ги финансираат малите бизниси.

ДРУГИ ПРОЕКТИ ЗА ПОДДРШКА НА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА, состојба мај 2006 г.
(податоците се од информативен карактер, деталните услови се достапни кај имплементаторите)

Гаранции	Гарантен фонд - проект на Шведската агенција за меѓународна развојна соработка (СИДА)	Кредитен фонд	Фонд за кредитирање МСП - проект на Американската агенција за меѓународен развој (УСАИД)
Услови под кои се одобрува гаранција на крајни корисници	Гаранции се доделуваат за сите кредити од кредитните линии дистрибуирани преку банките потписнички за соработка со ГФ (освен за потрошувачки и станбени кредити)	**Видови кредити**	Краткорочни иновативни кредити за обртни средства за МСП: кредити за финансирање на нарачки за познат купувач, производство наменето за извоз, факторинг и др.
Видови гаранции	Гаранции за кредит: обезбедени гаранции, односно гаранции обезбедени со инструменти за обезбедување кои банките не ги прифаќаат; необезбедени гаранции, во одредени случаи се издаваат гаранции за кои не се зема обезбедување. Гаранции за добавувачот: 1. за набавка на основни средства 2. за набавка на суровински репроматеријали	**Намена на кредитот**	Финансирање на подготовка на производство и испорака на производи на домашни и странски пазари, набавка на суровини и репроматеријали, трошоци за пакување, работна сила, тестирање, транспорт, царина, даноци, и др.
Максимален износ	– максималниот износ на поединечната гаранција за кредит која може да биде издадена од Гаранти Фондот е 60.000 евра во денарска противвредност; – максималниот износ на поединечната гаранција за добавувачи за набавка на основни средства која може да биде издадена од Гаранти Фондот е 60.000 евра во денарска противвредност; – максималниот износ на поединечната гаранција за набавка на суровини и репроматеријали која може да биде издадена од Гаранти Фондот е 30.000 евра во денарска противвредност; гаранцијата не може да надмине износ од 60 % од главницата на бараниот кредит/основното средство/репроматеријалите и суровините	**Износ**	од 10.000 УСД до 120.000 УСД
Рок на враќање на кредит	Гаранција може да се издавана кредити/набавки со максимален рок на отплата од 5 години со вклучен грејс период	**Рок на враќање**	од 30 дена до 179 дена.
Надомест за гаранција	Гаранции за кредит: – 2% годишно за обезбедени гаранции – 5% годишно за необезбедени гаранции Гаранции за добавувачи: 3% од висината на гаранцијата на годишно ниво; 1% годишно за обезбедени гаранции; 2,5% годишно за необезбедени гаранции.	**Годишна каматна стапка**	од 8% до 12%
Манипулативен трошок	– 1,5% еднократно за обезбедени гаранции; – 1% еднократно за необезбедени гаранции; – 1% еднократно за гаранции за добавувачи.	**Провизии**	1. 100 УСД за поднесување барање за кредит; 2. 0,5% за обработка на барање; и 3. 2% за управување со кредитот.
Намена на кредитот за кој се издава гаранција	Создавање нови или сочувување на постоечките работни места	**Обезбедување**	Неотповикливи акредитиви, банкарски гаранции, полиса за осигурување извоз, барирани чекови, залог, меници, др.
Целни групи	потенцијални основачи на МСП постоечки МСП со доминантен приватен капитал и најмногу 50 вработени вршители на земјоделска дејност	**Целни групи**	Претпријатија од наведените индустриски гранки можат да поднесат барања за кредит: 1. производство на прехрамбени производи и пијалаци; 2. производство на текстил и текстилни производи; 3. производство на кожа, предмети од кожа и кожна галантерија; 4. производство на основни метали и стандардни метални производи; 5. производство на градежни материјали; 6. преработка на дрво о производи од дрва, производство на машини и електрични уреди.

Имплементатор	Центар за поттикнување на развојот на МСП Скопје	**Имплементатор**	МСП Фонд Скопје
Деловни банки кои го нудат кредитот	Тутунска Банка, Комерцијална Банка, Инвест Банка, Охридска Банка, Еуростандард Банка, КИБ Куманово, Штедилница Можности, Стопанска банка Битола	**Основач на фондот**	МСП фондот е основан и управуван од Crimson Capital Corp. САД со 1,5 мил УСД кредитен фонд.
Забелешка	Шведска агенција за меѓународна развојна соработка (СИДА) додели 1.880.000 евра со цел осно–вање прв Гарантен фонд во Р.М. кој пред деловните банки служи како обезбедување на заемите во случај кога МСП не можат да обезбедат колатерал, за економски издржани деловни идеи, придонесувајќи кон намалување на ризикот на банките кои ги финансираат малите бизниси. Гаранти фондот воведе и издавање на гаранции за добавувачите кои се издаваат во корист на фирми кои купуваат опрема и/или репроматеријали. Гаранцијата се издава на добавувачот кој ќе испорача опрема на одложено плаќање при што клиентот пред подигнувањето на гаранцијата би палтил најмалку 25% од вредноста на опремата/репроматеријалите на добавувачот.. Остатокот е покриен со гаранција на ГФ што значи дека доколку купувачот не го плати преостанатиот дел од долгот во предвидениот рок, тоа ќе го стори ГФ. Заклучно со април 2006 година искористени се 100% од средствата. Нови гаранции сеуште се издаваата од средствата од револвингот.	**Забелешка**	МСП фондот кредитира приватни правни субјекти: 1. кои вршат дејности во производството, трговија и услуги; 2. кои покажуваат позитивни финансиски резултати во досегашното работење; 3. чиј број на вработени се движи од 10 до 200 лица; 4. кредитобарателите треба да ја вршат истата дејност најмалку 3 години, или пак менаџерите на тие претпријатија да имаат искуство во вршењето на таа дејност како физички лица доколку прет–пријатието е формирано пред помалку од 3 години; 5. приоритет имаат претпријатијата кои се извозно ориентирани, обезбедуваат поголем број на нови вработувања, остваруваат нето девизни приливи, користат домашни суровини и се грижат за заштита на човековата околина.

Кратки вести

10 ГОДИНИ ОД ПОСТОЕЊЕТО НА МАКЕДОНСКАТА БЕРЗА

Македонската берза одбележа 10 години од своето работење. Претседателот Бранко Црвенковски со удар во берзанското ѕвоно го означи почетокот на втората деценија од работењето на берзата. „Прославуваме јубилеј кој е значаен не само за Берзата како институција, туку и за целата македонска економија. Пред 10 години трите удари во истото ѕвоно означија почеток на тргувањето на Македонската бер-

за, првиот организиран пазар на хартии од вредност на овие простори. Тоа значеше почеток на функционирање на институцијата која го носи епитетот „огледало на пазарната економија", рече претседателот на Република Македонија Бранко Црвенковски на одбележувањето на јубилејот на Берзата.

Тој истакна дека основана од финансиски институции, со цел да овозможи брз, лесен, транспарентен и непречен трансфер на сопственоста на хартиите од вредност, во своите почетоци Берзата во многу наврати беше пред големи предизвици и не ретко со мисионерска улога на креатор на пазарниот амбиент во Република Македонија. Развојот на Македонската берза АД Скопје во изминатите 10 години на најдобар начин ја потврдува тезата дека берзата и случувањата на и околу неа се барометар на економските текови во државата.

„Напорите за создавање ефикасен пазар на хартии од вредност кој ќе функционира согласно европските и светски стандарди, полека, но сигурно, вродуваат со плод. Низ постојан развој, надминување на т.н. „бебешка" фаза, аплицирање на искуствата од други берзи, Македонската берза изгради сопствен имиџ на институција која успеа да промовира нови вредности", истакна претседателот.

Во втората деценија од работењето, Македонската берза треба да го надградува имиџот на институција со висок квалитет, непристрасност и професионалност, да нуди модалитети за канализирање на домашната заштеда во поддршка на развојните планови на акционерските друштва и да се подготви за соочување со конкуренцијата на големите европски пазари на хартии од вредност. „Верувам дека Македонската берза ќе успее да одговори на овие предизвици, воедно остварувајќи ги зацртаните определби за градење на сигурен, ефикасен и транспарентен пазар на хартии од вредност", рече претседателот Бранко Црвенковски.

САД ОДОБРИЈА 10,7 МИЛИОНИ ДОЛАРИ ЗА РАЗВОЈ НА ПРИВАТНИОТ СЕКТОР ВО МАКЕДОНИЈА

Министерот за финансии, Никола Поповски, и директорот на американската Агенција за меѓународен развој (УСАИД), Дик Голдман, потпишаа договор за реализација на неколку проекти за развој на приватниот сектор во вредност од 10.770.000 долари. Помошта ќе биде употребена за стимулирање на економскиот раст, преку овозможување полесно и попрофитабилно работење на домашните и на странски претпријатија во Македонија. Некои проекти ќе имаат цел да создаваат поволна клима за бизнис во земјата, додека други проекти ќе се фокусираат директно на зголемување на конкурентноста на поединечни фирми, како и цели индустриски гранки.

„Поддршката на економскиот развој и растот на приватниот сектор во Македонија е во интерес на нашите земји. Задоволство ни е да работиме со нашите партнери од Министерството за финансии, со кои имаме традиција на соработка и заемна почит. Министерството за финансии спроведе неколку реформи, како што е неодамнешното донесување на

Законот за стечај и под водство на министерот Поповски, обезбеди одлично управување на макроекономски план", вели Голдман. Новата помош од САД следува по поддршката на фискалната реформа и другите иницијативи што имаа цел да го стимулираат економскиот раст во Македонија. Имплементаторите и деталните планови за проектите се уште не се определени.

Од 1993 година, САД преку УСАИД во Македонија инвестираше над 450 милиони долари. Моментално се спроведуваат над 20 проекти во вредност од над 30 милиони долари. Овие проекти имаат цел да ја поддржат транзицијата на Македонија кон пазарна економија и мултиетничко демократско општество. Тие содржат иницијативи за забрзување на економскиот раст, развивање на демократски институции и едуцирање на граѓаните за потребите на модерната економија.

МАКЕДОНИЈА И ШВЕДСКА ПОТПИШАА СПОГОДБА ЗА РАЗВОЈНА СОРАБОТКА

Вицепремиерот Радмила Шекеринска и државниот секретар на Министерството за надворешни работи на Кралството Шведска Аника Содер, во Скопје потпишаа Спогодба за развојна соработка меѓу двете земји. Потпишувањето на Спогодбата е во рамките на блиските односи на пријателство и разбирање меѓу Република Македонија и Кралството Шведска, а во интерес на проширувањето на билатералната поддршка и соработка меѓу владите на двете земји. Спогодбата ќе ја покрива билатералната соработка во периодот до 2010 година, дефирнирана во Новата Стратетија за развојна соработка.

Новата Стратегија, на сите нивоа на помош, ќе биде во согласност со напорите на Република Македонија за пристапување во ЕУ. Шведската програма за поддршка има јасна секторска перспектива, а фокусот на соработката ќе биде ставен на земјоделството и руралниот развој. Земјоделскиот сектор, а соодветно на тоа, малите фарми и претприемништвото ќе бидат главни корисници на шведските средства. Билатералната помош се планира да биде во износ од 70 милиони шведски круни (7,5 милиони евра) на годишно ниво. Во споредба со досега, помошта е зголемена за 10 милиони шведски круни годишно.

СТРАТЕГИЈА ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЈАВНИОТ ДОЛГ ОД 2006 - 2008

Република Македонија ќе ги ги намали своите трошоци при отплатата на јавниот долг на земјава во следниве три години. Тоа ќе го постигне со Стратегијата за управување со јавен долг за периодот од 2006 до 2008, што беше изгласана од Собранието. Министерот за финансии, Никола Поповски, појасни дека станува збор за среднорочна стратегија, а основна цел е на среден рок да се минимизираат трошоците за негово сервисирање. Во стратегијата се дадени и ризиците со кои се соочува портфолиото на долгот, како и препораките за негово менаџирање.

Инаку, во однос на БДП, на крајот на 2005 година јавниот долг на Македонија изнесува 40,9% или 1,8 милијарди евра. Најголемиот дел е деноминиран во странска валута, а само 6% во домашна. Поголем дел од долгот е во хартии од вредност, меѓу другото, и во првата еврообврзница. Со Стратегијата се предлага лимитот на јавниот долг да има тенденција на континуирано намалување од 40,9% кон 37% од БДП, потоа лимитите на издадени државни гаранции да имаат незначителен тренд на раст од 3,8% до 4,1% од БДП, а вкупниот лимит на државно задолжување да биде околу 189 милиони евра, од кои 131 милион евра задолжување кон странство.

Република Македонија е на дното на листата на земји со средна задолженост. Според министерот за финансии Никола Поповски, средствата од приватизацијата на ЕСМ сериозно ја зацврстија буџетската рамка и се гаранција дека сервисирањето на јавниот долг нема да биде проблем. Долгорочно цел е Македонија да стане полноправна членка на ЕУ и таа се подготвува за примена на еврото како валута, за што треба да ги исполни критериумите на Европската монетарна унија.

ДОГОВОР ЗА ФОРМИРАЊЕ УНИВЕРЗИТЕТСКИ ЦЕНТАР ЗА РАЗВОЈ НА НОВИ БИЗНИСИ

Во Ректоратот на Универзитетот „Свети Кирил и Методиј" – Скопје е потпишан договор со Австриската агенција за развој за формирање на универзитетски центар за развој на нови бизниси. Договорот го

потпишаа ректорот на Универзитетот Ѓорѓи Мартиновски, деканот на Машинскиот факултет Милан Косевски и амбасадорот на Австрија во Република Македонија Филип Хојос.

Основни цели на проектот се формирање на Центар за развој на нови бизниси при Универзитетот „Свети Кирил и Методиј, кој ќе претставува креативен инкубатор на иновативни технолошко базирани и услужно ориентирани решенија, подигнување на претприемачката свест и начин на размислување помеѓу студентите, скорешните дипломци и наставниот и асистетски кадар на Универзитетот, зголемување на практичните бизнис вештини на студентите и дипломците со цел да се мотивираат да отворат сопствени бизниси и директна асистенција и консалтинг на студентите со цел самовработување и развој на сопствена фирма.

МЕПСО ОБЕЗБЕДИ 25 МИЛИОНИ САД $ ЗА РАЗВОЈ

Светската банка му одобри заем од 25 милиони долари на МЕПСО за подобрување на сигурноста и развој на енергетската мрежа во Македонија. Договорот за заемот го потпишаа претставникот на Светска банка во Македонија Сандра Блуменкамп и директорот на МЕПСО Трајче Черепналковски, а министерот за финансии Никола Поповски се потпиша во име на државата за давање гаранција за заемот.

Со средствата, ќе се финансира воспоставувањето на енергетска врска со Грција преку Битола, изградба на нови трафостаници и ревитализација на постојните меѓу кои и трафостаницата „Скопје 5“.

Според Блуменкамп, целта на Договорот е да се обезбеди функционирање на македонскиот преносен систем и да се подобри сигурноста во снабдувањето на енергијата ако се има предвид, како што рече, дека во наредните години проблем ќе биде обезбедувањето на електрична енергија не само во Македонија туку и на светско ниво. „Производните капацитети се со просечна старост од 30 години што значи потребни се дополнителни капацитети за да се избегнат рестрикции и недостиг на енергија“, изјави Блуменкамп.

Министерот за финансии Никола Поповски, по потпишувањето на Договорот истакна дека секоја земја која нема да успее успешно да го реши енергетскиот проблем не може да смета на економски раст, и токму од тие причини, Владата вложува најголем дел од јавните инвестиции во сообраќајната инфраструктура и електроенергетската мрежа. Владата со задоволство ја издава оваа гаранција бидејќи е уверена дека заемот ќе биде инвестиран на вистински начин и дека МЕПСО е финансиски способен да го врати. Заемот е дел од финансиската поддршка што Светската банка и ја дава на земјите од ЈИЕ за развој на енергетскиот сектор, вредна над една милијарда долари.

ЗАПОЧНА ИЗГРАДБАТА НА НОВАТА АМБАСАДАТА НА САД

Со свечена церемонија на локацијата Градиште, симболично се одбележа започнувањето на изградбата на новата американска амбасада во Скопје. Според американската амбасадорка Џилијан Миловановиќ, новата амбасада на САД ќе претставува силен и видлив симбол на пријателство, партнерство и на заедничките демократски вредности што постојат меѓу САД и Македонија. Претседателот Бранко Црвенковски, истакна дека изградбата на новиот објект е симбол на старите и традиционални основи на пријателство, разбирање и соработка помеѓу двете држави и двата народа, кои имаат своја долга предисторија. На свеченоста која се одржа на височрамнината над реката Вардар, каде што ќе се гради новиот комплекс, присуствуваа голем број гости, претставници на Владата, политичките партии, членови на дипломатскиот кор, на локалната самоуправа, верските заедници и бизнисмени.

„Новата американска амбасада претставува крупна американска инвестиција во земјава и израз на довербата во иднината на Македонија како независна, стабилна, мултиетничка држава“, истакна амбасадорката Миловановиќ, која заедно со претседателот Црвенковски и претставниците на Стејт департментот за прекуокеански градежни операции ги поставија темелите за изградба на амбасадата.

Претседателот Црвенковски во својот говор на свеченоста рече: „Македонија во октомври минатата година го стави во функција новиот објект на својата целосно реновирана амбасада во Вашингтон. Денес, САД во Скопје ја започнуваат изградбата на новиот

објект. Во двата чина е содржана посебна симболика – изградивме или започнуваме со изградбата сосема нови објекти, но тоа го правиме врз старите и традиционални основи на пријателство, разбирање и соработка помеѓу двете држави и двата народа кои имаат своја долга предисторија„.

Плановите се до 2008 година на месноста Градиште да никне новиот објект, кој според најавите ќе се вклопи во средината и ќе содржи елементи од македонската архитектура. Овој проект, според претставниците на САД, на македонската економија ќе и донесе над 31.6 милиони долари.

ДИРЕКТНА АВИОНСКА ЛИНИЈА МОСКВА - СКОПЈЕ

Компанијата „Р–Турс“ од почетокот на јуни ќе отвори директна авионска линија на релација Москва – Скопје – Охрид, наменета во најголем дел за руските туристи кои ќе сакаат да ја посетат Македонија. Одлуката за отворање на летот Москва – Скопје беше соопштена на свеченото отворање на големиот московски саем на туризмот „Патувања и туризам“. Првпат на таа манифестација учествува и Република Македонија. На свеченото отворање говореше амбасадорот на Македонија, Ристо Никовски, додека земјата беше претставена од неколку туристички агенции. Организаторот на нашиот настап е Министерството за економија.

Неспорно е дека отворањето директна авиолинија Москва – Скопје создава големи можности за развој на туризмот и за полесно патување на деловните луѓе. Во Русија постои голема симпатија спрема Република Македонија, па со право се очекува и бројот на руските туристи да биде се поголем. Организаторите на новата авио линија се надеваат дека потенцијални патници би можеле да бидат жителите од јужните делови на Србија, Косово, но и на Албанија, кои патуваат во Русија.

СВЕТСКАТА БАНКА ЌЕ ГО ПОДДРЖУВА РАЗВОЈОТ И НА ЕНЕРГЕТСКИОТ СЕКТОР

Светска банка најави почеток на работа на две студии финансирани со грант од банката. Првиот е нацрт на концесиски договори за мини–хидроцентрали, а вториот, рамка за привлекување на приватни инвестиции во развојот на малите хидроцентрали. Тимот на Светската банка наскоро ќе ги започне разговорите околу содржината на студиите со Министерството за економија и со Регулаторната комисија за енергетика, како корисници на овие грантови.

Според банката, веќе се одржани средби со МЕПСО заради преземање на мерки за старт на регионалниот енергетски проект ЕСЕЕ APL 3, за чија имплементација на Македонија неодамна и беа одобрени 25 милиони долари. Покрај тоа, глобалниот Фонд за заштита на околината ГЕФ, ја разгледува можноста за доделување грант од 5,8 милиони долари за поддршка на обновливата енергија и енергетската ефикасност, за што се планира наскоро да започнат преговори со Владата.

Тимот на Светската банка ја образложи и целта на регионалната студија за гасификација, која во моментов се подготвува за земјите од Југоисточна Европа. Главни цели на оваа студија се одредување на степенот на побарувачка на природен гас, анализа на економичноста на користењето на гасот од Каспискиот басен, Блискиот Исток и Русија, анализа на трасите за гасовод и идентификација на потенцијалните институционални и правни бариери за гасификација.

„СВИСЛИОН“ СТАНА КОСОПСТВЕНИК НА„АГРОПЛОД“

„Свислион„ ќе учествува на тендерот за државниот капитал во „Агроплод“, најавуваат од канцеларијата на друштвото во Скопје. Прехранбената индустрија „Свислион“ минатата недела преку Македонската берза откупи 25% од капиталот во ресенската фабрика, со намера наскоро да го докупат доминантниот управувачки пакет. Производите од „Агроплод„ ќе се пласираат на пазарот преку дистрибутивната мрежа на Свислион, поради што и дел од вработените од ресенската фирма ќе поминат кај новиот косопственик. Свислион најавува и редизајн на амбалажата на производите, како и најдоцна до септември ремонт на целата опрема за производство.

Швајцарската „Свислион“ Д.Р.Д во сопственичката струтура на „Свислион“ ДОО Скопје учествува со 70% од капиталот, додека останатите 30% се сопственост на странско физичко лице. Скопското

друштво е дел од 16 фабрики на компанијата „Свислион“, и тоа за преработка на кондиторски производи, храна и производство на пиво. Државата во „Агроплод“ поседува 20% од капиталот.

ОДОБРЕН ПРВИОТ ПРЕГЛЕД НА СТЕНД-БАЈ АРАНЖМАНОТ СО ММФ

Бордот на директори на Меѓународниот Монетарен Фонд на 19 април 2006 година, го одобри успешното комплетирање на Првиот преглед на Стенд–бај Аранжманот што Република Македонија го има склучено со ММФ. Членовите на Бордот на директори се согласија со позитивната оценка на извршувањето на мерките предвидени со Програмата која е во поддршка на Аранжманот. Бордот на директори ги поздравија охрабрувачките економски резултати кои ги оствари Владата на Република Македонија во текот на досегашната имплементација на Аранжманот, и дадоа признание за добрата фискална и монетарна политика која што ја спроведува Владата. Исто така, беше ставен акцент на обемната агенда на структурни реформи предвидена со Аранжманот, како на потребата од понатамошно одржување на финансиска дисциплина и понатамошно подобрување на управувањето во здравствениот сектор.

Бордот на директори, ја поздрави успешно завршената приватизација на ЕСМ–Дистрибуција, истакнувајќи дека пакетот на приватизации треба да се заокружи со успешна постприватизација на преостанатиот дел од акциите во Телеком, со цел понатамошно либерализирање во овој сектор, во согласност со обврските кон ЕУ.

Бордот на директори, исто така, истакна дека и понатаму Владата на РМ треба да работи на подобрување на бизнис климата во земјата што е клучно за привлекување на странски директни инвестиции од една страна, како и за подготовка на земјата за влез во Европската Унија.

ИЗРАЕЛСКА ЈАФА ЌЕ ИНВЕСТИРА ОД 15 ДО 20 МИЛИОНИ ЕВРА ВО ИНО СПЕКТАР

Израелската компанија Јафа најверојатно ќе инвестира од 15 до 20 милиони евра во развој на скопската фабрика за производство на сокови Ино Спектар. Планирано е со развојот на фабриката физичкиот обем на производство на сокови двојно да се зголеми, и со тоа да се победи домашната и конкуренцијата од соседните земји. За таа цел Израелците досега потрошиле околу 2,5 милиони евра, за опремување на фабриката со најсовремени машини, за изработка на дизајн на амбалажата на соковите, како и за изработка на маркетинг стратегија. Само за обука на вработените од Јафа планираат да потрошат околу 40.000 евра. Досега се купени и 15 возила за дистрибуција на соковите, а склучен е и договор за рекламна кампања со една од домашните маркетинг агенции со кои се изработува планот за дизајн на амбалажата на соковите.

Инаку, Јафа веќе ги ребрендираше соковите на Ино Спектар, а скопската фабрика според израелски рецепт ќе ги произведува и брендовите „Јафатропик“ и „Јафа фреш“, природни сокови. Очекувањата се дека со новите инвестиции, годишниот промет би можел да достигне 20 милиони евра преку продажбата на соковите со нов бренд, на пазарите во Србија и Црна Гора, БиХ, Бугарија и Романија.

ОБНОВА НА ШЕСТ ПУМПНИ СТАНИЦИ ОД ОХРИДСКИОТ КОЛЕКТОР

Министерот за животна средина и просторно планирање, Зоран Шапуриќ, и швајцарскиот амбасадор во Македонија, Томас Фуглистер, во Скопје потпишаа финансиски Договор за рехабилитација на шест пумпни станици за охридскиот колектор. Станува збор за прв сегмент од Програмата за води на швајцарската влада, што во континуитет ќе се спроведува за заштита на водите во Република Македонија. Со потпишувањето на Договорот, швајцарската Влада, преку агенцијата СЕКО, на Македонија и доделува грант во износ од околу 1 милион швајцарски франци, наменети за рехабилитација на шесте пумпни станици на источниот дел од колекторскиот систем.

„Владата на Швајцарија уште еднаш излегува во пресрет на нашите потреби и се потврдува како наш добар партнер за реализација на активности, кои се

тесно поврзани со заштита на животната средина. Се надевам дека со оваа помош ќе се обезбеди непречено функционирање на колекторскиот систем околу Охридското Езеро, ќе се елиминираат проблемите и застојот, кои беа чести заради застарената опрема во него и како краен резултат ќе добиеме подобрен квалитет на езерските води“, рече Шапуриќ.

Амбасадорот Фуглистер истакна дека Охридиското Езеро се смета за еден вид уникатен систем во земјата, но и во Европа, поради што е неопходна неговата заштита.

СОРАБОТКА МЕЃУ СТОПАНСКИТЕ КОМОРИ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И ХОНГ КОНГ

Претставници на Сојузот на стопански комори на Република Македонија одржаа прва деловна средба со Стопанската комора на Хонг Конг. На средбата, како што се наведува во соопштението од Сојузот, двете комори ги претставија своите организации и ги усогласија начините на комуникација и соработка во иднина.

Средбата со Стопанската комора на Хонг Конг е дел од посетата на ССК на Кина, во која се предвидуваат и средби со стопанската комора на Шангај, билатерални деловни средби со кинески стопанственици, како и посета на светски саеми за електроника, компоненти и производи за широка потрошувачка.

Резултат од посетата на Кина треба да биде отпочнување на забележително институционално поврзување на македонските бизнисмени со бизнисмените од Кина и Хонг Конг, при што би се олеснила трговската размена и би се продлабочила деловната размена меѓу овие две земји.

ОТПОЧНУВАЊЕ НА ИЗГРАДБАТА НА МАТКА 2

„Компанијата Рико ги приврршува сите подготовки потребни за склучување на договорот, и во првата половина на мај ќе почне со изградба на хидроцентралата Матка 2“, изјави Марјан Шифтар, амбасадорот на Република Словенија во земјава.

Конзорциумот на Рико сериозно преговара за организацијата на оваа инвестиција, во која е предвидено 50% од инвестицијата да ја извршат домашни изведувачи.

Амбасадорот на Словенија истакна дека и покрај досегашните проблеми на словенечките компании за инвестирање во Македонија, интерес за влез во бизнисот се уште постои, дури и се зголемува. „Меркатор и Енерготуш имаат стратегија за ширење во Југоисточна Европа, така што без оглед на проблемите со земјиштето, претставникот на Енерготуш продолжува со разговори со потенцијалните партнери на локално ниво“. Исто така, и компанијата Турбоинститут ќе учествува на тендерот на ЕЛЕМ за малите хидроцентрали, но дали ќе победи зависи од конкуренцијата.

Шифтар ги посочи и досегашните успешни примери на словенечки инвестиции во Македонија, како Тутунска банка, која е капитално поврзана со Нова Љубљанска банка, берзанските словенечки куќи, кои стануваат се поинтензивни играчи на Македонската берза. Освен нив, за влез на македонскиот пазар има најави и од осигурителното друштво Триглав, Геодетскиот завод, и компанијата Хелиос. Областите на соработка се енергетика, финансиски услуги, градежништво и лозарство.

БРИЛИЈАНТ ЌЕ ГРАДИ ФАБРИКА ЗА БИОДИЗЕЛ

Штипски „Брилијант“ ќе гради фабрика за производство на биодизел еколошко гориво по европски стандарди. За таа цел раководството на фабриката потпиша договор за технолошка опременост со германската компанија „ГЕА Вестфалија“. Во новиот производствен капацитет „Брилијант“ ќе вложи 9,8 милиони евра. Производството ќе биде целосно автоматизирано, со годишен капацитет од 100.000 тони гориво. „Технологијата што ќе се применува во новата фабрика овозможува целосна искористеност на суровините, без отпадни материјали што ја загадуваат околината. Биодизел горивото е алтернативно, антитоксично, биолошки разградливо, еколошко гориво, создадено од суровини од разновидно растително потекло“, истакнуваат во оваа штипска фабрика.

ПАЗАРИ ВО РАЗВОЈ ВО ЕВРОПА: Справување со растечките дефицити на тековните сметки

Клучни ризици и понатаму се зголемувањето на домашната побарувачка во евро областа, големите регионални дефицити на тековната сметка и брзиот кредитен пораст

Во европските земји во подем, регионалниот пораст на БДП се сведе на умерено ниво од 5.4% од исклучително високото ниво во 2004 година, и се проектира дека ќе остане близу ова ниво во 2006 година, поткрепено од генерално силната домашна побарувачка и – и покрај апресијацијата на девизните курсеви – цврстиот пораст на извозот, поттикнат од континуираниот силен пораст на увозот кај трговските партнери. Инфлацијата на главните потрошувачки производи е умерена, а зголеманите цени на нафтата во голем број случаи се неутрализираат со порастот на валутите, иако притисоците на „прегревање„ предизвикуваат загриженост во делови во Јужна Европа и балтичките земји. Во блиска иднина, клучни ризици и понатаму се зголемувањето на домашната побарувачка во евро областа; големите регионални дефицити на тековната сметка; и брзиот кредитен пораст – особено кај изнајмувањето недвижности – во голем број земји во регионот, при што голем дел од кредитите се деноминирани во странска валута.

Регионалниот дефицит на тековната сметка забележа скромен пад на 5.2% од БДП во 2005, и се проектира да остане приближно на тоа ниво во 2006 и 2007 година. Во рамките на тоа, во регионот постојат различни трендови. Во југоисточна Европа, надворешно-трговските дефицити се зголемуваат – особено во Бугарија и во помала мера во Турција – водени од различните комбинации на растечка приватна домашна побарувачка и кредитен пораст, повисоките цени на нафтата и силните приливи на капитал, честопати придружени со апресирачки девизни курсеви. Во другите земји – особено во Чешката Република и Полска – дефицитите претставуваат опаѓачки тренд иако и понатаму се високи во балтичките земји, во Унгарија, и, од неодамна, во Словачка. На страната на финансирањето, учеството на финансирањето со долг (особено краткорочниот) постепено се зголемува – се очекува да финансира половина од регионалниот дефицит на тековната сметка во 2006 – и е особено високо во Турција, Унгарија, и балтичките земји.

Како што беше образложено во претходните изданија на World Economic Outlook, природата на ризиците поврзани со

овие дефицити е различна. Во централна Европа, дефицитите во надворешно–трговската размена се тесно поврзани со фискалната нерамнотежа; во балтичките земји и југоисточна Европа главно го рефлектираат однесувањето на приватниот сектор. Согласно на тоа, ризиците и корективните мерки во централна Европа се релативно јасни; во балтичките земји и југоисточна Европа, пак, и двете се многу посложени – особено со оглед на се поголемата употреба на финансирањето со долг – политиките се повеќе се „одење спроти течението“ за да ги намалат потенцијалните ризици. На среден рок, како прашање на пресметка, тековните сметки во повеќето земји треба значително да се приспособат со цел да се стабилизираат нето инвестициските позиции . Ова приспособување веројатно ќе биде полесно – и ќе вклучува помало приспособување на девизниот курс – колку што економијата е поотворена, доколку минатите приливи биле инвестирани во секторот на разменливи стоки и колку што се пофлексибилни домашните пазари. Управувањето со ова приспособување ќе биде од особено значење во оние земји кои имаат или планираат да се пренасочат кон режим на фиксен девизен курс, вклучувајќи и со цел да ги избегнат потенцијалните дефлаторни притисоци.

Во Полска, порастот на БДП забави на 3.2% во 2005 година, значително под потенцијалот, рефлектирајќи ја намалената домашна побарувачка по „бумот“ по добивањето членство во ЕУ во 2004 година, слабите услови на пазарот на работна сила и повисоките цени на нафтата. Во блиска иднина, порастот на БДП се очекува да се зголеми на 4.2% во 2006 година, а порастот на потрошувачката ќе биде поттикнат од повисоките пензиски плаќања. Меѓутоа, многу работи зависат од надворешните настани – особено порастот во Германија – и силата на инвестициите во контекст на комплицираната пост–изборна политичка ситуација. Со оглед на тоа што инфлацијата е проектирана да остане на таргетот од 2.5% или подолу во 2006 и 2007 година, каматните стапки постепено се намалуваа од почетокот на 2005 година. Клучен предизвик и понатаму ќе биде намалувањето на високиот дефицит на општата државна власт – кој, со исклучок на мерките на приспособување, веројатно ќе се стабилизира на околу 5% од БДП на среден рок – за да се стабилизира јавниот долг под 50% од БДП. Со оглед на тоа што невработеноста е 18%, а коефициентот на инвестиции и БДП е најнизок во регионот, мерките за подобрување на функционирањето на пазарот на работна сила и зајакнувањето на инвестициската клима исто така имаат приоритет.

Во Унгарија, порастот на БДП е близу до потенцијалниот, поттикнат од се поголемиот извоз, опоравувањето во Западна Европа и инвестициите во изградба на автопатишта. И покрај високите цени на нафтата, инфлаторните очекувања остануваат под контрола, а инфлацијата на клучните потрошувачки стоки е на најниско ниво досега; по постепените намалувања на стапката на Централната банка во текот на 2005, циклусот на олеснување заврши во октомври, а реалните стапки остануваат високи. Многу високиот надворешно–трговски дефицит и фискалниот дефицит – од кои и двата беа околу 7,5% од БДП во 2005 – се значителни; освен тоа, со оглед на неодамнешните даночни намалувања и континуирано високи јавни расходи, не се очекува големо подобрување во 2006. Иако ситуацијата се комплицира со претстојните избори, знаците за ослабување на пазарот ја истакнуваат потребата од решителна фискална консолидација. Големите девизни заеми на домаќинствата, исто така претставуваат ризик, зголемувајќи ја изложеноста на понатамошната депресијација на форинтот. Словенија и понатаму има стабилен пораст и стабилни макроекономски резултати; инфлацијата се намали на 2.5%, таа сега треба да ги исполни Мастришките услови и е добро подготвена да го усвои еврото во јануари 2007 година, како што е планирано.

> **На среден рок, тековните сметки во повеќето земји треба значително да се приспособат со цел да се стабилизираат нето инвестициските позиции. Ова приспособување веројатно ќе биде полесно - и ќе вклучува помало приспособување на девизниот курс - колку што економијата е поотворена, доколку минатите приливи биле инвестирани во секторот на разменливи стоки и колку што се пофлексибилни домашните пазари**

Порастот на БДП во Чешката Република се зголеми на 6 проценти во 2005 година, при забавен пораст на домашната побарувачка, урамнотежен со големиот пораст на извозот со насочувањето на досегашните странски инвестиции, и се очекува да дојде на умерено ниво во текот на 2006. Централната банка започна да го менува претходното олеснување на политиките, иако со оглед на тоа што инфлаторните очекувања се цврсто под инфлацискиот таргет од 3%, треба да се почекаат податоците за зајакнувањето на домашната побарувачка, која и понатаму е нестабилна, пред да се преземат понатамошни чекори. Иако дефицитот на општата државна власт беше намален на 2.6% од БДП во 2005 година, над 2% од

БДП под таргетот, со предлог–буџетот за 2006 овие придобивки се намалуваат, истакнувајќи ја потртебата за дополнителни напори за консолидација, особено со оглед на притисоците од стареење на населението, големите гаранции на јавниот сектор и ограничениот опфат за дополнителни приходи од приватизација. Во Словачка, макроекономските перспективи се стабилни, иако невработеноста – и покрај тоа штосе намалува – е многу висока. По вклучувањето во новиот механизам на девизен курс (ЕРМ–2) кон крајот на 2005 година, клучен предизвик ќе биде намалувањето на инфлацијата, со цел да се исполни Мастришкиот критериум со истовремено избегнување на номиналната апресијација на валутата, задача што ќе биде олеснета со построгата фискална позиција од сегашната.

Со оглед на тоа што невработеноста во Полска е 18%, а коефициентот на инвестиции и БДП е најнизок во регионот, мерките за подобрување на функционирањето на пазарот на работна сила и зајакнувањето на инвестициската клима, исто така, имаат приоритет

Во Балтичките земји, порастот на БДП е силен, поттикнат од генерално стабилните макроекономски политики и широките структурни реформи. Меѓутоа, со оглед на тоа дека домашната побарувачка е поттикната со брзиот пораст на кредитите за приватниот сектор, загриженоста од „прегревање„ се зголеми, рефлектирајќи се во дефицитите на тековната сметка; брзорастечките цени на капиталот и недвижностите; и – до помала мера – нагорните притисоци на цените, со што за било која земја е тешко да ги исполни Мастришкиот критериум за инфлацијата оваа година. Иако приоритетите се различни од една до друга земја, важни се мерките за ставање на кредитниот пораст под контрола, особено за хипотекарните заеми (неодамнешното затегнување на пруденттните регулативи во Естонија е добар чекор), како и зајакнатата финансиска супервизија; фискалната политика – иако генерално прудентна – треба да настојува да ги намали притисоците врз побарувачката.

Во Бугарија и Романија, домашната побарувачка значително ги надмина очекувањата, предизвикани од брзиот кредитен пораст, големите зголемувања на платите, даночното намалување во Јануари 2005 година (Романија), и континуираниот силен пораст на инвестициите (Бугарија). Согласно на тоа, инфлаторните притисоци се интензивираа – во Романија, и покрај значителната апресијација на леите – и дефицитот во надворешно–трговската размена нагло се зголеми – во Бугарија на 11.8% од БДП, и е еден од највисоките во регионот. Иако дефицитот во надворешно–трговската размена е главно воден од приватниот сектор, тој претставува се поголем извор на нестабилност, истакнувајќи ја потребата од зауздување на кредитниот пораст, особено кај домаќинствата; затегнување на фискалната позиција и, во Романија, поголемо ограничување на платите. Структурните реформи се клучни за зајакнување на страната на понудата, вклучувајќи ја поголемата флексибилност на пазарот на работна сила, приватизацијата во тек (Романија) и подобрување на деловната клима (Бугарија).

По исклучително брзата експанзија во 2005 година, порастот на БДП во Турција се очекува да биде умерен на 6% во 2006 година, а главен ризик со кој се соочува економијата е поврзан со високиот дефицит на тековната сметка. Спротивно на очекувањата, порастот на БДП се повеќе се потпира на домашната побарувачка, особено инвестициите; состојбата на сметката на надворешно–трговската размена и понатаму се влошува, главно поради зголемените цени на нафтата и растечките приливи на капитал – делумно рефлектирајќи ја големата глобална ликвидност и подобрите основи во Турција – проследени со реална апресијација на лирата. Иако составот на приливите на капитал значително се подобри – при што учеството на краткорочните приливи (вклучувајќи грешки и пропусти) речиси се преполови на 37% во 2005 година – Турција и понатаму е подложна на промени во расположението на инвеститорите. Буџетот за 2006 година соодветно обезбедува скромно зајакнување на фискалната политика, што дава простор за постепено монетарно олеснување и дополнително натрупување на резерви. Понатамошните структурни реформи, вклучувајќи го навременото донесување на пензискиот закон, зајакнувањето на наплатата на придонесите за социјално осигурување, реформата на данокот на доход и континуираното подобрување на банкарската супервизија – уште повеќе, многу брзиот пораст на кредитите за приватниот сектор – остануваат клучни фактори за одржување на силните економски резултати до денес и зголемување на отпорноста кон повторно влошување на состојбата во сегашните „бенигни“ надворешни услови.

Преземено од:
World Economic Outlook, April 2006

ПРОЦЕС НА ЕВРОПСКА ИНТЕГРАЦИЈА - "КВАНТЕН СКОК" ВО НОВА РЕАЛНОСТ

За да се разберат сите аспекти и димензии на значење на овој чин, не е потребно да се навлегува длабоко во историјата, туку само да се зирне во блиското минато

Јован Деспотовски

Јован Деспотовски е роден 1977 година. Дипломирал на Економскиот факултет во Скопје, на отсекот Деловна-бизнис економија. Работел во BOMAG - Boppard (водечки светски производител на градежна опрема), потоа во „ЈП Комунална хигиена“ на проект од Светска банка, во „ЈП Македонски пошти“ бил член на одбор за контрола на материјално-финансиско работење и во Владата на Република Македонија - Секретаријат за европски прашања.
Основач е и претседател на Здружение на граѓани „ДД - Директна Демократија“ Скопје, надворешен соработник е на Центарот за информативна деконтаминација на младите (БиХ) - проект поддржан од Шведскиот Хелсиншки комитет за човекови права, Ко-основач и член на МЕНСА Македонија (Асоцијација на лица со натпросечна интелигенција), член на Македонското Здружение на финансиски аналитичари, како и на Младинскиот Совет на Македонија. Зборува англиски, француски и германски јазик.

Квантниот скок во новата, европска, реалност на Република Македонија се случи на 15 декември 2005 година, кога шефовите на држави и влади на земјите членки на Европската Унија едногласно донесоа Одлука да ги наградат реформските напори на Република Македонија со статус на земја кандидат за членство. За да се разберат сите аспекти и димензии на значење на овој чин, не е потребно да се навлегува длабоко во историјата, туку само да се зирне во блиското минато. Овој текст е скромен обид да се потсетиме на сето она што придонесе во успехот што Република Македонија и сите нејзини граѓани го остварија во последните денови на 2005 година.

Објективните околности на отворени прашања со соседите, блокади, закаените од прелевање на судирот од блиското соседство, но и слабата внатрешна организација и кадровска екипираност, немањето јасна визија и иницијатива се главните причини зошто Македонија ја испушти Агендата 2000 и проширувањето со 10 + 2 нови членки од поранешниот источен блок. Превземањето на одговорноста за процесот, во услови кога приоритет на новата Влада беше имплементацијата на Рамковниот договор, како инструмент на долгорочна стабилност и просперитет, дојде како последица на разбирањето на европската интеграција како политички проект за долгорочен мир во Европа.

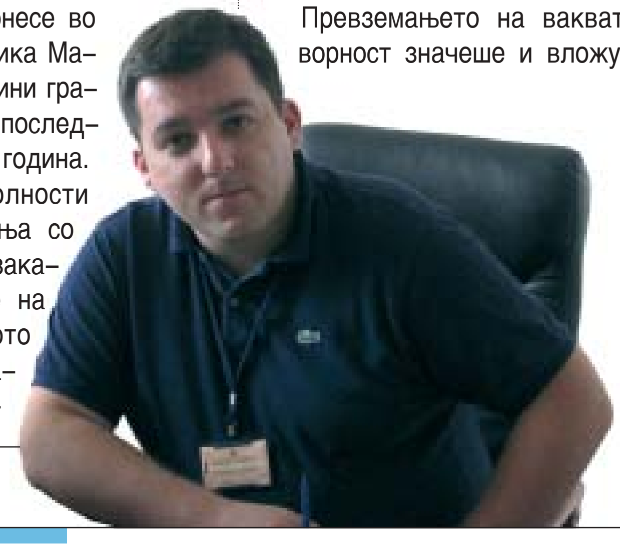

Превземањето на ваквата одговорност значеше и вложување на

“Мислењата изразени во овој текст се на авторите и не мора во целост да ги претставува ставовите на Министерството за финансии”

значаен дел од сопствениот капацитет во овој процес, што носеше ризик од преголема изложеност на носителите на политичка власт на товарот на функциите на државата. Сепак, фактот дека внатрешната криза во 2001 година, заедно со причините(лите) кои доведоа до неа, не само што ја врати земјата на почеток, туку безмалку ја втурна и во историјата, наложи обврска за максимално сопствено вложување во процесите, чии резултати можат да гарантираат сигурност за индината на земјата и нашите сограѓани.

Првиот предизвик на управувањето со процесот на европска интеграција подразбираше негово издигнување на ниво на врвен стратешки приоритет на Владата. Креативниот пристап уште од самиот почеток овозможи широк дијапазон на аргументи за вадење од дневно–политичката арена, во која европската интеграција се наоѓаше дотогаш, и нејзино издигнување на врвот на агендата. Меѓу другите, еден од посилните аргументи и пред институциите на државата и пред јавноста беше дека имплементацијата на обврските од Рамковниот договор (како тогашен апсолутен приоритет), ќе биде успешна доколку се разбере како дел од процесот на интеграција во ЕУ т.е исполнувањето на политичките критериуми за членство.

Првиот предизвик на управувањето со процесот на европска интеграција подразбираше негово издигнување на ниво на врвен стратешки приоритет на Владата. Креативниот пристап уште од самиот почеток овозможи широк дијапазон на аргументи за вадење од дневно-политичката арена, во која европската интеграција се наоѓаше дотогаш, и нејзино издигнување на врвот на агендата

Успехот во наметнување на ваквата, нова, стратешка рамка на политичките реформи во Република Македонија послужи како добра основа за надминување на тешкотиите со кои се соочуваше имплементацијата на Рамковниот договор. Во таа смисла, како најдобар пример за позитивната улога на „аргументот европска интеграција“ беше неуспешниот референдум за новата територијална организација на општините, мотивиран од, според многумина, дневно политички цели. Референдумот беше сериозна закана за процесот на децентрализација, како една од најважните демократски реформски проекти на земјата. Токму од иницијаторите на референдумот, по само неколку месеци од истиот, дојде и најдобрата потврда за значењето на процесот на децентрализација, преку јавна кампања во печатените медиуми за резултатите на локалните власти во практикувањето на новите овластувања.

Паралелно со издигнувањето на процесот на европска интеграција на врвот на приоритетите на земјата и нејзината јавност, се наметна потребата од зајакнување на неговата внатрешна организација. Сериозно потценет во предходните години, капацитетот на клучната институција – Секторот за европска интеграција, почна да го намалува јазот до нивото што го налагаше дотогашното темпо на процесот. Постепено, се изгради тим на млади, способни и пожртвувани луѓе, кои сопствениот успех го мерат преку брзината на исполнувањето на препораките дадени во годишните извештаи на Европската Комисија. Новиот кадар успеа да наметне и нов однос кон самиот процес од чисто респонсивен кон проактивен. Така, 2003 и 2004 година воведени се нови инструменти за организирање и управување со европската интеграција, со целосно вклучување на државните институции, кои имаат надлежности, а со тоа и потребната експертиза во сите области. Акциониот план за реализација на препораките од Извештајот на Европската Комисија за РМ 2004 година е првиот елемент на новиот активен пристап на организација на процесот, врз база на јасно дефинирани обврски и рокови за нивна реализација.

Истовремено, како есенцијален дел на европската агенда, интензивиран е процесот на преведување на македонски јазик на европските правни акти и тоа од помалку од 2.000 страници до 2003, на преку 10.000 во 2004 и 2005 година. Со тоа, поставен е и основниот предуслов за интензивирање на процесот на приближување на законодавството, што се манифестира преку зголемен обем на годишните Програми, како и зголемен степен на нивна реализација. Така, во 2001 и 2002 година со Програмата се опфатени вкупно 21 правен пропис, што е еквивалентно само на годишната Програма за 2003. Веќе во 2004, процесот на приближување на законодавството е интензивиран за три пати, при што се опфатени вкупно 59 национални правни акти. Трендот на интензивирање продолжува и во 2005, каде само во првите два квартали апроксимирани се вкупно 45 правни акти.

Искачувањето на европската интеграција на врвот на агендата на земјата, зајакнувањето на внатрешните капацитети и проактивниот однос кон процесот резултираа со значаен напредок во сите области, идентификувани како приоритет од страна на ЕУ. Ваквиот напредок, комбиниран со јасната визија за

1) Преточен и во Националната стратегија за интеграција на РМ во ЕУ, усвоена во 2004 година

стратешкиот приоритет на Република Македонија[1] беа главните аргументи во прилог на одлуката за поднесување на Апликацијата за членство во ЕУ (март 2004). Во пресрет на донесувањето на ваквата одлука, се разви широка јавна дебата во однос на оправданоста на ваквиот чекор и изборот на тајмингот за истиот. Во рамките на дебатата, одредени политички субјекти отворено го манифестираа својот скептицизам кон ваквиот чекор, истакнувајќи дека Апликацијата на Република Македонија ќе доживее тотално фијаско т.е. дека во најдобра рака нема никогаш да добиеме одговор од Брисел.

Наспроти ваквите ставови, по поднесувањето на Апликацијата, на што предходеше Декларација на Собранието на РМ, веќе во октомври истата година, Европската Комисија и достави на Република Македонија Прашалник со повеќе од 2.500 прашања од сите области. Приемот на Прашалникот и подготовката на одговорите го следеа повеќе од 2.000 државни службеници, организирани во 31 работна група, координирани од страна на Секторот за европска интеграција. Одговорите на Прашалникот беа доставени на 15 февруари 2005 година, две недели пред провизорниот рок поставен од страна на Европската Комисија.

Со кредибилитет на сериозен партнер во исполнување на обврските и со највисоки оценки за понудениот квалитет на одговорите, Владата на Република Македонија продолжи со редовните контакти со Европската Комисија во процесот на подготовка на Мислењето. Како институционална рамка за овие контакти послужија Советот и Комитетот за стабилизација и асоцијација, формирани со Спогодбата, која беше целосно ратификувана од сите земји членки на ЕУ и стапи на сила предходната година, како прва воопшто во регионот на Западен Балкан (1 април 2004).

Кон тоа, треба да се додаде и фактот што нивото на јавен интерес кон процесот на одговарање на Прашалникот задржа константно високо ниво за време на целиот негов тек (4 месеци), со изразена целосна поддршка и доверба. Ова високо ниво на интерес продолжи да се манифестира и по февруари 2005, блиску следејќи ги сите коментари, препораки и сигнали од Брисел.

Во ноември 2005 година, Европската Комисија го објави своето позитивно мислење кон Апликацијата на Република Македонија за членство во ЕУ, со јасна препорака до Европскиот Совет за доделување статус кандидат за членство за нашата земја. Токму интензивирањето на реформските процеси и, во тие рамки, успешната реализација на еден од нејзините клучни проекти (Рамковниот договор) насочен кон исполнување на Политичките критериуми од Копенхаген, се посочени како основа за позитивното Мислење.

Еден месец потоа, на 15 декември 2005 година, Европскиот Совет следејќи ја препораката на Европската Комисија донесе Одлука за доделување на статус земја кандидат за членство во ЕУ на Република Македонија. По само 4 години од вооружениот конфликт и одот по работ на бездната, Република Македонија направи „квантен скок" и се најде пред самата порта на Европската Унија.

> **Европската Унија во моментот се соочува со поширока дебата за сопствената иднина, која ги вклучува и прашањата за идното проширување и досегот на сопствените граници. Едно е јасно, напорите кои сегашните земји кандидати (меѓу кои и Македонија) треба да ги вложат во исполнувањето на критериумите за членство, ќе бидат двојно поголеми од оние на 10-те нови членки**

Придобивките на статусот кандидат за Република Македонија се многубројни, при што би можеле да се издвојат неколку –

(1) Вклучување на Република Македонија во институциите и процесите во ЕУ, пред се, преку учество на официјални средби на Советот на министри и на КОРЕПЕР

(2) Значително намалување на трошоците на т.н политички ризик од инвестирање во Република Македонија. Статусот на кандидат целосно го промени прашањето за европската иднина на земјата од „дали" во „кога"[2]

(3) Во контекст на предходното, трансформација на инструментите за проектирање на процесот од годишни на среднорочни. Новата Национална програма за усвојување на европските аки ја определува агендата на земјата за следниот 4–5 годишен период, нудејќи значително поголем степен на предвидливост на законската рамка, а со тоа и подобра деловна клима

(4) Се зајакна силата на аргументот Европска интеграција, како значаен поттик во спроведувањето на реформите. Институциите – носители на реформските процеси се уверија дека со вложен труд и остварен резултат, вреднувањето т.е. чекорењето нанапред кон целта, нема да изостане

2) Веќе е забележлив зголемен интерес на странските инвеститори. Како објективна пречка за реализација на намерите се посочува изборната година, што како аргумент е својствен и за развиените пазарни економии (САД, ЕУ)

(5) Промена на нашиот став кон процесите од реципиент на прецизни насоки, до активен креатор на сопствената реформска агенда, насочена кон исполнување на критериумите за членство

(6) Можност за користење на Инструментот за претпристапна помош на Европската Унија, чија структура во целост соодветствува со потребите на развојот на земјата (инфраструктура, животна средина, претприменииштво).[3]

(7) На крај, но секако не и последно по значење, Република Македонија прва ги почна разговорите за олеснување на визниот режим за патување во земјите од Шенген зоната.

Новиот активен пристап придонесе и во успешно реактивирање на некои иструменти од постар датум (Прекугранична соработка), а чии средства сега се ставаат на располагање на единиците на локална самоуправа, како поддршка на процесот на економски и социјален развој.

Новиот Инструмент за претпристапна помош, со кој се очекува засилена поддршка на Европската Унија на реформскиот процес и напорите за исполнување на критериумите за членство, носи неколку новини за Република Македонија.

- Прво, структура на помош која во целост одговара на потребите за економски развој на земјата (поддршка на инфраструктура, животна средина и земјоделие)
- Второ, обем на помош, која очекувано треба да се зголеми од сегашните 17.5 евра по глава на жител на околу 30 – 35
- Трето, начин на реализација т.е. воведување на децентрализиран систем на имплементација на помошта.

Кон последното, новиот ИПА инструмент ќе се имплементира според децентрализиран систем кој подразбира значително поголема вклученост на Владата и нејзините координативни механизми во процесот на утврдување на приоритетите и проектите, кои ќе се финансираат. Понатаму, самата постапка за избор на изведувачи на одделни проекти, исплатата на средствата и мониноринготот, како клучни фази во динамиката на реализација на помошта, ќе подлежат на истиот, децентрализиран систем, за што во тек е сеопфатни подготовки за Министерството за финансии (како носител) и останатите институции.

Со статусот на земја кандидат и исполнувањето на политичките критериуми за членство, Владата на Република Македонија ги рефокусира своето внимание и ресурси кон економијата и потребата од забрзан раст и намалување на невработеноста. Кредибилитетот стекнат со успешната имплементација на еден крупен реформски проект (Рамковниот договор) е добар влог во очекувањата дека фокусирањето на Економските критериуми ќе донесе видливи ефекти во следните неколку години.

Клучен збор за 2006 и годините што следат е – КОНТИНУИТЕТ во одењето на напред, кон Европа.

Европската Унија во моментот се соочува со пошироко дебата за сопствената иднина, која ги вклучува и прашањата за идното проширување и досегот на сопствените граници. Едно е јасно, напорите кои сегашните земји кандидати (меѓу кои и Македонија) треба да ги вложат во исполнувањето на критериумите за членство, ќе бидат двојно поголеми од оние на 10–те нови членки. Оттаму, следен клучен чекор за Република Македонија е добивањето на датум за почеток на преговори за членство. Одлуката ќе зависи од оценката на Европската Комисија за исполнувањето на петте приоритети во Европското партнерство за 2006 година[4], меѓукои најзначајно место има спроведувањето на изборниот процес, согласно највиските демократски принципи и стандарди.

Со добивањето на датумот за преговори, Република Македонија ќе и се придружи на Република Хрватска во овој процес, што треба да доведе до остварување на крајната цел – целосна подготвеност за членство во ЕУ до 2010 година.

Континуитетот во водењето на процесот на пристапување во Европската Унија ќе гарантира продолжување и интензивирање на реформите, сега со акцент на економската и институционалната сфера. Воспоставените релации на блискост и доверба со институциите на Европската Унија (Комисија) и земјите членки ќе бидат од клучно значење во процесот на преговори.

Воедно, истите се очекува во голема мера да помогнат и во напорите на Владата/Секретаријатот за европски прашања за ефикасно искористување на европските фондови, со кои ќе бидат поддржани активностите на локалната самоуправа, деловниот сектор, невладините организации и граѓаните.

3) Македонија, Хрватска и Турција ќе ги користат сите 5 компоненти на новиот инструмент, додека останатите т.е. преткандидати само 2 (Институционална надградба и Прекуграничка соработка)

4) Донесување на Закон за полиција и пакетот закони од областа на реформата на судството, воведување на едношалтерски систем за регистрација на ТД и адресирање на неколку отворени прашања од реализацијата на ССА

Правосудниот систем во Република Македонија низ призмата на спроведувањето на стратегијата за негова реформа

Досега во Република Македонија имаше повеќе обиди за реформи во правосудството. Дел од нив беа реализирани само делумно, додека друг дел останаа на ниво на декларативни определби. За тоа најмногу придонесе непостоењето единствен документ поддржан од сите релевантни институции во правосудството

Никола Прокопенко

Никола Прокопенко (роден во 1974 година) е раководител на Одделението за судови и јавно обвинителство во Министерството за правда. Дипломирал на Правниот факултет во Скопје во 1997 година. Во Министерството за правда се вработува во 1998 г. Учествувал во работата на повеќе комисии за подготовка на закони од областа на правосудството. Има учествувано и во работата на неколку комитети во рамките на Советот на Европа. Завршил интернационални специјалистички студии на Институтот за јавна администрација на Турција и Средниот Исток – ТОДАИЕ во Анкара. Има минато тримесечно стажирање во Европскиот суд за човекови права и во Советот на Европа, а ја завршил и „Високата административна обука за млади државни службеници„, организирана од ЕНА и Агенцијата за државни службеници. Постдипломец е на ИСППИ во Скопје и ја привршува изработката на магистерската теза на тема: „Изборот на судиите – основна претпоставка за независно судство„. Учествувал на повеќе стручни и научни собири во нашава земја и во странство. Има објавено трудови во повеќе домашни и странски стручни и научни списанија и публикации. Коавтор е на Коментарот на Законот за заштита на сведоци со упатства за примена на законот и меѓународни документи. Говори англиски, а се служи со руски и турски.

I. Стратегијата за реформа на правосудниот систем со анекси

1. Неопходноста за донесувањето стратегија

Темелните зафати во нашиот правосуден систем се condition sine qua non во процесот на реформи во кој се наоѓаме. Тоа го диктираат констатираните слабости во неговото функционирање во изминатиов период и, пред сè, целите за кои се определивме и кон кои се стремиме. Креирањето на рамката во која се зацртани основните насоки и на предвидените реформи, како и временската динамика за нивно спроведување претставува појдовна претпоставка за успешен исход. Утврдените активности се комплексен процес чија ефикасност е детерминирана од повеќе значајни фактори. Имено, промените во правосудството се причинско–последично поврзани со реформирањето на јавната администрација, на извршната власт и особено со зафатите во економскиот систем. Во исто време, тоа значи и дека од резултатите на реформата на правосудниот систем во голема мера ќе зависи и економскиот развој чиј најзначаен стимуланс треба да бидат странските инвестиции.

Нужноста од реформите во правосудството посебно произлегува и од нашата неподелена стратегиска определба за интегрирање во евроатланските структури. Тоа е тесно поврзано со функционирањето на демократските институции и на правната држава, при што независноста на судството е еден од најбитните фактори. Така, Копенхагенските критериуми за членство во Европската унија, меѓу другото, особено ја нагласуваат важноста на почитувањето на човековите права и на правата на малцинствата, на принципот на владеење на правото, стабилноста на институциите и гарантирањето на демократијата. Затоа, во процесот на хармонизацијата на нашето законодавство со acquis communi-

“Мислењата изразени во овој текст се на авторите и не мора во целост да ги претставува ставовите на Министерството за правда”

taire исклучително битна улога има функционирањето на правосудниот систем согласно европските стандарди. Според обемот можеби не многу голем, но содржински сигурно најважен дел од Спогодбата за стабилизација и асоцијација претставува Главата VII – Правда и внатрешни работи во која се дефинирани активностите што треба да бидат преземени во областа на правосудството.

Темелните зафати во нашиот правосуден систем се condition sine qua non во процесот на реформи во кој се наоѓаме. Од резултатите на реформата на правосудниот систем во голема мера ќе зависи и економскиот развој чиј најзначаен стимуланс треба да бидат странските инвестиции

Досега во Република Македонија имаше повеќе обиди за реформи во правосудството. Дел од нив беа реализирани само делумно, додека друг дел остануваа на ниво на декларативни определби. За тоа најмногу придонесе непостоењето единствен документ поддржан од сите релевантни институции во правосудството. Тоа не ретко доведуваше до дисонантни тонови и мошне често спротивставени ставови и несинхронизирани активности меѓу разни институции. Затоа, пред започнувањето на сегашниве реформски зафати како приоритет се наметна неопходноста за изготвување документ – стратегија во кој би биле јасно дефинирани насоките, мерките и активностите, одговорните институции, временската рамка и финансиската конструкција за нивно ефикасно реализирање. Значењето на Стратегијата е до толку поголемо со оглед на фактот дека е донесена во соработка со сите одговорни субјекти од правосудството и ја доби поддршката од стручната и пошироката јавност што е особено битно за нејзината имплементација. Меѓутоа, реформите се процес и секое настојување и очекување за нивна реализација „преку ноќ“ би било илузија. За правосудството – особено. Имено, нивното успешно имплементирање претпоставува исполнување на четири битни услови: знаење, вештина, време и трпение. Токму затоа, нивното целосно осмислување во Стратегијата е комплексен проект кој ги содржи насоките и целите, ги определува мерките и активностите, ги нагласува приоритетите, класифицирајќи ги во одредени временски фази.

2. Хронологија на изготвувањето и донесувањето на стратегијата

Изготвувањето на Стратегијата започна со Информацијата на Министерството за правда за потребите од реформи во правосудството што беше усвоена од Владата на Република Македонија. Притоа, беше формиран Совет за реформи во правосудството составен од претставници од сите правосудни институции, здруженијата на судиите и јавните обвинители, како и од истакнати универзитетски професори кој ги инкорпорира ставовите на правосудните институции и на науката и компаративните искуства во оваа сфера. Заслужува да се истакне значењето на работата на Советот како во фазата на усвојувањето на Стратегијата, така и во претстојниот процес на нејзината имплементација. Имено, улогата на Советот не завршува со донесувањето на Стратегијата, туку од големо значење се и неговите активности што го опфаќаат следењето на спроведувањето на документот преку насочување на реформите кон јасно зацртаните цели, како и оние што се поврзани со координацијата меѓу правосудните институции одговорни за овој реформски зафат.

За приближување на Стратегијата до стручната јавност, како и пошироко до граѓаните, беа организирани повеќе стручни и јавни расправи. Така, беа одржани три стручни дебати за подрачјата на апелационите судови во Скопје, Битола и Штип. Исто така, по текстот на Стратегијата се дискутираше и на повеќе трибини што ги организираа невладини организации. Особено е битно тоа што за постигнувањето политички консензус Стратегијата беше доставена и до парламентарните партии во опозиција за давање нивни забелешки, мислења и сугестии како придонес за подобрување на предложениот текст. Исто така, Стратегијата беше предмет и на екпертиза на повеќе меѓународни организации. Нејзиното донесување беше поддржано од Европската комисија, Советот на Европа, ОБСЕ, Светската банка и од други меѓународни институтии кои искажаа позитивни оценки за решенијата содржани во неа.

Владата на Република Македонија, на крајот на 2004 година ја усвои Стратегијата за реформа на правосудниот систем со анекси и Акционен план за нејзина имплементација. Во неа беа вградени и мислења од стручните и јавните дебати, како и сугестии од експертизите на меѓународните организации.

3. Цели, принципи, содржина и основни карактеристики на стратегијата

Стратегијата по својата суштина претставува сеопфатен документ кој ги тангира глобалните прашања поврзани со развојот на судскиот систем, јавното обвинителство, пенитенцијарниот систем, јавното правобранителство, адвокатурата и нотаријатот. Таа ги содржи одговорите на пет суштински

прашања што еден ваков документ мора да ги понуди: а) постојната состојба во правосудството во Република Македонија со неминовно идентификување на пројавените слабости во неговото функционирање; б) визијата за неговиот иден развој; в) методите и начинот како да се изведат реформите; и г) неопходните кадровски капацитети и материјално–финансиски ресурси за реализација на зацртаните мерки и активности.

Предложените решенија во Стратегијата претставуваат глобална насока и рамка за реализирање на реформите во нашиот правосуден систем. Притоа, нејзина цел не е детално регулирање на поединостите во секоја област, бидејќи тоа треба да биде направено со конкретни законски проекти. Според својата природа, документот претставува надоградување на правосудниот систем преку елиминирање на пројавените слабости во неговото функционирање и отворање реални можности за негов натамошен развој. Токму затоа, заклучоците и препораките содржани во Стратегијата како конкретни мерки и активности се темелат врз потребите и проценките за развојот на правосудниот систем и претставуваат синтеза на меѓународните стандарди во областа на правосудството и на компаративните искуства адаптирани на спецификите на нашиот правен систем, традиции и култура.

Целите на Стратегијата се дефинирани во нејзиниот воведен дел. Тие се класифицирани во генерална, односно општа и во поединечни цели кои произлегуваат од нea. Генерална цел на Стратегијата е изградба на функционален и ефикасен правосуден систем заснован врз европските правни стандарди, додека нејзините поединечни цели се детерминирани од специфичната природа на сегментите на правосудниот систем и институциите што го сочинуваат.

Според својот карактер, мерките и активностите во Стратегијата можат да се поделат на: политички, законодавни и финансиски. Политичките активности имаа за цел постигнување политички консензус за нејзиното донесување и, особено, за обезбедување целосна поддршка во фазата на нејзината имплементација. Законодавните мерки се состојат од изготвување и донесување соодветни решенија во сферата на материјалното, процесното и организациското законодавство. Финансиските мерки и активности подразбираат обезбедување услови за остварување на предвидените решенија во Стратегијата (човечки ресурси, материјални средства, опрема и технологија, финансиски средства и сл.). Секако, спроведувањето на овие мерки и активности во голема мера е условено и од успешното медиумско промовирање на Стратегијата проследено и со широк спектар едукативни содржини.

Законодавните мерки и активности наложуваат донесување закони од областа на материјалното, процесното и организациското законодавство. Целта на новата рамка на материјалното законодавство, пак, треба да претставува доградба и развивање на постојниот правен систем за постигнување негова целосна хармонизираност со европските и меѓународните стандарди во областа на правосудството. Промените во процесното законодавство треба да обезбедат постигнување брз пристап до правдата и ефикасно остварување на правата на граѓаните. Структурално–организациските промени ќе значат редефинирање на поставеноста и на надлежностите на одделни органи за градење ефикасни, стабилни, деполитизирани, независни и одговорни институции.

Усвојувањето на Стратегијата не би смеело да се сфати како завршување на реформите. Ниту донесувањето на законите и институционално – организациските промени предвидени во неа да претставуваат нејзина крајна цел. Напротив, Стратегијата е само базичен документ во кој се дефинирани насоките и правците за идниот развој на правосудниот систем во Република Македонија. Затоа, може да се рече дека нејзиното донесување претставува, можеби, најлесниот дел од целиот реформски процес. Потешкиот дел, кој неминовно опфаќа и зголемување на свеста на сите субјекти во правосудството и пошироко за потребата од реформи, допрва претстои.

Стратегијата, пред с□, се базира врз неколку основни принципи од кои поголемиот дел се и темелни вредности на уставниот поредок на Република Македонија дефинирани во членот 8 од Уставот: владеење на правото; поделба на власта на законодавна, извршна и судска; гарантирање на независ–

носта на судството и самостојноста на јавното обвинителство, како и на самостојниот јавно–правен статус на адвокатурата, јавното правобранителство и нотаријатот; правична и соодветна застапеност на припадниците на заедниците во правосудните институции; заштита на правата на граѓаните; гарантирање еднаков пристап до правдата; брзо и ефикасно постапување; спречување злоупотреби и несовесно постапување или корупција; почитување на правилата на професионалната етика; и прифаќање на европските стандарди во сферата на правдата.

Значењето на Стратегијата е до толку поголемо со оглед дека е донесена во соработка со сите одговорни субјекти од правосудството и ја доби поддршката од стручната и пошироката јавност што е особено битно за нејзината имплементација. Меѓутоа, реформите се процес и секое настојување и очекување за нивна реализација "преку ноќ" би било илузија. За правосудството - особено

При изготвувањето на Стратегијата од особено значење беа и придонесот на домашните експерти од областа на правосудството и анализите, ставовите и сугестиите на домашни и на меѓународни организации. Посебно заслужуваат да бидат спомнати: Елаборатот за самостоен судски буџет усвоен од Владата на Република Македонија, Основните премиси и насоки за реформа на системот на едукација и стручно усовршување на судиите и на јавните обвинители во Република Македонија подготвени од Центарот за континуирана едукација, извештаите за работата на судовите и на јавното обвинителство, Анализата на Associates Consulting Group во рамките на Проектот за правда и внатрешни работи на Европската комисија, Индексот на судска реформа за Македонија изготвен од ABA/CEELI, Извештајот од првата мисија за оценување во областите правда и внатрешни работи во Република Македонија, како и други согледувања од повеќе институции.

При предлагањето конкретни мерки и активности за идниот развој на правосудниот систем во Република Македонија се тргна, логично, од констатираните слабости во неговото досегашно функционирање. Како најкарактеристични се набележани следниве: бавност на постапките и тешка достижност на правдата; тешко и долготрајно извршување на конечните одлуки; преголема оптовареност на правосудните институции со багателни предмети; неорганизираност во управувањето со предметите; застареност на опремата и недоволно функционално користење на ИТ – технологијата; непостоење детални критериуми за финансирање на судовите и на јавното обвинителство; недоволна координација меѓу Врховниот суд, Републичкиот судски совет и Министерството за правда; недоволна подготвеност на човечките ресурси во професионална и етичка смисла; лоша материјална состојба; изборот и именувањето на судиите и на јавните обвинители подложен на партиски влијанија; непостоење систем на континуирана едукација на судиите, јавните обвинители и другиот персонал со целосна поддршка и финансиран од државата; појави на нестручност, несовесност и корумпираност; како и недоволно развиена комуникација со јавноста.

За успешна имплементација на Стратегијата беше изготвен Акционен план во кој се дефинирани конретните мерки и активности и се определени одговорните субјекти за нивна реализација. Тие се вградени во временска рамка за реализација која мерките и активностите ги класифицира во краткорочни, среднорочни и долгорочни.

4. Структура на стратегијата

Стратегијата е поделена во три дела: воведни напомени, судски систем и јавно обвинителство. Нејзини анекси претставуваат сегментите посветени на реформските активности во пенитенцијарниот систем, јавното правобранителство, адвокатурата и нотаријатот.

Првиот дел ги содржи потребите за изготвувањето на Стратегијата и ги определува нејзините основни цели, ја потенцира важноста на независноста и непристрасноста на судовите, го дефинира методолошкиот приод и, на крајот, ја презентира структурата на документот. Притоа посебно е нагласена неопходноста од реформирање на правосудниот систем и на другите органи опфатени во Стратегијата за што во Република Македонија постои општ консензус. Целите на Стратегијата и резултатите од спроведувањето на активностите зацртани во неа се мошне битен сегмент во претстојната реформа на судскиот систем од што во голема мера ќе зависи интегрирањето на Република Македонија во евроатланските структури. Во првиот дел од Стратегијата посебно место имаат и методолошкиот приод и користениот инструментариум .

Вториот дел го опфаќа судскиот систем во Република Македонија. Во почетокот е дадена куса ретроспектива на неговиот досегашен развој, со посебен осврт врз карактеристиките и слабостите во функционирањето во одделни периоди. Исто така, содржана е правната рамка на постојниот судски

систем. Прикажани се и статистички показатели за работата на судовите (во прилог на Стратегијата) кои претставуваа база за идентификување на некои од проблемите во функционирањето на судството.

Насоките за реформите во судскиот систем во Република Македонија во најголем дел се однесуваат на независноста на судството и на нужноста од зголемување на неговата ефикасност. Како клучни претпоставки кои ја детерминираат независноста на судството се нагласени: селекцијата, изборот и разрешувањето на судиите, нивниот тренинг и финансирањето на судството. Зголемувањето на ефикасноста на судството подразбира и промени во повеќе сегменти на судскиот систем. Притоа како причини кои најмногу влијаат врз оддолговлекувањето на постапките се идентификувани: слабостите во процесното законодавство, несоодветната организациона поставеност на судството, непостоењето систем за алтернативно решавање спорови и немањето систем на целосна покриеност на судството со информатичка технологија.

Третиот дел на Стратегијата се однесува на јавнообвинителската организација со сите нејзини сегменти: организациската поставеност, функцијата на кривично гонење и насоките за идните активности.

Анексите на овој документ се посветени на пенитенцијарниот систем, јавното правобранителство, адвокатурата и нотаријатот. Реформските зафати во нив треба да дадат значаен придонес за поефикасно функционирање на правосудниот систем во целина.

5. Реформа на судскиот систем

Генерално, реформата на судскиот систем е насочена кон две клучни цели: зголемување на ефикасноста на судството и јакнење на неговата независност. Секој од овие пилари се детално анализирани во сите нивни сегменти. Така, на пример, во делот што се однесува на независноста на судството Стратегијата ги опфаќа системот на неговото финансирање, изборот и разрешувањето на судиите, како и нивната едукација. Од аспект на ефикасноста на судството особено внимание се посветува на потребата за поедноставување на постапките што треба да се постигне со менување на процесните закони, одредено редизајнирање на поставеноста и надлежностите на судскиот систем, како и со унапредување на системот на информатичката технологија во судовите и со можноста за алтернативно решавање спорови.

За имплементацијата на Стратегијата е одредена динамика со нагласување на приоритетите. Со оглед на големиот број заостанати предмети, прв приоритет претставува зголемувањето на ефикасноста на судовите што ќе се постигне со поедноставување на процесните закони.

Значаен дел од Стратегијата е посветен на системот на селекција и избор на судиите како една од основните претпоставки за независност на судството. Во тој контекст беше направена темелна анализа на функционирањето на постојниот систем на избор на судиите, беа консултирани компаративните модели за избор на судии во повеќе земји и беа земени предвид меѓународните стандарди (особено оние на Советот на Европа) во оваа област. Понуденото решение во Стратегијата за редефинирањето на составот на Републичкиот судски совет во смисла на учество на мнозинство судии беше широко поддржано како од страна на стручната јавност и практичарите во Република Македонија, така и од меѓународните експерти кои беа вклучени во валоризирањето на Стратегијата. За телото кое ќе ги избира судиите беа предложени повеќе варијанти со детални образложенија. Советот за реформа на правосудството во завршната верзија го прифати решението судиите да бидат избирани од судски совет.

> **Усвојувањето на Стратегијата не би смеело да се сфати како завршување на реформите. Ниту донесувањето на законите и институционално - организациските промени предвидени во неа да претставуваат нејзина крајна цел. Напротив, Стратегијата е само базичен документ во кој се дефинирани насоките и правците за идниот развој на правосудниот систем во Република Македонија**

Како едно од суштинските прашања Стратегијата го елаборира и системот на иницијален тренинг на судиите и на јавните обвинители. Глобално е поддржано воведувањето ваков тренинг, што би претставувало зголемување на стручноста и професионалноста на судиите, од една, и лимитирање на можноста за одредени партиско–политички влијанија при нивниот избор, од друга страна. Заради тоа беше предвидено еден од приоритетите да претставува и прераснување на Центарот за континуирана едукација во инстутуција од јавен карактер која ќе биде финансирана од државата и во чија надлежност ќе биде спроведувањето на иницијалниот и на континуираниот тренинг на судиите и на јавните обвинители.

Во сферата на финансирањето на судовите во последниве години е постигнат значителен напредок. Донесувањето на Законот за судски буџет

овозможи менување на системот на финансирање на судовите во сите негови сегменти: од изготвувањето на буџетот, преку неговото донесување, па се до алокацијата на средствата. Сепак, и во оваа сфера се неопходни одредени реформи кои, пред с, треба да бидат насочени кон дефинирање јасни и сеопфатни критериуми за финансирање на судството, донесување Закон за плати на судиите и решавање на проблемите околу колизијата на Законот за судски буџет и легислативата од областа на финансиите (пред се, во смисла на барањата за одобрување нови вработувања од Министерството за финансии).

Како едно од суштинските прашања, Стратегијата го елаборира и системот на иницијален тренинг на судиите и на јавните обвинители. Глобално е поддржано воведувањето ваков тренинг, што би претставувало зголемување на стручноста и професионалноста на судиите, од една, и лимитирање на можноста за одредени партиско-политички влијанија при нивниот избор, од друга страна

Континуираната едукација на судиите и на јавните обвинители како една од претпоставките за независност на судството зазема исклучително значајно место во Стратегијата. Насоките за дејствување во оваа област, покрај прераснувањето на Центарот за континуирана едукација во институција од јавен карактер поддржана и финансирана од државата, се движат и во насока на развивање сеопфатни програми за едукација во повеќе сфери од кои како приоритети се наметнуваат развивањето модул за едукација на правото на Европската Унија и разни форми на едукативни активности во сферата на справувањето со организираниот криминал и корупцијата.

Зголемувањето на ефикасноста на судството претставува процес кој се состои од комплексни мерки и активности класифицирани во повеќе области. Во таа насока, краткорочен приоритет претставуваат измените во процесното законодавство и унифицирано решавање на прашањето на доставата во процесните закони.

Алтернативното решавање спорови претставува, исто така, една од можностите за намалување на бројот на предметите во судовите преку нивно вонсудско спогодување. Тоа го потврдуваат и искуствата во повеќе земји кои го познаваат овој систем на решавање спорови.

За забрзување на постапките пред судовите и поефикасно управување со судските предмети, Стратегијата предвидува интензивирање на имплементацијата на Проектот за правосудниот информационен систем со изведбените потпроекти што се однесуваат на сите сегменти на судството. Исто така, приоритет ќе претставува и поврзувањето на ИТ – системите на судството, јавното обвинителство, пенитенцијарните установи, Министерството за правда, Министерството за внатрешни работи и Републичкиот судски совет.

6. Јавно обвинителство

Со донесувањето на новиот Закон за јавното обвинителство значително е унапреден системот на јавно–обвинителската организација преку зголемувањето на самостојноста на јавно–обвинителската функција. Новините содржани во законот кои се однесуваат на воведувањето траен мандат за замениците јавни обвинители, предвидувањето одредба според која основни и виши јавни обвинители се избираат од редот на замениците јавни обвинители, востановувањето на Советот на јавни обвинители и неговите надлежности во именувањето, дисциплинската одговорност и разрешувањето на јавните обвинители и замениците јавни обвинители, формирањето одделение кое ќе постапува по предметите поврзани со организираниот криминал и корупцијата во голема мера ќе придонесат за зголемување на ефикасноста на јавното обвинителство во вршењето на функцијата на казнено гонење на сторителите на кривични дела.

Како натамошни приоритетни активности се наложуваат кадровското екипирање и материјалното опремување на одделението кое постапува по предметите поврзани со организираниот криминал и корупцијата, развивање на системот на континуирана едукација, донесување Закон за плати и разгледување на можноста за уставни измени во насока на намалување на влијанието на извршната власт при именувањето на јавните обвинители преку зајакнување на позицијата на Советот на јавни обвинители.

7. Анекси кон стратегијата

Дефинираните мерки и активности во Стратегијата за унапредување на положбата на институциите на пенитенцијарниот систем, јавното правобранителство, адвокатурата и нотаријатот се насочени кон зголемување на институционалните капацитети и подигање на нивото на ефикасноста во остварувањето на нивната улога и функции. Така, реформата во пенитенцијарниот систем, меѓу другото, се насо–

чува кон обезбедување услови за натамошно унапредување на извршувањето на санкциите во согласност со меѓународните документи од оваа област; трансформација на Управата за извршување на санкциите и редефинирање на организационата поставеност на мрежата на казнено–поправните установи; подобрување на условите за престој на осудените лица во нив и на нивната техничка опременост; имплементација на одредбите од Кривичниот законик за алтернативните казни преку дефинирање на начинот на нивното извршување и др.

Во досегашното функционирање на Јавното правобранителство се констатирани одредени слабости. За нивно надминување во Стратегијата, меѓу другото, се дефинирани следниве мерки и активности: изготвување анализа за функционирањето на Јавното правобранителство и обезбедување поефикасно извршување на основната функцијата за заштита на имотните права и облиците на сопственост што имаат јавно–правен карактер; воспоставување задолжителна едукација и обука на носителите на јавно–правобранителската функција; изготвување нов закон за Јавното правобранителство кој ќе придонесе за надминување на постојните проблеми во функционирањето на оваа институција и др.

Во делот од Стратегијата посветен на адвокатурата се дефинирани мерки и активности кои имаат за цел унапредување на статусот и функционирањето на оваа значајна институција. Во тие рамки се потенцирани следниве потреби: донесување нов закон за адвокатурата кој доследно ќе ги изрази уставните определби, како и меѓународните и европските стандарди за адвокатурата и нејзините функции; гарантирање обештетување за штети предизвикани од несоодветно работење на адвокатите; изготвување програма за задолжителна континуирана едукација на адвокатите во областа на acquis communitaire; како и нова законска рамка за полагање соодветен испит и едукација на адвокатите, во зависност од решенијата за иницијалниот тренинг и условите за избор на судии.

Последниот анекс на Стратегијата се однесува на функционирањето на нотаријатот. Се предлага изготвување анализа за неговото досегашно функционирање и за можностите за законски измени со цел за натамошно унапредување на вршењето на нотарската дејност.

II. Спроведување на стратегијата за реформа на правосудниот систем со анекси

Имплементацијата на предвидените активности во Стратегијата претставува потежок и посложен дел од реформата на правосудниот систем во Република Македонија. Доследното и ефикасно остварување на утврдените цели ќе биде еден од реперите за валоризирање на успешноста на нашиот пат кон евроатлантските структури. Инструментите преку кои се следи спроведувањето на Стратегијата се тримесечните и шестмесечните извештаи што ги усвојува Советот за реформа на правосудниот систем. Досега беа изготвени и усвоени еден тримесечен и два шестмесечни извештаи во кои се содржани реализираните мерки и активности чија временска рамка беше димензионирана во Акциониот план за спроведување на Стратегијата. Шестмесечните извештаи беа редовно доставувани до Собранието, Владата и до сите релевантни институции во правосудството. Исто така, Министерството за правда ја публикуваше Стратегијата и Првиот шестмесечен извештај за нејзиното спроведување во издание што беше достапно и на пошироката јавност.

Во спроведувањето на дефинираните активности најголем акцент беше ставен врз донесувањето на Амандманите на Уставот. Постапката за нивното донесување се одвиваше во три фази. За таа цел беше формирана работна група составена од претставници од Министерството за правда, од правосудните органи, политичките партии и од правната наука. Основа за изготвувањето на уставните амандмани беше анализата за досегашните слабости во функционирањето на нашиот правосуден систем и компаративното истражување на уставните одредби кои ја регулираат материјата за судската власт во дваесетина држави. Во рамките на првата фаза од донесувањето на уставните измени, Собранието на Република Македонија го усвои Предлогот за пристапување кон измени на Уставот на Република Македонија, на седницата одржана на 18 мај 2005 година. Во втората фаза, врз основа на насоките утврдени во Предлогот за пристапување кон измени на Уставот и дискусиите од комисиите и од седницата на Собранието, работната група ги изготви Нацрт–амандманите кои беа усвоени од Собранието на Република Македонија на 4 август 2005 година. Особено значајно е да се спомене богатата јавна расправа по Нацрт–амандманите.[2] Во неа

2) По завршената јавна расправа, Министерството за правда изготви сеопфатен извештај за нејзиниот целосен тек во кој беа содржани искажаните мислења и предлози од сите учесници.

3) Мислењето на Венецијанската комисија беше изготвено од тројца нејзини членови: господин Јамес Хамилтон од Ирска, господин Јан Мазак од Словачка и госпоѓа Ханна Суцкоцка од Полска.

учествуваа претставници на голем број државни органи, политички партии, здруженија на граѓани, универзитетски професори, како и странски експерти. Посебно треба да се истакне придонесот што со свои коментари по Нацрт–амандманите го дадоа ОБСЕ, Советот на Европа, Оценската експертска мисија на Европската комисија во Република Македонија, Регионалниот проект КАРДС 2003 и Проектот за модернизација на судството ДПК. Во оваа фаза од донесувањето на амандманите посебно внимание му беше посветено на мислењето на Венецијанската комисија[3], што го разгледуваше и го

Во рамките на напорите за зголемување на ефикасноста на судството особено внимание се посветува и на решавањето на заостатокот на извршните граѓански предмети. За таа цел, во мај 2005 година беше донесен Законот за извршување со кој извршувањето на граѓанските пресуди се иззема од судска надлежност

усвои на пленарната сесија одржана на 21 и 22 октомври 2005 година во Венеција. Во расправата на сесијата Нацрт–амандманите добија позитивна оценка, при што беше истакнато дека тие особено ќе придонесат за јакнењето на независноста на судството во однос на другите две власти. Заклучоците на Венецијанската комисија, како и мислењата, коментарите и сугестиите изнесени во рамките на целокупната јавна расправа[4] беа основа за изготвувањето на Предлог–амандманите, кои беа усвоени од Собранието на Република Македонија на седницата одржана на 7 декември 2005 година. На оваа седница беше донесен и Уставниот закон во кој се утврдени роковите за донесување на соодветните закони.

Еден од клучните аспекти во рамките на реформата на правосудниот систем е и едукацијата на судиите и обвинителите. За таа цел беше донесен и Законот за Академијата за обука на судии и јавни обвинители. Со него за прв пат кај нас е востановена почетна обука за кандидати за судии и обвинители, како специфичен систем за нивна селекција и влез во правосудството. Покрај оваа новина, во законот е нормирана и континуираната едукација на судиите и обвинителите. За Академијата се обезбедени и соодветни просторни услови и современа опрема.

Во рамките на напорите за зголемување на ефикасноста на судството особено внимание се посветува и на решавањето на заостатокот на извршните граѓански предмети. За таа цел, во мај 2005 година беше донесен Законот за извршување со кој извршувањето на граѓанските пресуди се иззема од судска надлежност. За практична реализација на овој закон беа донесени предвидените подзаконски акти[5] и беше реализиран првиот испит за извршители.[6]

Од другите закони предвидени во Стратегијата, усвоени се Законот за кривичната постапка (пречистен текст), Законот за заштита на сведоци, Законот за парнична постапка, Законот за дополнување на Кривичниот законик, Законот за извршување на санкции и Законот за изменување и дополнување на Законот за судски буџет. Секако, операционализацијата на уставните амандмани во најголем дел ќе зависи и од квалитетот на решенијата што ќе бидат содржани во клучните закони кои ја регулираат материјата во областа на правосудството: Законот за судовите, Законот за судскиот совет на Република Македонија, Законот за прекршоците и Законот за управните спорови. Согласно планираната динамика тие ќе бидат донесени во вториот квартал оваа година.

4) Во јавната расправа што се одвиваше од 5 август до 5 октомври 2005 година беа одржани осум стручни расптрави, и тоа: три на подрачјата на апелационите судови, една во рамките на Врховниот суд на Република Македонија, Јавното обвинителство на Република Македонија и Републичкиот судски совет, стручна расправа во која учествуваа судии на Уставниот суд, експерти, универзитетски професори и претставници на Венецијанската комисија, како и три расправи организирани од Здружението на судии на Република Македонија, Форумот за евроатланска интеграција на Република Македонија (ФЕИМ) и Адвокатската комора на Република Македонија.

5) Во предвидените рокови беа донесени следниве правилници: Правилник за програмата и начинот на полагање на испитот за извршители; Правилник за начинот на водење на евиденцијата на извршителите; Правилник за видот на опремата и просторот потребни за вршење на извршни работи; Правилник за формата и содржината на легитимацијата на извршителот и начинот на нејзиното издавање и одземање; Правилник за Тарифата за награда на извршителите; Правилник за формата и начинот на водењето на евиденцијата за примените барања за извршување; Правилник за определување на бројот на извршителите за подрачјето на основниот суд и утврдување на критериумите за бројот и распоредот на службените седишта на извршителите на подрачјето на Република Македонија и Правилник за формата, содржината и употребата на налогот за извршување.

6) Од пријавени 82 кандидати испитот го положија 23.

ПРИМАРНИ ДИЛЕРИ НА ПАЗАРОТ НА ДРЖАВНИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ

Главната улога на примарните дилери е да партиципираат во примарниот пазар на државни хартии од вредност, на кој ќе обезбедат апсорпција на новоиздадените државни хартии од вредност и ќе ги дистрибуираат до крајните инвеститори, пред се до поширокиот пазар предоминиран од институционални инвеститори каде ликвидноста посебно се цени

Дарко Блажевски

Дарко Блажевски е роден во 1976 година. Дипломирал во 1998 година на Економскиот факултет во Скопје на отсекот Деловна–бизнис економија, насока Финансиско–сметководствен менаџмент. Во моментов е на постдипломски студии од областа на Монетарната економија на Економскиот факултет во Скопје. Во Министерството за финансии е вработен од септември 2005 година, на позицијата виш соработник во Секторот за управување со јавен долг. Предходно работел во АД РАДОБАНК Скопје, почнувајќи од февруари 1999 како помлад референт во Секторот за управување со средства, а од декември 1999 преминува во Секторот за кредитирање каде работи како кредитен референт. Има посетувано курсеви и семинари во областа на банкарството, развојот на малите и средни претпријатија, финансиските деравативи и управувањето со јавниот долг. Одлично го зборува англискиот и германскиот јазик.

1. Вовед

Пред да започнеме со општата дискусија во врска со примарните дилери и поддржувачите на секундарниот пазар (маркет мејкери), неопходно е да се подвлече дека овие теми се јавуваат како резултат на развојот на домашниот финансиски пазар и на бројни поврзани достигнувања како подобрувањето на транспарентноста, зголеменото издавање на државни хартии од вредност, воведувањето на пазарот–прекушалтер и сл. Исто така, значаен настан во овој контекст е објавувањето на Стратегијата за управување со јавниот долг за период од 2006 – 2008 година (Службен весник на РМ бр.39/06), каде се елаборираат идните чекори за развој на домашниот пазар на државни хартии од вредност.

2. Дефиниција

Познато е дека основна цел на владиниот управувач со јавниот долг е да ги покрие потребите за позајмувањата што е можно поефтино и на што е можно пониско ниво на ризик. За да се постигне оваа цел, и примарните и секундарните пазари треба да бидат широки и ефикасни (ова особено се однесува особено на секундарниот пазар кој треба да биде длабок и ликвиден).

Постојат повеќе начини за да се постигне оваа цел. Еден од начините е да се назначи група на високо квалификувани финансиски фирми кои ќе ја играат улогата на специјализирани интермедијари – посредници на пазарот на владините државни хартии од вредност меѓу издавачот од една страна и пазарот

“Мислењата изразени во овој текст се на авторите и не мора во целост да ги претставува ставовите на Министерството за финансии”

од друга страна. Овие посредници имаат како обврски, така и привилегии: како возврат за директниот пристап на државните аукции и за другите бенефиции, тие возвраќаат со гаранција на издавачот за цврста, сигурна побарувачка на неговите хартии од вредност и развој на поефикасен и поликвиден секундарен пазар. Тие често се нарекуваат примарни дилери, но понекогаш за нив се употребува и референцата поддржувачи на секундарниот пазар (маркет мејкери) во зависност од тоа дали нивните обврски го опфаќаат и секундарниот пазар.

3. Улогата на примарните дилери во издавањето на државните хартии од вредност

Многу влади – издавачи ја креираа групата на примарни дилери од специјализирани посредници, со серија обврски и привилегии, со цел да помогнат во развојот на владиниот пазар на хартии од вредност. Главната улога на примарните дилери е да партиципираат во примарниот (издавачкиот) пазар на државни хартии од вредност, на кој ќе обезбедат апсорпција на новоиздадените државни хартии од вредност и ќе ги дистрибуираат до крајните инвеститори, пред се до поширокиот пазар предоминиран од институционални инвеститори каде ликвидноста посебно се цени. Покрај главната улога, примарните дилери можат да се јават и во улога на поддржувачи на секундарниот пазар (маркет мејкери) со тоа што обезбедуваат котирање на продажни и куповни цени на државни хартии од вредност со цел да се одржи ликвидноста на пазарот. Тоа значи дека инвеститорите ќе имаат поголема сигурност дека можат да купуваат државни хартии од вредност по цена блиска на пазарната цена. Поддржувачите на секундарниот пазар вообичаено одржуваат мало количество државни хартии од вредност на залиха, или може лесно да дојдат до нив, што значи дека тие секогаш можат да се справат со овој тип на побарувачка. Во зависност од начинот на кој се поставени, примарните дилери можат да донесат повеќе конкуренција и повеќе капитал на пазарот.

Овие посредници имаат како обврски, така и привилегии: како возврат за директниот пристап на државните аукции и за другите бенефиции, тие возвраќаат со гаранција на издавачот за цврста, сигурна побарувачка на неговите хартии од вредност и развој на поефикасен и поликвиден секундарен пазар

4. Обврски и привилегии на примарните дилери

- Обврски

Природата и контекстот на овие обврски и привилегии значително варира од земја во земја. Во некои случаи постојат финансиски компании кои ја играат улогата на примарни дилери без формално овластување, но сепак, со доза на официјална поддршка.

Обврските на примарните дилери, покрај учеството на аукциите, вообичаено варираат од земја во земја. Во таа смисла, некаде дилерите мора да почитуваат аукциони квоти; да се однесуваат како поддржувачи на секундарниот пазар или пак да и обезбедуваат на владата информации за пазарните услови.

1. Главната обврска на примарните дилери е да ја поддржат владата во продажбата на државни хартии од вредност. Владата создава група на примарни дилери главно за да го искористи нивниот дистрибуционен капацитет. Повеќето земји поставуваат барање од примарните дилери да запишат или, во најмала линија, да дадат понуда за одреден дел на државни хартии од вредност на аукцијата. Многу од нив, исто така, пропишуваат барање за квартал, година, или за минимум по аукција, што нормално е функција од големината на примарниот дилер или на неговото учество на секундарниот пазар. Други земји, пак, не назначуваат квантитативен износ и очекуваат од примарните дилери обврзно да настапуваат со понуди на аукциите. Степенот на ригорозноста на аранжманите зависи од пазарните услови и може да се менува низ времето. Пропишувањето стриктни барања за доставување понуди на аукциите кога пазарот е плиток, може да биде товар за некој од примарните дилери и сето тоа мора да се неутрализира со некоја привилегија, или друг вид мотивација.

2. Примарните дилери вообичаено настапуваат и како поддржувачи на секундарниот пазар (маркет мејкери). Аранжманите за поддржувачите на секундарниот пазар се со обврска да котират продажни и куповни цени на државни хартии од вредност и да ги набљудуваат специфичните маргини долж целата крива на приносот. Посебно кога пазарите се развиваат и ценовната нестабилност е висока, барањата од поддржувачите на секундарниот пазар не треба да се премногу ригидни, бидејќи примарните дилери можат да се соочат со значителни загуби и ќе се ослободат од активноста на поддржување на секундарниот пазар.

Едно од најтешките прашања за да се разреши аранжманот со примарните дилери е ширината на маргините и обемот на тргувањето. Ако маргините се премногу широки, обврската ќе стане безначајна и ликвидноста нема да се подобри. Ако маргините се

премногу тесни, а нестабилноста е висока, постои ризик пазарот да не привлече купувачи поради можните загуби. Големината на маргините, исто така, е во нераскинлива врска со обемот на тргувањето. Тргнувајќи од фактот дека поддржувачите на секундарниот пазар мораат да покријат некои фиксни трошоци (пред да направат профит), колку е поголем бројот на трансакциите, толку помала ќе биде маргината потребна да ги нивно покривање.

Со развојот на пазарот и намалувањето на нестабилноста, обврската за поддржување на секундарниот пазар може да биде намалена. Маргината може да се намали и бројот на државни хартии од вредност за кој дилерот е должен да котира продажни и куповни цени може да се зголеми. Дури и во земјите во развој, некои влади (како Чешката Република и Турција) се на стојалиштето дека на примарните дилери не треба да им се даваат некои специјални привилегии во размена за функцијата на поддржување на секундарниот пазар, бидејќи маргината веќе им обезбедува доволна награда. И во други земји (како Австралија и Нов Зеланд) се опстојува на стојалиштето дека, земајќи го во предвид рзвојот на пазарите, различните учесници и обемот на тргувањето, поддржувањето на секундарниот пазар треба да се развива по природен пат и владата не треба да обезбедува никакви специјални поттикнувања во оваа насока.

3. Третата главна обврска на примарните дилери е да го обезбедуваат издавачот на државни хартии од вредност со информации за состојбите на пазарот и пазарните преференци. Информациите можат да бидат разменувани меѓу примарните дилери и владините претставници. Во почетните фази на развојот, примарните дилери можат да даваат извештаи до издавачот на месечно ниво, а со созревањето на пазарот, поретко известување ќе ги задоволува потребите.

- Привилегии

За возврат на претпоставените обврски, примарните дилери можат да добијат и бројни привилегии. Тие се присутни со најголема оправданост кај земјите во развој со пазари кои ги карактеризира нестабилноста. Со созревањето на пазарите, оправданоста за постоење на привилегиите се намалува и издавачот треба да биде подготвен постепено да ги исклучува. На развиените пазари, владата треба да избегнува да им дава на примарните дилери посебни привилегии, освен да им го признае нивниот специјален наслов, односно статус, или пак да добиваат некои предности кои ќе произлезат од информациите што ќе ги стекнат од средбите со одговорните тела во Министерството за финансии или во Централната банка. Останатите привилегии, дискутирани подолу, треба да бидат ограничени само за раните фази на пазарниот развој.

На примарните дилери им се дава ексклузивното право да учествуваат на редовните аукции на државни хартии од вредност, како и можноста да учествуваат во делот за неконкурентните понуди. Понекогаш, исто така, им се дава ексклузивно право да бидат примарни дилери за централно банкарските операции на монетарната власт.

На тој начин, се здобиваат со можност да изведуваат поширок опсег на активности во однос на другите дилери, како што е развојот на девизниот пазар во делот на купопродажбата на девизни средства, репо операции дефинирани преку генерален репо договор и кредитни линии за примарните дилери. Сепак, треба да се има во предвид и опасноста дека стимулациите преку привилегии на група институции е Дамаклов меч, при што владата во името на една цел го обесхрабрува пазарното учество на другите институции и со тоа влијае на слабеењето на долгорочниот пазарен развој.[1]

5. Предности и недостатоци на примарните дилери

- Предности

Главните цели кои се постигнуваат со воведувањето на примарните дилери се следниве:

1. Да се осигура максимално учество на аукциите на државни хартии од вредност на примарниот пазар;

1) Репото и позајмувањето на државни хартии од вредност се важни инструменти со кои се подржуваат дилерските операции, без оглед дали станува збор за примарни дилери или не. Позајмувањето државни хартии од вредност се користи од пазарните учесници за да ја покријат кратката позиција (продажба кога продавачот не поседува државни хартии од вредност) и во праксата е препорачано како метод за минимизирање на порамнувачкиот ризик. Овој тип на операции единствено имаат употребна вредност во многу раните развојни фази на пазарот на државни хартии од вредност.

2. Да се подобри ликвидноста на секундарниот пазар преку системот на поддржување на секундарниот пазар, со што индиректно ќе се подобри функционирањето и на примарниот пазар, а со тоа како крајна цел ќе се подобрат условите по кои владата може да го финансира својот дефицит;

3. Поопшта цел е зголемувањето на конкуренцијата. Особено ако на странските фирми им е дозволено да функционираат како примарни дилери, тие може да имаат ефект, прво, од доведувањето повеќе капитал на пазарот и второ, преку зголемената конкуренција, да ги намалат провизиите или да ги стеснат маргините, со што ќе поефтинат дилинг трошоците на секундарниот пазар, а со тоа индиректно ќе се стимулира примарниот пазар.

- Недостатоци

Постојат, меѓутоа, и некои аргументи на другата страна кои треба да се измерат пред да се воведе системот на примарни дилери. Главниот ризик е во тоа што новиот аранжман има карактеристики на неконкурентност. Примарните дилери се надеваат на заработувачка со нивната олигополска позиција како посредници меѓу издавачот и пазарот, па постои опасност од заговорништво, особено доколку е мал бројот на прифатените учесници за примарни дилери. Создадениот картел може:

1. Да врши надолен притисок врз цената на аукцираните државни хартии од вредност со формирање на понудувачки прстен, со намера подоцна да ги продаваат државни хартии од вредност по повисоки цени;

Обврските на примарните дилери, покрај учеството на аукциите, вообичаено варираат од земја во земја. Во таа смисла, некаде дилерите мора да почитуваат аукциони квоти; да се однесуваат како поддржувачи на секундарниот пазар или пак да и обезбедуваат на владата информации за пазарните услови

2. Да има високи трошоци на посредување, со што ќе се намали побарувачката од крајните инвеститори.

Заканата од неконкурентното однесување може да предизвика сериозен проблем. Сознанијата укажуваат на фактот дека не е едноставно да се детектира оваа пракса и да се превземат соодветни мерки, иако многу може да се стори со блиско анализирање и објавување на резултатите од аукциите и со темелно набљудување на однесувањето на индивидуалните фирми. Сепак, тргнувајќи од искуството на голем број земји се доаѓа до заклучокот дека предностите на системот на примарните дилери ги надминуваат неговите недостатоци.

Примарните дилери се само еден начин за дистрибуирање на државни хартии од вредност. Всушност, иако многу од развиените земји го употребувале системот на примарни дилери на одреден степен на развој на нивниот пазар на државни хартии од вредност, постојат примери и за земји кои успеале да развијат ефикасен и разновиден финансиски пазари и без нив. Развојот на електронското тргување и Интернет можат да одиграат историска улога во издавањето и апсорпцијата на државни хартии од вредност и со текот на времето да ја намалат улогата на примарните дилери на пазарот на државни хартии од вредност.

6. Критериуми за избор на примарен дилер

- Финансиски капацитет

Критериумите за избор на примарен дилер вообичаено вклучуваат проценка на финансиски капацитет на пазарниот учесник кој се мери преку адекватноста на капиталот, адекватноста на менаџерските вештини, техничкиот капацитет, активното присуство на пазарот согледано преку учеството во тргувањето со државни хартии од вредност и подготвеноста да доставува информации до властите.

Барањата за финансискиот капацитет се суштински, посебно кога примарниот дилер ја има обврската за котирање на продажни и куповни цени на државни хартии од вредност со што се изложува на големи пазарни ризици. Затоа, со цел да се одржи пазарната ефикасност, критериумите за селективност треба да се ревидираат и да се адаптираат на потребите.

Постојат повеќе критериуми кои се однесуваат на финансискиот капацитет, но најважните се однесуваат на учеството во аукциите, обемот на тргување и можноста за котирање на продажни и куповни цени на државни хартии од вредност. Во врска со учеството во аукциите, постои препорака показателот да се мери повеќе преку пресметка на одобрени понуди, отколку преку вкупниот обем на понуди (одобрени и неодобрени). Конечната проценка се базира на индекс формиран од серија на спомената квантитативни индикатори.

- Супервизорски критериуми

Ниту еден примарен дилер не треба да биде одобрен, освен ако не ги задоволи супервизорските критериуми. За таа цел, критериумите за селекција на примарните дилери треба да бидат поставени што е можно потранспарентно. На тој начин, кандидатите ќе бидат свесни за потенцијални обврски што ќе ги

носат, а исто така, ќе им се овозможи на останатите пазарни учесници кои ќе ги задоволат овие критериуми да бидат земени во предвид при изборот на идни примарни дилери.

Некои земји при изборот на примарните дилери воведоа квоти како метод што ќе обезбеди учество на различни типови на институции меѓу примарните дилери. Оправданоста за оваа постапка се наоѓа во предноста од создавањето диверсифицирана база на примарни дилери од различни деловни и потрошувачки средини. На пример, одреден процент на лиценци за примарни дилери се распределува согласно учеството на одредени типови на институции (комерцијални банки, осигурителни куќи, инвестициони фондови и сл.). Во рамките на секоја група, примарните дилери се селектираат врз основа на предходниот критериум. Надвор од овој процент, останатите примарни дилери се селектираат исклучиво врз основа на предходниот критериум без оглед на типот на институцијата.

- Пробен период

Многу важен фактор за да се одржи конкурентен пазар на примарни дилери е влезот на нови учесници кои ќе ги предизвикаат постојните, особено доколку постојните се обидуваат да ја искористат олиголскaта предност. Затоа, некои земји користат пробен период во кој заинтересираните институции само условно се однесуваат како примарни дилери. По овој период, оние кои биле активни согласно предходно договорените критериуми формално се назначуваат за примарни дилери за одредено време, кое се движи во рок од една до две години. Останатите институции можат да продолжат да аплицираат за да станат примарни дилери. По изминувањето на дефинираниот временски рок (една или две години), листата на назначените примарни дилери е подложна на ревизија, со што им се овозможува на најактивните аутсајдери кои ги задоволуваат изборните критериуми да ги заменат релативно неактивните примарни дилери.

7. Искуството на Република Македонија

Македонскиот пазар на државни хартии од вредност има кратка историја со почеток од 2004 година, со скромно портфолио и карактеристики на речиси неразвиен секундарен пазар на државни хартии од вредност. Но сепак, досегашното искуство, меѓународната пракса и теоретските концепти се доволни за отпочнување на иницијативата за воведување на посредници на пазарот на државни хартии од вредност кои ќе го подобрат неговиот развој.

Постапката на воведувањето посредници на пазарот на државни хартии од вредност предвидува првенствено дефинирање на примарни дилери на примарниот пазар, а потоа одбирање на поддржувачи на секундарниот пазар (маркет мејкери).

Активности по поединечна банка во свое име и во име на клиентите

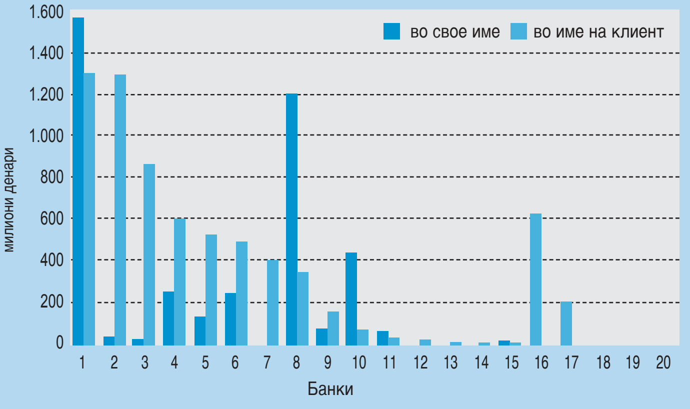

Период: јули 2005 – април 2006 Извор: Министерство за финансии

Сегашната состојба на примарниот пазар на државни хартии од вредност ги опфаќа Договорите за учество на примарен пазар на државни хартии од вредност склучени помеѓу Министерството за финансии, Народната Банка на Македонија и сите активни банки во РМ, при што никој од нив нема специјални привилегии или обврски, освен да го почитува Правилникот за начинот и постапката за издавање и исплата на државни хартии од вредност (Службен весник на Р. Македонија бр. 99/05).

До конечното воведување на примарните дилери (планирано за 2007 година), се очекуваат активности од Министерството за финансии во повеќе фази кои опфаќаат мониторинг на банките на аукциите во периодот од мај до ноември 2006 година, поширока анализа на развојот на пазарот на државни хартии од вредност и зголемување на свеста на банките за значењето на концептот на примарните дилери

Со цел да се прикаже ефектот од ваквиот тип на организираност на примарниот пазар во продолжение се прикажани резултати од активностите по поединечна банка во свое име и во име на клиентите.

Може да се заклучи дека три банки во презентираниот период не забележале никаква активност, а над 5% од вкупната активност во свое име имаат само пет банки, додека над 5% од вкупната активност во име на клиент имаат само девет банки.

Покрај ова, може да се забележат големи дискрепанци меѓу банките учеснички, додека за попрецизна анализа со цел оценување на вистинскиот момент за воведување на примарните дилери и во вистинскиот број потребна е и паралелна анализа за учеството на банките на пазарот на благајничките записи.

Токму затоа, како еден позитивен тренд во оваа година можеме да го сметаме воведување државни хартии од вредност за монетарни цели. На тој начин ќе започне намалувањето на досегашната сегментација на пазарот на хартии од вредност што ќе овозможи банките да го напуштат конзервативниот пристап во пласманот на вишокот на ликвидноста, а од друга страна подолгата рочност на овој инструмент ќе влијае врз развојот на секундарниот пазар.

Реформата на пензискиот систем претставува позитивен тренд, бидејќи со појавата на пензиските друштва како инвестициони инвеститори на пазарот, се зголемува интересот за среднорочните и долгорочните државни хартии од вредност на примарниот пазар, а од нив се очекува и поголема активност и на секундарниот пазар во оформувањето на нивното портфолио

Исто така, реформата на пензискиот систем можеме да ја сметаме за позитивен тренд, затоа што со појавата на пензиските друштва како инвестициони инвеститори на пазарот, ќе се зголеми интересот за среднорочните и долгорочните државни хартии од вредност на примарниот пазар, а од нив се очекува и поголема активност и на секундарниот пазар во оформувањето на нивното портфолио.

Сепак, до конечното воведување на примарните дилери (начелно планирано за почетокот на 2007 година), се очекуваат активности од Министерството за финансии во повеќе фази кои опфаќаат:

1. Мониторинг на банките на аукциите во периодот од мај до ноември 2006 година;
2. Поширока анализа на развојот на пазарот на државните хартии од вредност;
3. Зголемување на свесноста на банките за значењето на концептот на примарните дилери преку статии, поединечни средби и презентации кои ќе се организираат на Пазарниот Комитет.

Последниот чекор во низата активности е подготовката на попрецизни критериуми за дефинирање на примарните дилери преку следење на:

- обемот на учеството на банките на аукциите;
- бројот на опслужени клиенти;
- редовноста на присуството на банките на аукциите на примарниот пазар;
- висината на провизиите поставени за своите услуги;
- покажаниот интерес од банките учеснички;
- учеството на секундарниот пазар.

Дури по финализирањето на овие чекори, Министерството за финансии на Република Македонија ќе биде во состојба да назначи неколку банки да ја извршуваат функцијата на примарни дилери.

Користена литература

1. Primary Dealers in Government Securities Markets, Robin McConnachie, Centre for Central Banking Studies, Bank of England, May 1996

2. Developing government bond markets: a handbook, The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank and International Monetary Fund, July 2001

3. Macedonia: Development of the Debt Management Function, Brian Olden, Theo Thomas, Selim Cakir and Mike Williams, September 2004.

СООПШТЕНИЕ ЗА ЈАВНОСТА

Почитувани граѓани,

Согласно со Календарот за емисија на државни хартии од вредност за 2006 година, следната аукција на државни хартии од вредност ќе се одржи на 6-ти јуни 2006 година, при што, Министерството за финансии ќе емитува 3-месечни и 6-месечни државни записи.

Агент на државата во врска со емисијата на државните хартии од вредност е Народната банка на Република Македонија.

Аукциите за државните хартии од вредност се одвиваат согласно со досега важечките услови и процедури, односно, државните хартии од вредност се продаваат на аукции, на кои директно можат да учествуваат само банките од Република Македонија, а останатите заинтересирани домашни и странски физички и правни лица на аукциите можат да учествуваат индиректно, односно преку банките. На web страницата на Министерството за финансии е приложена информација (табела) за провизиите што банките им ги наплатуваат на индиректните учесници за купување на државни записи на примарниот пазар.

Номиналната вредност на еден државен запис е 10.000,00 денари, а каматната стапка се одредува пазарно, во зависност од понудата и побарувачката. Државните записи се издаваат и исплатуваат по номинална вредност, а се уплатуваат по дисконтирана вредност.

За подетални информации, ве молиме, посетете ја web страницата на Министерството за финансии: www.finance.gov.mk или јавете се на следниве телефони: 3106-293, 3106-381 и 3106-171.

Датум на одржување на наредната аукција на 3-месечни државни записи:	**06.06.2006**
Време на прием на понуди:	**11:00-12:00**
Тип на тендер:	**Тендер со максимална каматна стапка минимална цена (американски тип)**
Износ во денари:	**1.150.000.000 (од кои 900.000.000 се за монетарни цели)**
Ознака на аукција:	**Д32006/11-91**
Датум на уплата:	**07.06.2006**
Достасување (во денови):	**91**
Датум на достасување:	**06.09.2006**
Максимална каматна стапка:	**7,50 %**
Датум на одржување на наредната аукција на 6-месечни државни записи:	**06.06.2006**
Време на прием на понуди:	**11:00-12:00**
Тип на тендер:	**Тендер со максимална каматна стапка минимална цена (американски тип)**
Износ во денари:	**300.000.000**
Ознака на аукција:	**Д32006/06-182**
Датум на уплата:	**07.06.2006**
Достасување (во денови):	**91**
Датум на достасување:	**06.12.2006**
Максимална каматна стапка:	**8,00 %**

Формула за пресметување на цената на еден државен запис: Ц=100џ1/Ш1+(КСџН/36.000)Ќ; КС–каматна стапка; Н–број на денови на достасување. Дисконтираниот износ, што треба да се уплати, се добива кога цената (Ц) ќе се помножи со износот со кој се аукцира и потоа ќе се подели со 100. Каматата, пак, претставува разлика меѓу аукцираниот и дисконтираниот износ.

Пример 1: При каматна стапка од 7,50% за 3-месечен запис, за аукциран износ од 1.000.000 денари, цената изнесува 98,1394, а соодветно на тоа дисконтираниот износ што треба да се уплати е 981.394 денари. Приносот по основа на камата, за 3 месеци, изнесува 18.606 денари. На годишно ниво, каматата би изнесувала 74.424 денари.

Пример 2: При каматна стапка од 8% за 6-месечен запис, за аукциран износ од 1.000.000 денари, цената изнесува 96,1128, а соодветно на тоа дисконтираниот износ што треба да се уплати е 961.128 денари. Приносот по основа на камата, за 6 месеци, изнесува 38.872 денари. На годишно ниво, каматата би изнесувала 77.744 денари.

ПОДГОТВУВА И ИЗДАВА — **МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**
ул. „Даме Груев“ 14, 1000 Скопје,
Тел: (389) 02 117 288, Факс: (389) 02 117 280
Интернет адреса: **http://www.finance.gov.mk**

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК — М–р Никола Поповски

ЗАМЕНИК ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК — Дејан Рунтевски
dejan.runtevski@finance.gov.mk

РЕДАКЦИСКИ ОДБОР — Снежана Делевска
Љупка Миндошева

ТЕХНИЧКИ СОРАБОТНИК — Ѓултен Далиповска

ПЕЧАТИ — Трио Графика, Скопје

ТИРАЖ — 500 примероци

ПРЕВОД — Жана Шокаровска
Маја Петровска

ПРИ КОРИСТЕЊЕТО НА ПОДАТОЦИТЕ ОД ОВАА ПУБЛИКАЦИЈА,
ГИ МОЛИМЕ КОРИСНИЦИТЕ ЗАДОЛЖИТЕЛНО ДА ГО НАВЕДАТ ИЗВОРОТ

ISSN 1409 - 9209
Билт. Минист. Финанс.
1/2–2006